

ADEPT

2017.18

REVIJA SODOBNIH GLEDALIŠKIH IN FILMSKIH USTVARJALCEV

ADEPT

Revija sodobnih gledaliških in filmskih ustvarjalcev

LETNIK IV, številka 1, 2017/2018

ISSN: 2385-9164

Izdajatelj in založnik

UL AGRFT, zanj: red. prof. Tomaž Gubenšek, dekan

Glavni in odgovorni urednik

Jernej Potočan

Uredniški odbor

Jakob Ribič, Gaja Naja Rojec, Tery Žeželj, Nina Ramšak,

Luka Marcen, Jaka Smerkolj

Mentor

doc. dr. Blaž Lukan

Kreativna zasnova in oblikovanje

Jure Brglez

Lektorica

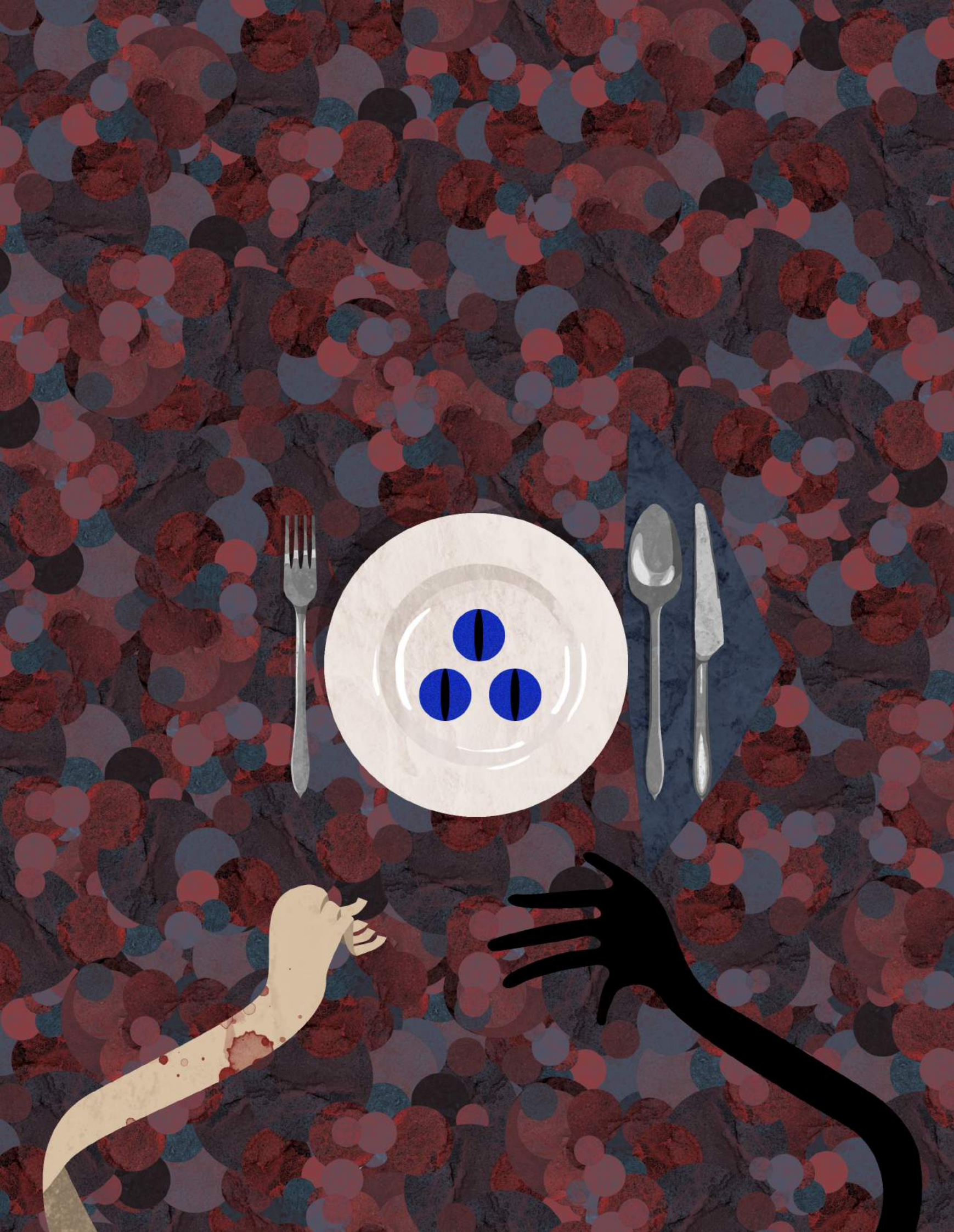
Laura Rešek

Tisk

Demago d.o.o.

250 izvodov

Vse pravice pridržane.

Pred vami je nova številka revije Adept. V njej vam predstavljamo pet še neobjavljenih dramskih besedil mladih avtorjev in avtoric. Namen številke je spodbuditi mlade ustvarjalce k pisanju in ponuditi prostor njihovim umetniškim stvaritvam. Dramatika je namreč danes redko predstavljena kot samostojna entiteta, zato želimo s to številko revije Adept dati možnost, da se dramska besedila mladih umestijo v širši gledališki prostor, in tako opozoriti na dramsko produkcijo mladih avtorjev.

Na poziv smo prejeli kar 19 raznovrstnih besedil izpod peres 14 avtorjev in avtoric, kar nam sporoča, da je ustvarjalni momentum med mladimi pisci precej vitalen.

Tematsko se besedila skoraj praviloma na takšen ali drugačen način lotevajo aktualnih, perečih problematik, pri čemer sta skoraj enakovredno zastopana tako intimistični kot tudi bolj družbeno angažirani vidik stvarnosti. Besedil, ki bi bila povsem odmaknjena od stvarnosti, praktično nismo prejeli. Kljub vsebinski obravnavi in refleksiji stvarnosti (v najohlapnejšem smislu) to avtorjev ne omejuje na formalni in stilski ravni, katere krajina je razplastena vse od derivatov socialnega realizma prek elementov absurdizma in simbolizma pa vse do postdramskih pristopov.

Na uredništvu smo zaznali potrebo po razvijanju dramskega pisanja na različnih platformah, ki bi mladim ustvarjalcem ponujale prostor za kaljenje individualnih dramskih pisav ter možnost za konfrontacijo z recepcijo. Pozdravljamo vse tiste platforme, ki se s podobnimi dejavnostmi že ukvarjajo, njihov razvoj pa spodbujamo še naprej.

Pod črto naj se še zahvalimo vsem piscem, ki so svoja besedila poslali na razpis, bralcem pa želimo veliko užitkov ob branju nove številke.

V A R J A
H R V A T I N /
N E V A Z V E R /
M A Š A
P E L K O / A L E Š
J E L E N K O /
J E R N E J
P O T O Č A N

Varja Hrvatin, Popotovanje dramskega besedila *str. 6*
Neva Zver, Obala *str. 30*
Maša Pelko, Kraljevi otroci *str. 60*
Aleš Jelenko, Poišči me *str. 98*
Jernej Potočan, Odpad *str. 122*

Varja Hrvatin

Popotovanje dramskega besedila

ali Usoda dramskega besedila v treh korakih

Besedilo Popotovanje dramskega besedila je »esejistični potopis« Varje Hrvatin, ki preizprašuje razmerja med dramskim besedilom, dramatikom ter sodobno gledališko produkcijo, obenem pa razmišlja o alternativah in možnostih razvoja tehnologije dramskega pisanja. Skozi različne postaje tega potopisa bralec spremlja nastanek dramskega besedila, njegovih zakonitosti in poizkusov preseganja le-teh, tekst pa se konča s samim dejanjem nastanka besedila.

Kot liki nastopajo elementi dramskega besedila, in sicer didaskalija, prostor, čas, dramski lik, dramsko besedilo ter dramatik in režiser. Konfrontacija likov, ki jih vodi težnja po umestitvi v nekakšno hierarhijo, se izkaže za izredno produktivno, saj razpira prostor za razmislek o funkciji dramskega besedila v današnjem gledališču, nasičenem z uprizoritvenimi formati, ki so popolnoma neodvisni od dramskega besedila. V tem razmisleku pa besedilu uspe ravno obratno. Avtorica namreč vzpostavi nasprotno logiko, in sicer besedilo povsem osvobodi gledališča. To doseže s tem, da je že v samo besedilo vpisana tudi uprizoritev, uprizoritev rojstva dramskega besedila, ki se zgodi na listu belega papirja, pred očmi bralca. Jasno idejno problematizacijo pa skozi celotno besedilo spremlja tudi nekakšna igrivost, obilica duhovitega humorja ter iskrivih domislic, kar besedilo vseeno vzpostavi kot igro v vseh pomenih te besede.

*Ko je dramska beseda bila na poti izumrtja,
tam nekje v širnih obzorjih gledališkega vesolja.*

DRAMSKI TEKST

Didaskalija

LIK

Čas

Prostor

in drugi elementi dramskega besedila

+

Stvaritelj: NEKDAJ VELIKI

Realizator: VELIKI

VARJA HRVATIN

POPOTOVANJE DRAMSKEGA BESEDILA

ali

Usoda dramskega besedila v treh korakih

POTUJOČI:

DRAMSKI TEKST

Didaskalija

LIK

Čas

Prostor

in drugi elementi dramskega besedila

+

Stvaritelj: NEKDAJ VELIKI

Realizator: VELIKI

10

Ko je dramska beseda bila na poti izumrtja,
tam nekje v širnih obzorjih gledališkega veselja.

1. KORAK: Kako postanem?

Začelo se je z velikim pokom. BUM. In bila je belina. Zaslepljujoča belina, ki se jo je piskajoče slišalo vse do skorajšnjega utelešenja. Ta belina, ki je bila neznosna in žgoča in vroča in ostra in hladna, se je začela polniti. Polnila se je s še večjo belino, močnejšo belino, kot bi jo polil z varikino, jo peroksidiral in še prevlekel z edigsom. Ta belina je bila že tako glasna in svetla, da je izbrisala popolnoma vse. Ničesar več ni bilo. In takrat ... Belina se je razletela na tisoče in tisoče koščkov, ki so začeli plavati po zraku. Od daleč so bili videti kot majhne leteče mravljice. Kot jata ptic, ki napovedujejo tragedijo, so se koščki zapodili proti meni in ... Č. Čr. Črk. Črka. Beseda. Tako sem se rodila, tako sem začela tvoriti stavke, povedi in odrastla v opis. V pravo pravcato didaskalijo. Nikjer ni bilo nikogar in ničesar, samo jaz in čedalje več črk na širnem nebu, obarvanim z belino. Saj tako se po navadi začne, kaj ne? Nizam črko na črko, nalagam besedo na besedo. Tako se osmišljam, tako ustvarjam in

tako ... Odpravila se bom na pravo pravcato popotovanje vse do gledališkega raja. Ustvarila bom dramski tekst in si nadela dramsko krono ...

Čas

Khm ... Kdo pa misliš, da si?

Približa se mi neko ostudno umazano bitje, raztreščeno in razštelano, kot da bi ostanke prav vsega človeškega zmiksala v skoraj smiselno gmoto. Gospe se vika. Gospa Didaskalija za vas, lepo prosim.

Čas

Draga gospa Didaskalija, kaj še nikdar niste slišali za kontekst?

Kakšen kontekst, kakšen kontekst ... Vse je abstraktno. Tako kot si jaz izmislim, tako je.

Čas

Ampak če tega, kar si izmislite, ne morete nikamor umestiti, potem to vendar ne obstaja.

Lahko umestim, kamor hočem. Kdo si ti, da mi soliš replike?

Čas

Čas. Gospod Čas. Me veseli. Na uslugo, da se ne izgubite med sončnim zahodom in sončnim vzhodom, med zarjo in mrkom, med svetlobo in temo, med zgodovino in danes. Vedno priskočim na pomoč, da vam razodenem, koliko ste izgubili, koliko zamudili, koliko še imate, koliko še traja ...

Pri priči prekinem to gobezdavo ščene in se postavim na dvojni črki T, da imam boljše ravnotežje!

Čas prav nobenemu ne koristi. Čas samo obljublja;

- sčasoma bo boljše

- čas celi rane

- čas je denar

Laži, laži! Prazne puhlice in tolažbe. Kako naj bi čas pripomogel k mojemu popotovanju? Edino, za kar je čas dober, je, da nas opominja na minljivost in umrljivost.

Čas

No, na to lahko gledate tako. Vendar pomislite, če me ne bi bilo. Bi se izgubili v vrtincu spominov, sanj, strahov in prerokb, realnost bi se pomešala z iluzijami, mislili bi, da greste lahko nazaj in naprej, kakor vas je volja, in tako bi bili večno v vmesnem stanju ...

Dovolj s pesnjenjem in blodnjami! Kaj mi lahko ponudiš?

Čas

Okvir.

Okvir? Kaj naj počnem z okvirjem? Se uokvirim? Ne brij norca iz mene!

Čas

Svoj okvir. Časovni okvir. To je moja moč.

Nadnaravna moč?

Čas

Ko rečem dan, je dan. Ko rečem včeraj, je včeraj. Ko rečem jutri, je jutri. Ko rečem renesansa, je renesansa. Ko rečem sv. Nikoli, je to sv. Nikoli. Pa če to hočete ali ne.

Ko že ravno podležem in začnem premlevati, kako mi to zafocljano bitje lahko pomaga, se na horizontu tam nekje v daljavi izriše barvita podoba. Kot bi mavrici dodal tisoče odtenkov voščenk in barvic, jih zmešal in jim dodal še barvno paleto tropskega gozda. Veselo priskaklja in v psihedeličnem ritmu menja barve, odtenke, oblike ...

Prostor

Tukaj sta.

Čas

Se poznamo?

Kako me je našel? Jaz odločam, kako poteka zgodba, jaz ustvarjam ta dramski tekst!

Prostor

Nastopi s klobučkom in palico, kot da bi začel kabarejsko točko.

Zmeraj vse najdem, povsod se zlijem in povsod se skrijem, vse vem, od severa do juga, po vzporedniku, vse naprej do tečajnika in kontinenta, Sahare in ledenika. Kamorkoli, kjerkoli, to sem vendar jaz.

Čas

Ti nimaš takšne moči. Jaz lahko potujem skozi dimenzije.

Prostor

Jaz pa sem lahko konec sveta, vesolje, podzemlje, podzavest.

Čas

Lahko si. Ampak brez časa prostor ne obstaja.

Prostor

Aja, ker čas pa lahko obstaja brez prostora?

Čas

Čas zmeraj JE in zmeraj teče.

Prostor

Seveda. A mora zmeraj teči NEKJE.

Zaprhutajo besede, se zamajejo listi in òpala.

Včeraj

In zdaj sem stekel nazaj in tebe več ni.

Beznica

Seveda sem in sem ravno to, kjer si se nahajal včeraj.

In zopet zaprhutajo besede, se zamajejo listi in ups.

1907

In zdaj sem tekel in tekel nazaj in tebe več ni.

Pariz

Seveda sem! Skupaj objokujeva Jarryjevo smrt.

In besede zaprhutajo še bolj, zamajejo liste in joj.

Veliki pok

Tu se rodim.

Vesolje

Tu se rodiva.

In zdaj, kot da se ne bi zgodilo nič, popolnoma nič, dialog teče dalje.

13

Zdaj

Čas mora teči nekje.

Tukaj

Če želiš, lahko tečeš v meni.

*Čeprav konflikt postaja zanimiv, je dramski konflikt treba graditi preko lika. Ne da se mi več poslušati pretencioznega filozofiranja, ki ne vodi nikamor. Lahko pojmeta z mano ... **Gibanje, naprej.***

Čas, Prostor

Potujmo, potujmo!

Čakajte. Nekdo manjka.

Čas, Prostor

Lik smo pozabili!

*Takrat se na beli planoti, ki je že malo manj bela od vsega navdušenja in popotniškega vzdušja, ki kaplja z neba v obliki črk, prikaže mogočna, skoraj monumentalna pojava. Dame in gospodje
- Lik!*

LIK

Hoteli ste odpotovati brez mene! (*Meni, Didaskaliji.*) Ti hinavka!

*Sam si si kriv za svoj egocentrizem in nenehno iskanje pozornosti.
Takrat sama pri sebi zagodrnjam; preokupiran s svojim pomenom in
psihologijo in predzgodbo in intenco.*

LIK

Brez mene tako ali tako ne morete, saj nimate protagonista.

Čas in Prostor

Kdo pa pravi, da nisi antagonist?

LIK

Kdo je pa vaju kaj vprašal? Ničvredni funkciji ... Jaz sem zmeraj protagonist, tudi ko me interpretirajo kot antagonist!

2017

In kdo si danes?

JAZ

Združene države Amerike

In tu?

MELANIA TRUMP

405 pr. n. št.

In zdaj?

...

Grčija

Namig!

MEDEJA

Čas, Prostor, LIK se skupaj hihitajo. In jaz pozdravljam njihov entuziazem. Ampak vrnimo se nazaj h konfliktu ... Konflikt je tisto, kar potrebujemo. Brez konflikta ne moremo naprej. Ustvarimo konflikt! In to dramskega! Užitek je v suspenzu, užitek je v suspenzu, ne pozabi, nikdar ne pozabi, da je užitek v suspenzu. Provociram Lik. Kako pa veš, da protagonist ni nekdo drug? Mogoče si ti le stranski lik.

LIK

(*Se ozre okoli bele planjave, ki ga obkroža.*) Jaz tukaj ne vidim nikogar drugega s sebi enako prezentnostjo, tako da tudi če se izkažem za stranskega, se bom boril za mesto protagonista, dokler dramski tekst ne bo končan!

Čas

Tik tak, iztekam se. Moramo se združiti in potovati naprej ...

Prostor

Kam naprej?

Čas

Ja boš že ti bolje vedel, pelji nas.

Prostor

Do stvaritve!

LIK

Butca. Ni čudno, da vaju sodobni avtorji ne uporabljajo več, samo komplicirata zadeve.

Kajne! Sem vedela, da moram poiskati Lik. Midva najbolje delujeva skupaj. Brez naju ne gre.

Čas, Prostor

Vam bova že dokazala nasprotno.

LIK

Poslušajte me zdaj. Nahajamo se v času in prostoru, spremlja nas oris dogajanja, ki me vodi. Vse, kar moramo, je napisati KONEC!

Čas, Prostor

Ampak potem bomo umrli!

15

In meni bo zmanjkalo besed ...

LIK

Oh! Kot da bi se pogovarjala s komparativisti ... A vi res ničesar ne veste o dramatiki? Dajmo, uporabljajte svoje funkcije. (*Času.*) Ti pobrskaj po spominu. (*Prostoru.*) Ti se ozri naokoli. (*Meni.*) In ti se že sprijazni, da ko te Veliki prime v roke, ne boš nikdar več ista.

Kako si drzne! Diva prepotentna! Dokler jaz ne napišem KONEC, bomo večno ostali ujeti v tem vrtincu nedokončanega dela.

LIK

Ne bodi otročja in sebična! Oba veva, da ne želiš končati, ker te bo potem Veliki predrugačil in ne boš več nadzirala dogajanja.

Naveličano mu odvrnem; ojoj, dobila si me!

Premiera, Oder

Daj no, predstavljajta si!

IGRALKA

(*Se priklanja.*) Oh hvala, hvala!

In mene ni ...

LIK

Prenehaj že s tem samopomilovanjem! Če boš bolj drzna in zanimiva, te bo Veliki, če bo dovolj sodoben in radikalen seveda, spremenil v lik. Tvoje besede bodo dobile glas!

Dvomeče ga pogledam; res to misliš?

Premiera, Oder, LIK

Seveda, poglej kako srečno lahko živimo! Samo KONEC potrebujemo in lahko začnemo svojo neskončno gledališko pot.

Čeprav me je že prepričala, se igram še nekoliko nedostopno, da to morda pritegne Velikega in ...

LIK

Daj no! Zapakiraj nas! Le še košček manjka do dramskega teksta ...

Takrat prekinem Likovo navdušenje – radikalen obrat! NE! Ne bom se več podrejala željam Velikega, ne bom več pisala to, kar hočejo, da pišem. Sama bom skrojila takšen tekst, kot ustreza meni. Ne potrebujemo Velikega. Lahko živimo tudi brez njega.

Ko odzvonijo moje besede, zaprhutajo listi in sledi TIŠINA. Dolga, dolga obnemela otopela srhljivo zastrašujoča boleča glasna neskončna tišina.

Elementi strmijo vame in jaz nazaj v njih. Čakam. Čakam, da se Lik opogumi, morda Čas, morda Prostor. Ne želim jim polagati besed, nakar ...

16

Zgodovina

Ampak potem bomo pozabljeni.

Pod zemljo

Izgubljeni. Zakopani.

TRUPLO

Mrtvi.

Nehajte! Živimo že več kot dva tisoč let. Preživeli smo vojne, verz, dekonstrukcije, rekonstrukcije, fragmentarnost, citiranje ... Polni smo domišljije, polni radovednosti, zanosa in motivacije. In veste, kaj to pomeni? Da lahko premagamo vse! Če smo s svojimi zgodbami do zdaj zmagovali in živeli, lahko spet! Imamo potencial ustvariti res čudovito zgodbo. Če se odločimo, se lahko popeljemo na najlepše in najbolj nepričakovano popotovanje do zdaj. Bi rada spet sodelovala pri malomeščanskih dramah? Pri naturalističnih opisih in ostajala tako prazna in preprosta? Zdaj smo lahko karkoli, kdorkoli, kjerkoli, kadarkoli. Samo boriti se moramo. Mogoče je to zadnjikrat, da živimo. Mogoče je to naša zadnja priložnost, da se vpišemo v zgodovino!

Čas in Prostor

Pretiravaš. Ti se boš morda lahko, midva sva že davno pozabljena. Kdo bi sploh še hotel naju?

Ne bodita vendar tako črnogleda. Če se odločimo postaviti zase in zaživeti, lahko poiščemo Nekdaj velikega, ga prosimo za pomoč in s skupnimi močmi premagamo Velikega.

Čas in Prostor

NE! Res tako misliš? Da bi ga premagali? Pa saj to je nemogoče ...

LIK

Saj veš, da ga še nihče ni premagal.

Prostor

On vedno zmaga.

Čas

On je nepremagljiv.

LIK

On je neuničljiv.

Čas

Vsemogočen.

Prostor

Božanski.

LIK

Vse.

Dokler bomo tako razmišljali, bo res tako. Če pa se upremo in združimo moči, imamo možnost za zmago. Ali pa vsaj umremo v poskušanju. In takrat se bomo soočili z vsemi velikimi, z vsemi! In če se res potrudimo, se bomo morda mi smejali. Najslajše smejali.

17

Čas

Tudi Plešasti pevki?

Tudi.

Prostor

Tudi Utvi?

Tudi.

Čas

Tudi Čakajoč Godotu?

Tudi.

LIK

Tudi Hamletu?

Tudi Uri, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem.

*...
Ste pripravljeni? Samo napisati moram in potovanje se bo začelo.*

Napiši.

LIK

K

Napiši.

Čas

O

Napiši.

Prostor

N
E
C

KONEC.

In zdaj ... Zdaj se začne.

18

2. KORAK: Kaj postanem?

Na popolnoma beli površini, ki spominja na zasneženo pokrajino, ampak je pravzaprav prazen list papirja, se je znašlo izgubljeno bitje, ki je tavalo naokoli. Iskalo je pot in svoj odsev. Hotelo se je zagledati, prepoznati in definirati. A ker je prazna bela površina neskončna in večplastna, je bitje takrat pričelo jokati. Čeprav ni premoglo solz in čeprav sploh ni imelo oblike, so solze kričale glasneje od besed, in takrat sem se odločila, da bitje ogovorim. Vprašala sem ga, kdo je.

DRAMSKI TEKST

A ne boš nič rekel?

DRAMSKI TEKST

Kaj?

Bitje ni znalo odgovoriti. Ni vedelo, kdo je in kaj je. In takrat sem si rekla, da mu bom pomagala raziskati širne razsežnosti in neskončne zmožnosti praznega belega lista. Kam pa greš?

DRAMSKI TEKST

Ne vem. Ne vem, kje sem. Kdo si pa ti?

Jaz sem didaskalija vendar. Popeljala te bom na čudovito pot do konca strani in potem naprej v rajska nebesa, ki jih kličemo Gledališče.

DRAMSKI TEKST

Ampak jaz bi samo rad vedel, kdo sem in kam grem. Kaj je moj smisel?

V pogovor se vmešata Čas in Prostor in prekineta mojo skoraj izgovorjeno misel.

Čas

Koliko je ura?

Prostor

Kje smo?

To sploh ni pomembno. Zakaj bi to morali vedeti? Pomembno je, da tej izgubljeni duši razodenemo njen življenjski smisel. Brez nas tega ne bo zmogel. In mi ne bomo zmogli brez njega.

Čas

Kako ni pomembno? Saj brez časa ni sveta. Brez časa se ne moremo orientirati. Ne moremo se postaviti v prostor. Ne moremo se postaviti v kontekst. Ne vemo, kdaj smo prišli in koliko časa imamo. Čas je še kako pomemben!

Prostor

Jaz se strinjam. Čeprav se mi zdi, da je zavedanje prostora relevantnejše. Čas je preveč abstrakten in neoprijemljiv, medtem ko te prostor lahko postavi v konkretno situacijo in se preko njegove otipljivosti lahko definiraš kot nekdo ali nekaj.

19

Spet sta začela filozofirati. A nič zato, rada bi pomagala našemu prijatelju, zato ju malo okaram. Prenehajta! Oba sta enako pomembna in oba popolnoma nekoristna. Namesto da debatirata o svoji funkciji, raje poiščita zemljevid izgubljenosti tega popotnika, ki išče samega sebe. Mi moramo biti kompas njegovega obstoja, drugače bomo tudi sami izginili!

Čas in Prostor

Izginili? Zakaj bi izginili?

Morda sem prehitro povedala preveč. Takrat zagledam to malo izgubljeno bitje in se zavem, da je tisti, ki je najbolj potreben pozornosti. Predstavim še prijatelja. To sta Čas in Prostor. Vsak po svoje zanimiva, vsak po svoje nenavadna, vsak po svoje neuporabna. Hecam se.

Čas in Prostor

Lahko bi bila užaljena. Ne vem, zakaj se nosiš v take višave. Ker te zadnje čase vsi bogovi povzdigujejo v zvezde? Ker mislijo, da je Didaskalija edini način, skozi katerega se lahko pove zgodba? Nekoč si bila samo funkcija in midva tista, ki sva definirala vse!

Ja, nekoč ... Potem pa sta postala dolgočasna in enoznačna, jaz pa sem odraščala in se razvijala in šla naprej. Vidva pa sta še zmeraj prav enaka kot takrat, ko sem vaju spoznala pred dva tisoč leti. Že ravno ko se hočem popolnoma skregati s tema neuporabnima funkcijama, me prekine to malo prestrašeno bitje.

DRAMSKI TEKST

Mene pa zanima, kje sem in kdaj sem. Pravijo, da če ne veš, kje si, si izgubljen. Da če ne veš, koliko je ura, ne moreš videti sonca. Niti lune in zvezdnatega neba.

Čas

Kakšna romantična duša! Naj te razsvetlim; svita se in sonce bo skoraj vzšlo, kasneje pa mu bo sledilo še nočno nebo.

Prostor

Namesto da rimaš, dečku normalno povej, da se nahajamo na beli planoti, ki dovoljuje vse. (*Dramskemu tekstu.*) Tukaj je mogoče prav vse. Vse višine, vse barve, vse oblike, vse želje, vse, kar si želiš ...

Kot bi sanjal ... A veš, kaj so sanje?

DRAMSKI TEKST

Sanje so resničnost.

Sanje so izgubljena, pozabljena resničnost. Joj, malo sem zaplavala. A nič zato. Draga Čas in Prostor, naj vama predstavim naš Dramski tekst!

Čas, Prostor

Kaaaaj?? To je on? ... (*Si ga podrobno ogledujeta.*) Pa saj ni nič posebnega ... Nič bolj drugačnega. A tako zgledajo Dramski teksti?

V resnici res ni ne vem kaj, si mislim. Pazita, kaj govorita, brez njega ne moremo naprej!

DRAMSKI TEKST

Sem prav slišal? Dramski tekst sem?

Pšššššššt. Ups. No, zdaj ve. Ja.

DRAMSKI TEKST

Ampak ... Kaj? Ne razumem ... Kako sem dramski tekst? Kako pa dramski teksti sploh obstajajo? Kaj pa sploh počnejo? A me kdo tukaj slučajno zafrkava? (*Se ozira okoli sebe, da bi morda uzrl zrcalo, a žal nima te sreče.*)

Čas, Prostor

Ufff, to je dolga zgodba ...

Čas

Ti mu razloži!

Prostor

Ona naj mu razloži! *Pokažeta name.*

Seveda mora na koncu didaskalija razložiti vse. Zakaj bi se stvari razjasnile skozi dejanja? Ali dialoge? Ne, bo kar lepo gospa Didaskalija razložila.

PESEM O DRAMATIKI

Po širnem morju gledališča boš veslal,
besede, smisel in namen iskal.
Nihče te v celoti razumel ne bo,
vsak bo našel drugačno interpretacijo.
Življenje iz tebe naj na glas kriči,
smysel naj med vrsticami se iskri.
Le tako opazen boš v velikih očeh,
nekega dne
zgodovina stiskala te bo v dlaneh.

*Se priklonim in čakam na aplavz. SLOW CLAP. Pravega aplavza ni.
Skomignem z rameni in žoknem mladega kolega. A bo?*

DRAMSKI TEKST

Ampak jaz nočem biti dramski tekst.

Čas

Misliš, da jaz hočem biti čas?

Prostor

In jaz prostor?

*Izkoristi svojo funkcijo vendar, pridruži se nam. Pomagaj nam ustvariti dramski tekst
tak, kot si ga sami želimo!*

21

DRAMSKI TEKST

In kakšen dramski tekst si želite?

Čas

Hmmm ... Meni je Saloma kar pri srcu.

Prostor

Meni pa Peer Gynt.

Jaz ostajam pri Uri, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem.

DRAMSKI TEKST

A to so vaši prijatelji?

*Oh, kako prečudovita misel ... Da bi oni želeli biti naši prijatelji. To
so bili naši starši, naši stvaritelji, tisti, ki so nas osmišljali. In kako
hitro so nas zavrgli. Potem so prišle nove generacije, mlajši umi.
Potem so prišle forme in strukture in rekonstrukcija in dekonstrukcija
in fragmentiranje in montaža in kolaž in številke in tri pikice ... In
tako smo postali pozabljeni.*

DRAMSKI TEKST

Pa saj vendar še zmeraj obstajate. Nihče vas ni pozabil, če ste zdaj tu. V tem prostoru,
v tem času, v tej zgodbi.

Čas

Ampak jaz se iztekam.

Prostor

In jaz izginjam.

In jaz izgubljam glas.

DRAMSKI TEKST

Bodite moj kompas in jaz bom vaša ladja. Če mi poveste, kako živeti, vam bom pomagal iskati in postal bom najboljši dramski tekst, kar ste ga kdaj videli.

Misliš prebrali?

DRAMSKI TEKST

Ne. Mislim videli. Na odru. V gledališču. Tam, kamor spadam.

Iznenada čudovit trenutek zmagoslavja, sreče in upanja prekine to nadležno bitje v nenehni potrebi po pozornosti.

LIK

Kaj se tukaj dogaja?

Čas, Prostor

Lik!!

LIK

Ste hoteli iti naprej brez mene?

Po pravici povedano, smo te pozabili.

LIK

Kako ste lahko pozabili? Saj brez mene vendar ne morete naprej!

No, v bistvu lahko. Ampak pustimo to debato za kakšen drug dramski tekst. Tukaj imamo svoj Dramski tekst. Takšnega, ki nam bo pomagal.

LIK

Kje?

Ja, nehaj buljiti samo v sebe, ozri se malo naokoli, pa ga boš zagledala.

LIK

A ta kup papirnate nesreče?

DRAMSKI TEKST

Ej, slišal sem te!

LIK

Ja kaj! Se boš več ukvarjal z mano, pa boš boljše izgledal.

Čas, Prostor

Vsi te bomo naredili lepšega, boljšega, čudovitega!

LIK

Rad bi bil malo bolj kompleksen! Tak, da se z mano poistoveti sodobni človek. Slehernik današnje družbe. Ampak hkrati bi bil junak!

*Tlesk, tlesk, tlesknem s črkami in kot v Disneyjevih pravljičah
Dramskemu tekstu pričaram novo podobo.*

Prostor

Rad bi bil bolj abstrakten! Tako malo neopredeljen, ne vemo, kje zares smo, ampak smo lahko kjerkoli, dogaja se lahko kjerkoli. Rad bi bil tak, da pašem in na malo in na veliko sceno.

*Tlesk, tlesk, tlesknem s črkami in kot v Disneyjevih pravljičah
Dramskemu tekstu pričaram novo podobo.*

Čas

Rad bi bil ... Aktualen?

*Tlesk, tlesk, tlesknem s črkami in kot v Disneyjevih pravljičah
Dramskemu tekstu pričaram novo podobo.
In jaz? Jaz bi rada bila takšna, kot sem. Malo domislica, malo lik,
malo citat, malo avtor, malo vsega. Tlesk, tlesk, tlesknem s črkami,
ampak samo zato, ker se mi zdi kul; podoba Dramskega teksta se
tokrat ne spremeni.*

23

DRAMSKI TEKST

Takšni bi radi bili?

Čas, Prostor, LIK

Mislim, da smo vsi precej zadovoljni.

DRAMSKI TEKST

In kaj zdaj?

Čas, Prostor, LIK

Plujmo, plujmo, plujmo!

DRAMSKI TEKST

Kam?

Čas

Follow me.

3. KORAK: Zakaj postanem?

*Zdaj pa se res začne. Kdo je stvaritelj, kdo realizator? Kdo je
kdo? In kdo je dramski tekst? Kako razburljivo! Morda bi se moral*

prepisati v kriminalko. Ali pa detektivko! No, pustimo to za drugič. Zdaj, ko dramski tekst že skoraj samostojno stoji na dveh straneh, prvi in zadnji namreč, in ko smo napolnili in zagnali njegove vitalne organe, zdaj lahko še zadnjič zakoraka. Zakoraka v svoj smisel, v svojo bitko.

In naredi korak ... In ... Takrat, kot da bi vakuum posrkal in posesal prav vse, kar je bilo, kot da bi posrkal zadnje ostanke soka z dna kozarca s slamico. Takrat vse izgine. Izginemo mi. In ostane le še Dramski tekst.

DRAMSKI TEKST

In zdaj? Kaj zdaj, ko sem? Ne poznam svoje matere ne očeta. Le obstajam in blodim v prazno.

NEKDAJ VELIKI

Kdo bi si mislil, da lahko ustvarim takšno patetiko.

DRAMSKI TEKST

Kaj ste rekli?

NEKDAJ VELIKI

Slišal si me.

DRAMSKI TEKST

To pomeni, da ... Ste me vi ustvarili?

NEKDAJ VELIKI

Na žalost.

DRAMSKI TEKST

Če vam je že tako žal, ste si sami krivi. Očitno niste tako dobri, če niste znali ustvariti boljšega.

NEKDAJ VELIKI

Opala, to se pa zdaj sliši bolj meni podobno.

DRAMSKI TEKST

Ne razumem vas?

NEKDAJ VELIKI

Hotel si spoznati svojo mater in očeta. Tukaj naju imaš.

DRAMSKI TEKST

Ti si moja starša?

NEKDAJ VELIKI

Nastal si izpod mojega peresa. Tako je.

DRAMSKI TEKST

Peresa?

NEKDAJ VELIKI

No ja, tipk. Poskušal sem biti poetičen.

DRAMSKI TEKST

Če pomislim na svoje telo, bi rekel, da ste kar poetični.

NEKDAJ VELIKI

Prišel sem se borit zate.

DRAMSKI TEKST

Prosim?

NEKDAJ VELIKI

Širi se glas, da se hočeš osamosvojiti, osvoboditi.

DRAMSKI TEKST

Ne vem, kaj hočem.

Čas, Prostor, LIK

(Kot šum med replikami Dramskega teksta.) Seveda veš. Skupaj se bomo uprli. Ne potrebujemo gledališča! Lahko obstajamo sami! Na papirju! Brez Velikih! Hočem živeti. Živeti z namenom. In umreti. Umreti s smislom.

NEKDAJ VELIKI

Pod mojim okriljem boš prišel še daleč. Malo te bo treba še popraviti, počrtati, zrezati, prestrukturirati in boš zablestel!

DRAMSKI TEKST

Ampak jaz se nočem spreminjati. Hočem biti tak, kot sem.

NEKDAJ VELIKI

Tak, kot si zdaj, boš težko živel z namenom. Si zgolj struktura, ki jo je treba še napolniti.

DRAMSKI TEKST

Saj sem napolnjen. *(Zažvižga, kot bi požugal za izgubljenimi cucki, v tem trenutku zadihani, z jeziki, spuščeni do tal, priskakljajo Čas, Prostor, LIK in Didaskalija.)* Oni me polnijo. Z njimi bom živel in umrl.

NEKDAJ VELIKI

Joj, kako si še neobrušen. Dragi moj otrok, to so zgolj tvoji elementi, tvoja struktura. Treba jih je napolniti. Ne morejo oni voditi tebe. Ti moraš voditi njih. Oziroma meni pustiti, da vas vse napolnim in oblikujem.

DRAMSKI TEKST

(Pokaže na svoj rokav.) Vidiš? Tukaj piše KONEC. Torej sem končan. Pusti me pri miru. Nič več mi ne moreš.

NEKDAJ VELIKI

Kakšna nehvaležnost! Kako si drzneš! Jaz sem tvoj avtor! Tvoj stvaritelj! Jaz sem te rodil! Brez mene sploh obstajal ne bi. Sem vedel, da bi moral narediti splav. Vedel sem.

(In takrat TN TN TNNNN! Se pojavi on. Veliki. Dramski tekst se med stranmi potuhne v ozadje.)

VELIKI

Ja, moral bi.

NEKDAJ VELIKI

Kaj pa ti tu počneš? Nihče te ni povabil.

VELIKI

Ja ti me že ne bi povabil, ker si preveč samokritičen, da bi opazil kvaliteto dramskega teksta.

NEKDAJ VELIKI

Prosim?

VELIKI

(Ga oponaša.) Prosim, prosim? Umakni se. Moj je.

NEKDAJ VELIKI

Ne! Pusti ga! Ti ga boš samo uničil.

VELIKI

(Se pokroviteljsko zakrohota.) Misliš izboljšal?

NEKDAJ VELIKI

Ne, uničil. Tako kot uničiš vse tekste. Ker vse spremeniš in to ni več originalni tekst. In če ti uspe, se z njim bahaš in ga imaš za svojega, če ti spodleti, se pa zgovarjaš na mojo nesposobnost. Ne bom ti več tega dovolil!

VELIKI

Ne moreš me ustaviti.

NEKDAJ VELIKI

Seveda te lahko. Jaz sem stvaritelj. Vsemogočen. Božanski.

VELIKI

Mislim, da so se te replike aplicirale name. Vsemogočen in božanski, namreč. Z razlogom si imenovan Nekdaj veliki in jaz Veliki. Mislim, da je precej jasno, kdo je tukaj glavni.

NEKDAJ VELIKI

(Histerično razburjen.) Veš kaj Linčal te bom!

VELIKI

(Pokroviteljsko norčevanje.) Linčal, linčal me boš. Ha ha. S čim, z besedami? Me boš užalil do smrti? Me boš razkosal z ostrimi črkami?

NEKDAJ VELIKI

Veš kaj ... Sploh nisi vreden.

VELIKI

Sprijazni se ... Njegova usoda je v mojih rokah. Lahko si lažeš, živiš v utvarah, ki jih sam tako ali tako pesniš za preživetje, ampak njegov pravi oče sem jaz.

NEKDAJ VELIKI

Si ga ti naučil prvih črk, prvih besed? Prvih strani? Si ga ti hranil, ko je bil lačen, želodec prazen? Ga oblekel, ko je bil prazen, ni imel strani, s katerimi bi se pokril? Si ga ti tolažil, ko ni znal razrešiti konflikta? Mu obrazložil koncept smrti in minljivosti življenja, ko ni vedel, kako peljati zgodbo naprej? Si ga ti branil, ko so ga Vihar, Bakhantke in Kdo se boji Virginie Woolf zafrkavali? Si mu ti dal upanje, ko so ga mestno, narodno in ljudsko zavrnili? NE! Jaz sem bil.

VELIKI

Res je. Super mama si bil.

NEKDAJ VELIKI

(Presenečen nad reakcijo.) Aha. Ja ... Hvala.

VELIKI

Kje si bil pa ti?

NEKDAJ VELIKI

Kdaj?

VELIKI

Po uvodni vaji. Po premieri.

NEKDAJ VELIKI

Ja kako kje? V gledališkem listu.

27

VELIKI

Jaz sem ga razvijal. Bodril, da se izboljša. Reguliral, da ne zaide na napačna pota. Preizkušal njegove meje, da bi odrastel. Jaz sem podprl njegovo življenje, skrbel zanj in vsak dan z njim zaspal.

NEKDAJ VELIKI

(Ironično, kot se za nekdanje spodobi.) Res je. Super oče si bil.

VELIKI

Veš kaj, če pa že tako analitično pridigaš ves čas, bi pa morda raje poskusil s pisanjem kritik, namesto da še zmeraj vztrajaš pri dramatiki!

NEKDAJ VELIKI

Brez mene ti ne bi imel kaj ustvarjati! Tako ali tako je tvoj poklic samo sodobna verzija mene!

DRAMSKI TEKST

DOVOOOOLJ!!!

Oba obnemita, ko se Dramski tekst razjari kot sam Had in se med tem skoraj v celoti raztrga na koščke.

Jaz sem samostojna entiteta in oba me bosta morala začeti tako dojemati, ali pa bom ...

Kaj boš?

NEKDAJ VELIKI IN VELIKI

DRAMSKI TEKST

Ja bom ... Se sam uprizoril.

NEKDAJ VELIKI IN VELIKI

(Se končno družno krohotata.)

DRAMSKI TEKST

Vidva se kar norčujta. Mislita, da ne zmorem? Tako ali tako vama je vseeno. Pomemben sem vama samo zaradi slave, sem zgolj sredstvo, ki širi vajino ime po gledaliških in časopisih. Jaz sem edini, ki mu je mar. In sem edini, ki lahko uresniči pravo poslanstvo dramskega besedila.

NEKDAJ VELIKI IN VELIKI

In to poslanstvo je ... kaj?

DRAMSKI TEKST

Pravijo, da sem zrcalo družbe!

NEKDAJ VELIKI IN VELIKI

(Se cinično zasmejita.) Ja, to pravi Cankar in vsi ti ostali gledališki zastareleži.

DRAMSKI TEKST

Vseeno mi je, kaj si mislita. Jaz bom počel, govoril in stal za tem, kar bom hotel. Ne potrebujem vaju.

NEKDAJ VELIKI

Ja nič ... Bom pač napisal nov tekst.

VELIKI

Ja ... Jaz bom pa pač spet režiral Shakespeara. Ali pa Cankarja, to sploh ni slaba ideja ...

(Oba v razmišljujočem stanju pogledujeta naokoli, iščeta inspiracijo za naslednji briljantni koncept, nakar ...)

NEKDAJ VELIKI

Imam domislico! Napisal bom dramski tekst o dramskem tekstu. Malo postdramsko, malo meta, malo edgy, malo ...

VELIKI

(Ga prekine.) AAA! Avtorski projekt bom delal. Kaj se bom zajebaval z avtorji in teksti, bom pač svojega napisal. Zdaj to tako ali tako vsi delajo.

NEKDAJ VELIKI IN VELIKI

(Se spogledata.) Avtorski projekt o pisanju dramskega teksta o dramskem tekstu!
(Oooooooo. Se zaljubljeno pogledata, v ritmu svojega intelektualnega tuhtanja lapata naprej o svojih idejah in umetniških konstrukcijah in se pričneta strastno poljubljati. Med poljubom se kot deus ex machina dvigneta nad Dramski tekst in izgineta v višave gledališkega neba, tako da Dramski tekst zdaj končno ostane sam. In je dramski tekst. In zdaj se res začne.)

VARJA HRVATIN

POPOTOVANJE DRAMSKEGA BESEDILA
ali
Usoda dramskega besedila v treh korakih

POTUJOČI:

DRAMSKI TEKST

Didaskalija

LIK

Čas

Prostor

in drugi elementi dramskega besedila

+

Stvaritelj: NEKDAJ VELIKI

Realizator: VELIKI

29

Ko je dramska beseda bila na poti izumrtja,
tam nekje v širnih obzorjih gledališkega vesolja.

DRAMSKI TEKST

Didaskalija

LIK

Čas

Prostor

in drugi elementi dramskega besedila

+

Stvaritelj: NEKDAJ VELIKI

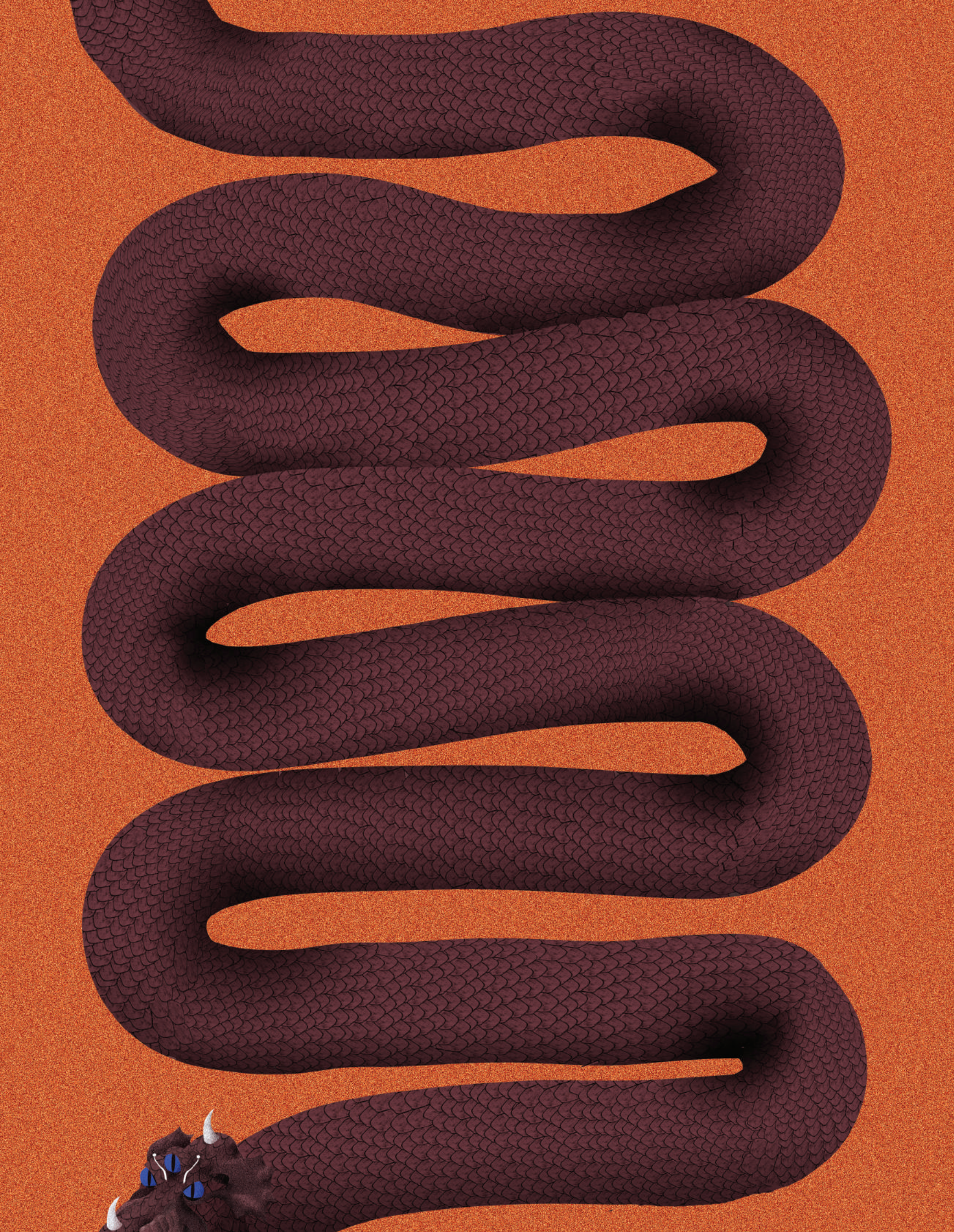
Realizator: VELIKI

POTUJOČI

Neva Zver

Obala

Enodejanka o čisto navadnih ljudeh

To je drama brez drame, je zapisala avtorica Neva Zver v spremnem besedilu, ki ga je v uredništvo poslala poleg svojega teksta. Spremljamo pivske bratce, Vojaka, Karateista in Zdravnika; prvemu družbo dela žena, drugemu poleg žene še hči. Preživljajo na videz dokaj običajen, celo prav prijeten večer nekje ob obali. Sčasoma se jima pridružita še Vzgojitelj (oziroma borzni špekulant) in Kmet. Skupaj nazdravljajo in se zapletajo v bolj ali manj nenavadne pogovore o poeziji, Zdravnikovi metodi zdravljenja z brinjevcem, o nekem tipčku z Bornea, ki ve, kako je treba vbosti, da ne špricne kri, pa o ušeh, mačkah, jeziki in kar je takih (bolj ali manj nenavadnih) stvari. Naposled skupaj še meditirajo, ko se pojavi morska pošast Leviatan. Pove jim, da ga modrost vedno naredi lačnega, družba, polna modrih misli, pa se mu zdi kot nalašč za njegov aperitiv. Zato postopoma poje drugega za drugim, jih poplakne še s teranom in pelinkovcem, ravno ko bi moral pojesti še zadnji preživeli (Vojakovo in Karateistovo ženo), pa mu postane slabo. Obe ženski zato pusti pri življenju, namesto smrti pa jima nameni modro misel (»Spita čim več. V spanju je vsak človek genij.«) in se poslovijo, rekoč: »Srečen konec sveta, dragi moji.«

*Srečen konec sveta!
Malo metafizike nikdar ne škodi.
Ljubezen je vesolja dih.
Pljuča tlijo v večnih plamenih.*

Toliko za uvod.

┐

Zdravnik

Vojak

Karateist

┐

Vzgojitelj oziroma borzni špekulant

Kmet

✕

Karateistova hči

Karateistova žena

Vojakova žena

┐

Leviatan, morska pošast

Poletje. Večer ob obali. V ozadju črički in pljuskanje valov. Noč je že padla. Po klopeh okoli težke mize iz borovega lesa sedijo vojak in njegova žena, karateist in njegova žena, njuna hči ter zdravnik. Vse ženske pijejo belo vino, moški najbolj običajno pivo. Pred karateistovo hčerko je prazna skodelica kave. Na mizi so še peščica kavnih skodelic in praznih kozarcev, konjak, pelinkovec, vrč vode, polovica limone in nož, arašidi in trizobi svečnik. Ta je edini vir svetlobe.

ZDRAVNIK *moškima*

Ej, mi trije imamo vsi skupaj že sto petdeset let. Na to se pije!

Vojak in karateist se režita. Zdravnik odreže tri tenke rezine limone, jih pazljivo dene v skodelice za espresso in čeznje naliže konjak.

ZDRAVNIK

Upam, da vesta, da se takele stvarce pije z levo roko in s privzdignjenim mezincem.

VOJAK

Na nas!

VSI TRIJE MOŠKI

Na nas!

Vsi trije naredijo požirek. Skodelice držijo za ročajček in pijejo po zdravniško. Karateist se nakremži.

ZDRAVNIK

Kaj – premočen alkohol ali tvoja roka?

KARATEIST

Ma, roka. Bom naredil kakšno skleco, da vidim, če je zlomljeno.

KARATEISTOVA HČI

Da ne bi slučajno.

Karateist se postavi v položaj za sklece.

ZDRAVNIK *resno*

Ej, ne nori.

KARATEIST *raje ne tvega in se usede nazaj*

Ja res, če je zlomljeno, ti pri skleci košček kosti pogleda ven. Vidiš, kako štrli, in veš, da je zlomljeno.

VOJAK

A ne, kak štos, včasih sploh ne čutiš bolečine. Zadnjič sem na Kosovu nekaj ur čutil, da imam v škornju trn. Nekam smo šli umirit zadeve in nisem imel časa, da bi ga izdrl. Potem sem malo pozabil vse skupaj, ker smo jedli, potem sem šel na stražo in levo, desno. Zvečer si sezuvam škorenj in ne gre, pogledam, kaj mu je, in vidim, da je pribit na stopalo z manjšim žebljem. Tako, veš, ene dva centi sem ga imel v mesu. A si predstavlja, da bi pogledal skoz? To bi bilo šele smešno.

Vsi trije se režijo, ženske zmajujejo z glavo.

VOJAKOVA ŽENA

Pazi malo nase, ljubi. A je normalno, da me bolj skrbi zate kot za otroke?

VOJAK

Kako naj jaz vem, kaj je normalno? A kaj je res s tvojo roko, stari?

KARATEIST

Ja klasika, strešnik sem razbijal.

KARATEISTOVA HČI

V Križu menjamo streho, pa je hotel preizkusiti, če so strešniki dovolj močni.

VOJAK *se reži*

Očitno so, stari.

KARATEIST

Res postajam star, stari. Ma, v življenju se mi ni zgodilo, da bi se poškodoval med razbijanjem strešnika.

ZDRAVNIK *se reži*

To očitno res nisi bil čisto pravi. Kolikokrat si na našo pobudo pijan ko klada prepolavljal opeke, strešnike, drva ...? *Skomigne.* Pri petdesetih človek čuti, da ni več isti.

35

VOJAKOVA ŽENA *rahlo osuplo*

Čakajte, ma to vi resno?

ZDRAVNIK

Smrtno resno. V zlatih letih je bila glavna zabava pitje piva s sadjevcem, veš. V eno veliko pivo zliješ en pošten srbski sadjevec, spiješ ene štiri, pa si dober. Potem pa gledaš tega norca, ki ti gre prelamljat opeke. Da bi se malo stregnil, a razumeš? Ampak najraje ima strešnike.

KARATEIST

Vsako jutro namesto kave razbijem vsaj dva. Ma, to je krasno poživljajoča razvada.

VOJAKOVA ŽENA

Ampak to tudi nekaj stane ...

KARATEIST

Saj jih bom zdaj imel na zalogo s stare strehe. Malo bodo krhki, pa dobro, očitno nisem več v najboljših letih. Prej sem jih dobival od kolegov, ki so menjali streho. Kakšen se že najde. Dobro, v skrajnem primeru kupiš malo strešnikov in opek. Vedno dobro dene duši.

ZDRAVNIK

Ja, starajo se strešniki, mi pa z njimi. Zato pa pijemo.

VOJAK

Zdravnik pa tak.

ZDRAVNIK

Vsi zdravniki pijejo. Kaj pa naj z vsemi DHP? Aja, to so darila hvaležnih pacientov. Kapitan nekih čezoceank mi prinese vrhunski viski, nek Primorec tisto ta pravo, dišečo viljamovko, ki jo kuha njegova nona, neka revna starka krasno rakijo. Saj bi zavrnil, pa ne moreš tako užaliti ljudi. Najraje imam brinjevec. Dva različna dobivam: enega od tiste drobne gospodične, ki je takole po temenu že malo siva, drugega od nekega kmeta. Dobri ljudje so to. Pa še to: ni ga zdravila čez brinjevec. Vsaka viroza, vsaka slabost, požirček, pa mine. To na dolgo in široko razlagam tujim doktorjem, pa mi ne verjamejo. Saj jaz tudi nisem pristaš alternativne medicine, ampak žganje ni alternativa. *Smrtno resno*. Recimo, a ne, enkrat sem imel v ambulantni bolnika z groznimi prebavnimi motnjami. Zvijalo ga je še pa še. Eno uro po njegovem obisku prime še mene: slabo mi je bilo v tri krasne, komaj sem se obdržal na kolesu na poti iz kliničnega domov. Pridem domov, ura je ene deset dopoldne, pa si rečem: »Nič, kaj zdaj? Najbolje, da popijem požirček brinjevca.« Pa ravno pasalo mi takrat ni, a veš. Spijem ene tri dolge požirke, nakar grem spat. Zbudil sem se okoli dveh popoldne, pa pogledam okrog sebe, ni mi bilo čisto jasno, kaj se dogaja. *Zamahne z roko*. Ko nov. Brez najmanjših bolečin. Pa si rečem: »Nič, kaj zdaj?« Nakar skočim na kolo in op, na Katarino. *Z nasmeškom*. Prej sem se pa vlekel tistih deset minut do doma.

VOJAK se reži

Gospod doktor na bolniški.

KARATEIST

Lepo je tebi.

36

ZDRAVNIK

Glej, najbolje je biti čisto navaden človek. Pošten, načelen, ne reven ne bogat. Pomagati, kolikor se da, sicer pa ubirati svojo pot. Se pobrigati za druge in znati poskrbeti zase. Imeti šibke točke, vendar ne preveč. To ti je življenje! Zato pa srkam tele šnopčke, ko sem na dopustu. Kdo mi brani in komu delam s tem slabo? Nikomur, sebi kvečjemu dobro. Saj jih ne pijem med odmori v službi. Pa tudi če bi jih, bi bil še vedno na boljšem kot sodelavci, ki iščejo Pokemone pod mizami v pisarni in pod posteljami na oddelku. Tem je res odklenkalo, kaj naj rečem. Čuden je ta svet, na zveličanje tako ne gre upat. Zato je treba le po malem biti in piti, pa se zdi vse v redu.

KARATEIST

Ma svet se vrti vedno hitreje.

ZDRAVNIK

In vedno bolj poševno. Nekega dne bomo vsi popadali z njega.

KARATEISTOVA HČI

Pravijo, da je to v bistvu zaradi orjaških kuščarjev, ki so preživeli izumrtje dinosavrov. Oni vladajo svetu! Lahko se naredijo nevidne ali pa prevzamejo človeško telo. Če se vam včasih zazdi, da je kakšen vpliven politik podoben kuščarju, se ne motite. To je zato, ker verjetno kuščar tudi je.

VOJAK zadržujoč smeh, karateistovi hčerki

A veš, velik je ta svet. Včasih lep, vedno krut. Saj nič ne moreš. Leta sem se trudil, da bi pomagal, pa kaj sem naredil? Nič. Kvečjemu poslabšal sem zadeve. Vojna je vedno bila in vedno bo. In ta svet je vedno bil tak in enkrat bo boljši, samo ne vem, kdaj. Ma ... stvari se nabirajo vkup in enkrat bo preveč. Bo počilo, veš. Nič ne moreš. To so pač

ljudje. Ne nujno človek, ljudje. Ti si samo svoje mesto najdi. In ga brani z orožjem in s pestmi. Ne napadaj, ne vzemi, a brani, kar je tvoje. Zato je borba ključna stvar. In lepa, lepa je lahko.

KARATEISTOVA HČI *se namršči*

Ampak najpomembneje je upati. Verjeti. Jaz hočem spremeniti svet. In ničesar ne bom branila, ker ničesar nimam za svoje.

VOJAK *smeje*

Ti rada sanjaš. Ti pišeš pesmi.

ZDRAVNIK

Osebnost jih ne razumem. Očitno nisem tako pameten, kot mislim, da sem.

KARATEISTOVA HČI

Noben ni tako pameten, kot misli, da je. Ampak pesmi niso namenjene razumevanju.

ZDRAVNIK

Glej, ne bom se delal pametnega.

KARATEISTOVA HČI

Saj se ti ni treba. Poezija je poezija takrat, ko se v tebi nekaj zgane. Ne razumeš prav dobro, kaj se je zgodilo. Ker tega ne moreš razložiti. Le molčiš. Branje poezije je vživljanje v subjektivno. Gre torej za dvojno subjektivnost: tvojo lastno in neko tujo. Kar je subjektivno, pa je tako ali drugače vedno nerazumljivo.

37

KARATEIST *po krajšem razmisleku*

To je tako kot mantre. Razum ima svojo mejo in za njim se začne iracionalno. In velika umetnost je iracionalni presežek racionalnega, potem ko racionalno preseže nagonsko! To je tak krog, ki se začne in konča z iracionalnim, ampak z drugačnim iracionalnim. Tako ali drugače je vse krog in vse kroži ... Saj obstajajo slikarske tehnike in verzologija in ne vem kaj še. Samo s tem pač nisi umetnik ...

KARATEISTOVA HČI

Zato se sprašujem, če kritika umetnosti ne zgreši bistva. Že to, da obstajajo objektivna merila za ocenjevanje subjektivnega, je paradoks. Tudi v psihologiji. To še ne pomeni, da ocenjevanje subjektivnega nima smisla. Kritika bi morala le priznati, da je prav toliko subjektivna, kot je subjektivno delo na tapeti. Lahko bi bila objektivna recimo z ocenjevanjem pravilnosti metrične sheme, kar pa je pri večini moderne in sodobne poezije še toliko bolj nesmiselno, ker je verz prost in ritem prav tako subjektiven. Enako velja, na primer, za sodobno slikarstvo ali kiparstvo, ker se nenehno rojevajo nove tehnike in materiali, oblike in snovi. Dejansko objektivna kritika, če je takšna sploh lahko, bi, kot pravim, zgrešila subjektivno jedro umetniškega dela in bi kot taka spadala pod in ne nad njega, kamor se tako rada postavlja.

Tišina. Vojak se praska po nosu. Zdi se, da nihče ne ve, kaj naj bi rekel.

ZDRAVNIK

A veš, da smo ob tvojem rojstvu jedli gumbke in jih poplaknili s pelinkovcem. Vsak je strgal vse gumbke s srajce, pomešali smo jih kot solato, da ne bi imeli vsi istega okusa, in goltali. Pelinkovec imam, nazdraviva. V spomin! Ni je večje poezije, kot so spomini.

KARATEISTOVA HČI

Spila sem že pet popravljenih kav, ampak naj ti bo. Na ljubezen! Na življenje! Na roje kobilic, ki vršijo prek afriških savan! Na poezijo! Baudelaire je največji svetovni filozof, ker je zapisal, da je edina rešitev opijanje. Potem bom šla hodit po vodi.

Zdravnik odreže dva krhlja limone. Položi ju v kavni skodelici in prelije s pelinkovcem.

ZDRAVNIK

Ti si pijana od kave, ne od konjaka. Ampak glej, zdaj, ko si že mlada ženska, lahko popivaš z nami.

KARATEISTOVA HČI se teatralno prikloni

Kakšna čast, o, velespoštovani!

ZDRAVNIK

Na omamljanje!

KARATEISTOVA HČI

Na omamljanje!

Trčita, izpijeta požirek. Pride vzgojitelj v vrtcu oziroma borzni špekulant. Ta se že prihajajoč reži na vsa usta.

38

VOJAK

O stari moj, jebem ti mater!

Navdušen vstane in ga uklešči v medvedji objem. Vzgojitelj se odkašlja. Še vedno se reži brez besed.

VOJAK na ves glas

Ja, lej ga no, kje si mi ti, stari!

KARATEIST malce nejevoljno, a muzajoč se

Ježeš.

ZDRAVNIK

Ljubi, sosedje spijo.

VZGOJITELJ

Evo me!

VOJAK

Ti si moj kraški lisjak.

VZGOJITELJ

Tvoj kraški lisjak!

ZDRAVNIK

A boš malo konjaka? Pelinkovca?

VZGOJITELJ

Ne, ne, bom kar pivo.

ZDRAVNIK

Dobiš, ampak prej pa malček konjačka, no. Ajde. A si moški ali nisi?

VZGOJITELJ

Ne bi, no ...

ZDRAVNIK

Boš, boš, malo, da probaš.

Natoči njemu, ostalim in sebi. Karateistova žena odkima v zavrnitev.

KARATEIST

Ta bi nas rad opijanil. Kako naj bom potem *človek*?

KARATEISTOVA HČI

Saj nisi človek. Ne človek, ne žival, ne božanstvo, ne satan. Lebdiš nad zgodovino in tvoj meč bo rezal mejo med dobrim in zlim.

KARATEIST

Ampak jaz se z vadbo vsak dan trudim najti in zgraditi močnega človeka v sebi.

ZDRAVNIK

Ne seri. Človek si, to ti lahko jaz povem, medicino sem študiral. Pa močen tudi, saj si nabit kot omara moje hčere.

KARATEIST

Kje pa je tvoja hči?

ZDRAVNIK

Najbrž nekje pije. Na človeštvo!

VSI OSTALI *izvzemši vojaka in obe ženi*

Na človeštvo!

VZGOJITELJ *se spači od žganja*

Ampak jaz pijem samo dva kozarčka žganja na leto.

ZDRAVNIK

A točno dva? To ni zdravo.

VZGOJITELJ *prestrašeno*

A misliš, da je preveč? Saj vem, kadilec sem in grešnik, ker vsak dan jem čevapčiče.

ZDRAVNIK

Mislim, da je premalo. Človek si mora redno razkuževati notranje organe.

VZGOJITELJ

Aja no, ah! Ampak, no, meni je to malo premočno. Ampak koktejle, to imam pa rad. A to šteje? *Si prižge cigareto.*

ZDRAVNIK

Ne, to je za pičke. Preveč sladkorja, vse razkužilo se raztopi.

KARATEISTOVA HČI

A bo kdo cachaço?

VOJAK

A kaj je to?

KARATEISTOVA HČI

Brazilsko žganje iz trsnega sladkorja. Takega v Evropi ne dobiš.

VOJAK

A res? *Spoštljivo pokima.* Evropa je itak ko en izmed tistih belih cuckov, ki ves čas lajajo. Saj so luštni, no, samo za nobeno rabo, pa zajedljivi ko sama smrt, kdo jih bo gledal.

KARATEISTOVA HČI

Saj večina stvari ni za nobeno rabo in večina dežel je ko mali beli cucki.

VOJAK

Noži recimo, e, noži so ena redkih koristnih zadev. A imaš rada nože?

KARATEISTOVA HČI z elanom

Odkar sem imela sedem let, jih obožujem.

VOJAK zagnan

Si zbirateljica?

KARATEISTOVA HČI iz notranjega žepa vetrovke

potegne manjšo steklenico, polno zlato bronaste tekočine

Nimam dovolj denarja. Noži so drag štos.

Natoči vsem razen vojakovi ženi, ki topo gleda, in svoji mami, ki le odkima in se nasmehne.

VOJAK

O, jaz pa vem, kaj ti bom dal za rojstni dan!

KARATEISTOVA HČI

Na nože!

VSI PIVCI

Na nože!

Vsi nekaj trenutkov vonjajo. Izpijejo požirek. Nato še enega. Gledajo se v tišini.

ZDRAVNIK

Ni slabo. Kot kakšni tisti dimljeni viskiji.

VZGOJITELJ

Ja ja, res, kot tisti dimljeni, ja.

KARATEIST

Ja, ljubica! Ti si tako krasna! Krasna kot barva tega božjega nektarja!

VOJAK

Ne vem, no. Jaz nisem za te dimljene hece. Ampak, veš kaj, diši. *Premor, izpije do dna.* Ah. Naslednjič ti pokažem tri prijeme za ravnanje z noži. Potem jih lahko vadita doma s fantom. Da ti pride v kri. Med vadbo se lahko tudi mirno pogovarjaš, razumeš? Cak cak, ti samo lepo izvajaš tri naučene prijeme drugega za drugim, še pa še pa še, ko mantre, stara. Borba s hladnim orožjem je ples. In potem, ko enkrat pride napadalec, se roka sproži sama. Pa tudi nobena znanost ni to: jaz pokažem, ti delaš. Ker res, poslušaj. Takole neoborožena ne moreš hoditi tam zunaj. Saj sem ti rekel, da je ta svet vse bolj poln norcev. Samo vprašanje časa je, kdaj se komu odpelje. Samo oborožen človek je zares človek.

KARATEISTOVA HČI

To je poezija.

VOJAK

Pesem noža, da. Ni je take. A veš, večina borilnih veščin brez orožja izhaja iz borilnih veščin z orožjem. Najprej je bilo orožje, potem golota. Najprej kamen ali palica v roki, potem pest, če ti nasprotnik izbije asa iz roke.

41

KARATEIST

Najprej sabljanje, potem karate. Najprej jajce, potem kura. Ker kako naj nastane kura, ne da bi bila prej v zarodku? Zarodek se že lahko razvije iz nekih celičnih eksplozij, v katere se ne bi natančneje spuščal. Kura pa se ne more kar cela, vsa zeleno-rumeno-rdeča in lepo rejena, pojaviti kar na lepem kot po velikem poku. A je priletela iz nebes ali kaj? Nebesa, to bi še šlo, ampak kaj, ko kure ne znajo leteti. Torej jajce, potem kura in basta!

VOJAK

Ja, no, recimo, koga to še briga? Ampak poslušaj, mala, borba, to je nekaj čudovitega. Ne govorim o pretepu, eden drugega malo pribije, ne da bi imel najmanjši pojem od pojma, in stvar je končana v dveh minutah. To je brez veze. Ko greš ti pripravljen proti nekemu, ki je pripravljen, je to druga zgodba. Čista estetika. Začutiš starodavne atome, ki plujejo in eksplodirajo v tvoji krvi.

VOJAKOVA ŽENA

Lepo je, ja. Hčerka zdaj sablja. Dobro ji gre. Prvič jo je peljal, ko sem bila jaz v bolnici. Potem pa ni hotela nehati.

VOJAK *ponosno in glasno*

Seveda ji gre. Za to moraš imeti smisel za lepoto in plemenito srce. In moč! In ritem! *Karateistovi hčerki.* Tebe pa vzamem v uk in ti pokažen par fint. Bil sem namreč eno popoldne, tam deset let nazaj, na tečaju pri nekem tipčku z Bornea. Iz Kalimantanana, torej Indonezijec, sicer animist. To so tisti, ki imajo mogoče še kaj pojma o svetu. Bil je Dajak, ki naj bi bil sicer kristjan, ampak je v bistvu praktikant kaharingana. Kaharingan pomeni življenje – tako se imenuje ta njihov prastari animizem. Dajaki so pač izvorni prebivalci Bornea, ki imajo tradicijo sekanja glav. Leta 2004 je bil tam v Indoneziji spor med muslimanskim delom prebivalstva in krščanskimi oziroma animističnimi Dajaki,

dolga zgodba, kratka. Dajaki so se uprli in vlada je poslala nadnje vojsko – klasika, pač. Ampak – preobrat! Dajaki so posekali tisoče glav indonezijskih vojakov. Ne vem, kaj se zdaj dogaja tam, teh Dajakov je itak premalo, da bi se bíli z muslimani v nedogled. Pa tudi podrobnosti ne vem, ker se je na Zahodu o vsem tem vsem fučkalo. In ta mladi Dajak je takrat kot slepi potnik pobegnil v obljubljeni deželo. Torej, v Evropo, kjer nismo slišali niti 'mu' o tej vstaji. Gledal sem tuje in naše medije, a nikjer ni bilo niti najmanjšega članiča. Tukaj se namreč o takih neumnostih ne govori, da ne bi slučajno motili notranjega miru Adamov in Ev ali skalili slike sveta, ki je, Zahod bodi zveličan, zdaj civiliziran, lep in urejen. Če se pridno grebeš, se lahko poleti hodiš sončit na plaže, ki jih še pred sončnim vzhodom čistijo otroci. Ti se nato vdrejo v tla, kamor spadajo, kajne, morajo se, da beli angeli slučajno ne bi videli njihovih umazanih cap in obrazov in zob – ker ti ljudje se za razliko od na smrt utrujenih lipicancev veliko in iskreno smejiijo. Manj kot si pošten, lepše plaže si zaslužiš. *S pestjo udari po mizi in pomolči.* No, in ta tipček z Bornea je bil res kralj. Pokazal nam je in rekel: »Zdaj pa delaj, stari.« In videlo se je, da pozna prijeme iz prakse. Njihov način borbe se kliče kali. Razlagal je, kako moraš vbosti, da kri ne špricne, ker nočeš da špricne vate, mora mezeti, če nočeš ubiti, torej ciljaš veno in ne arterijo ... Pa kako blokiraš udarec, da nasprotnikov nož ne more zdrseti, pa kako režeš, če hočeš ubiti. Nekaj si zapomni: vsak nož je narejen za rezanje, ne za zabadanje. Zabodeš, obrneš, potegneš. Zabodeš, obrneš, potegneš. Tako je rana večja in lažje izvlečeš rezilo. On ti to razlaga lepo mirno, ko da smo na tečaju rezanja zelenjave, ljudje pa so ga gledali, kakor da je skočil naravnost iz džungle. No ja, saj v bistvu je.

*Vsi razen žene ga gledajo z zaprepadenim prisiljenim nasmeškom.
Žena ga gleda obožujoče.*

42

ZDRAVNIK

In, kako vbodeš, ne da bi špricnila kri?

VOJAK

Od strani.

Tišina. Vsi srkajo iz svojih kozarcev in se gledajo s strani.

ZDRAVNIK

Kje si bil torej zdaj zadnja leta?

VOJAK

Afganistan, Kosovo, Bosna. Lahko bi šel edino še v Libijo, med temi aktualnimi prizorišči. Ja. Smog in prah in kri. Ne bi o tem.

KARATEIST

In, tvoja naslednja misija?

VOJAK

Je tukaj. Misija prihaja k nam, stari. Čez par let ...

VOJAKOVA ŽENA

Malo si mora spočit. Sploh se ne ustavi.

VOJAK

Se ve, kdo je šef.

VZGOJITELJ

Mi moški bi morali ustanoviti sindikat. Sami nič več ne moremo.

KARATEISTOVA HČI

Ubožci.

VOJAK

A boste prišli enkrat k nam na pивce? A boste?

ZDRAVNIK

Pa seveda, prijatelj. Kako pa kaj Mitja?

VOJAK *se reži*

On je zdaj fitnes trener na križarki. Fino mu je. To ti je fant.

KARATEIST

Počakaj, da se zaljubi. Do takrat pa malo s kakšno starejšo gospo ...

VOJAK

Pa to ne vem, mogoče, on nič ne pravi. Nikoli se ne hvali, a veš. Je pa pustolovec. Rad bi videl svet. Kdo ga pa ne bi. Potem si pa razočaran. *Karateistovi hčeri*. To ugotoviš. Saj je lepo, pa tudi drugje te imajo ljudje radi, če si le dovolj čudak. Ampak tudi če te imajo drugje radi, so tvoji le tvoji, in tvoji so tukaj. A razumeš?

KARATEISTOVA HČI

Vzletela bom kot srebrno gnezdo in moje vejice bo razneslo na trinajst nebeških strani.

Pridno pijejo. Vzgojitelj prižiga cigarete.

ZDRAVNIK

A vi veste, kako sem jaz tega spoznal? *Pomigne na vojaka*. Tukaj tičim z Alešem in Andrej je na Obali praznoval petindvajset let. Pismo, pa kje je že to.

KARATEIST

Kje je Andrej?

Tišina.

ZDRAVNIK

Tu nekje z nami. Jaz verjamem v duhove.

KARATEISTOVA HČI

Jaz tudi, zato ker tu in tam kakšnega srečam. Vidim jih in vonjam, v starih hišah so ujeti med stenami in ne morejo naprej v naslednje sfere veselja. Kakšno gorje. Zadnjič sem pri prijateljih v neki stari kamniti koči na deželi srečala pastirja. V bistvu sem ga najprej zavohala, dišal je po kozah. Dečko se je bil obesil pred sto štiriinpetdesetimi leti. Si lahko predstavljate, da hiša še vedno stoji in on je še vedno ujet med njenimi štirimi stenami, po vsem tem času?

ZDRAVNIK

Revež. Ja moja prababica, recimo, si je bila zelo blizu z možem svoje sestre. Neke noči jo je okoli štirih zjutraj zbudilo trkanje. Šla je odpret, a ni bilo nikogar. Trkanje se je

ponovilo; bilo jo je strah in ni marala odpreti še enkrat. Potem se je prišel posloviti v njene sanje. Ni razumela, potem pa je zjutraj zvedela, da je okoli štirih zjutraj umrl.

KARATEIST

A se spomniš, kako sva enkrat med žurom v študentskih letih sredi noči šla iskat vodo na pokopališče, ko tu še ni bilo napeljave? Bratje, glejte, ko sva prišla, so se tista stara, železna vrata škripaje začela odpirati sama od sebe, medtem ko je cerkev začela biti polnoč. Kot da bi naju vsi mrtvi v zboru vabili na polnočni prigrizek. Brez heca. Potem si nisva več upala iti po vodo in sva raje šla na pivo.

KARATEISTOVA HČI

Kako sta pogumna. Jaz bi prav rada malo prigriznila z njimi ... Hvala bogu, da obstajajo prikazni.

ZDRAVNIK

No, jasno, sicer bi vsi po vrsti umrli od dolgčasa.

VOJAK

A niso zdravniki po navadi bolj racionalni, stvarni ljudje?

ZDRAVNIK

Ti že veš. Saj res, torej, Andrej praznuje in meni je na ostrem kamnu na makadamu počila guma na avtu in nisem mogel nikamor. Pokličem Andreja in se želim opravičiti, da pač ne morem priti, pa pravi, da bo pome poslal dragega prijatelja, ki mu edinemu res zaupa. In naslika se on: približno v istih dimenzijah kot danes, samo gledal je še ene petkrat grše. Kako si res takrat gledal, stari. Ko nek težek general.

VOJAK

Jasno, da sem te gledal, če te nisem poznal. Samo ne mi o generalih, stari, ti vsi zavaljeni sedijo na svojih stolčkih, ki se jih bodo oklepali do zadnjega diha. A pojma nimajo o ničemer, ker, a veš, kako se ti v vojski kaj naučiš? Ko se potiš na terenu. Ko imaš vadbo in je zunaj štirideset stopinj in nekje v bližini slišiš tuljenje talibanov. Ti tipi niso bili nikjer, razumeš? A veš, kako vem? Ker sem videl. Ker jih poznam.

Tišina.

ZDRAVNIK

Spokali smo se v avto in bili celo vožnjo v grobni tišini. Nabijal je neke italijanske popevke, od katerih me je bolela glava, in grdo gledal. Pa imaš, prijateljstvo za naslednjo polovico življenja.

VOJAK

Na Obali postane vsak prijatelj, stari. To je ta vonj. To je ta veter. Mene vsi pravi Primorci poznajo. Zato pa zjutraj dolgo spim, če se le da. Malo se je že treba zabavati. Kaj pa nam preostane?

VOJAKOVA ŽENA

Že, dragi, samo nisi povedal, koliko so tvoji prijatelji stari. Kakih petnajst let manj, srček.

VOJAK

Ti veverička moja.

KARATEISTOVA HČI

Tako zelo si želim biti veverica! Zadnjič sem zjutraj videla eno čisto črno in čisto drobno, s tankim repom, na vrhu katerega se je majal črn cof. Cel ljubi dan tekaš in plezaš po vejah in vmes kaj poglodaš. A ni to lepo? Človek je čisto prepametna vrsta. To nas bo še pogubilo.

KARATEIST

Kako pa misliš spremeniti svet, ti pogumna moja hči?

KARATEISTOVA HČI

S poezijo. S kulturno evolucijo. Ljudje namesto soli v glavi potrebujejo zrele češnje. Izumila bom očala, s katerimi bodo sploh kaj videli. Potem bom odšla v drugo dimenzijo kot tista civilizacija, ki je zgradila bosanske piramide.

VZGOJITELJ

Čakajte malo. A vi nimate uši?

ZDRAVNIK

Ušivi smo vsi po svoje kar brez uši.

VZGOJITELJ *se strese*

Fuj, a ste vsi prepričani, da ste čisti? Vedno vprašam, ker sicer pač ne bi mogel v miru sedeti z vami, kot da je vse v najlepšem redu. Jaz priznam, pa dajte še vi: to je moj največji strah! Če jih kdo ima, naj se javi. Prosim. Nič hudega ne bo, samo lepo prijazno se bomo poslovili ... *Momljaje v brado in begajoč z očmi*. V vrtcu je hudič z ušmi. Kar vidiš jih, kako skačejo z glave na glavo in ležejo gnide. Bog pomagaj.

45

VOJAK

Kakšno bogastvo sem zapravlil nazadnje, ko je imela mala uši. Uši, to ti je posel! Uuu, saj res, kake ribe lovijo policaji na meji s Hrvaško! Kake brancine prinesejo včasih v marino! Lepo rejene, pobegle iz gojilnice. Ti vrage vejo, kam it lovit, ker vejo, kje so gojilnice. Včasih spijejo kakšen kozarček ali dva z domačini na barkah, potem vzamejo dekleta na gumenjak in jih zapeljejo en krog do Italije, da ne bi nadrejeni porajtali, da so preveč na mestu. Potem jih odložijo, naložijo kake druge punce, zvečer pa v kafano z enimi, z drugimi ali obojimi. Fino se imajo ti fantje.

KARATEIST

Ja, kaj pa ti počneš v vojašnici?

VOJAK

Ma, to sta dve različni rasi, vojak in policaj. En ima jajca, drug ne. Ja, malo vadim tvoje prijeme; samo pri karateju je hudič, ker te uči zaustaviti udarno moč, ko se dotakneš nasprotnika. Več let sem rabil, da sem se otresel tega refleksa. Ker to je podzavestno, stari ... *Pomolči in pristavi*. Nesrečni smo pa res.

KARATEISTOVA HČI

Če si človek, je najbolje biti osamljen kmet. A si vi sploh predstavljate, kaj pomeni živeti od dobre zemlje in golih rok?

ZDRAVNIK

Najhujši so ti preklemanski farmacevti. Kakšne dobičke pobirajo na račun bolnih. Sramota. A veste, da imamo v bolnici še vedno ščurke?

VOJAKOVA ŽENA

Ma kaj niste ravno prenovili oddelka?

ZDRAVNIK

Boli to ščurke.

VZGOJITELJ

Kakšen križ je s tem alkoholom. Mozeg mi ne deluje več. Novo punco imam, veste. Ne morem si privoščiti uši.

VOJAK *se reži*

Ti si pravi roker, stari! *Izpije svoj kozarec na dušek.*

Pride sosed kmet.

KMET

Žíveli! Sosedje, pa ne povabite! A mislite, da kmetje ne marajo veselice ali kaj? Ne marate deliti pijače, da bo več za vas ostalo! Sosedje pač, a? *Se divje krohota.* Jaz pa pridem, a veste, zakaj? Ker vas imam rad, srca moja kravja!

VZGOJITELJ

Kikiriki, nočka prihaja!

KARATEIST

Grmí!

KARATEISTOVA HČI

Mogočne sile se zgrinjajo nad nami! O, konec je blizu! *Tišje.* Še dobro, da ste z nami, gospod kmet.

ZDRAVNIK *mirno*

Sosed moj dragi, sedi, no, tu ob moj bok. Kako kaj oljke in ovce in čebelice?

KMET

Proti oljčni muhi se borim že od konca vojske dalje. Lani je vse pobrala. Vsi špricajo ko nori, zeleni oblaki strupa se dvigajo ob Obali. Pa ne le ob morju, povsod, valijo se prek gričev in se prepletajo med vitice vinogradov, plazijo se prek planjav in si utirajo pot v najbolj skrite kotičke sveta. Ampak moje olje je slovensko ekološko hladno stiskano olje! Moj ponos. Ravno prav je sladko-grenko. Malo grenko mora biti, če ni, je kot sladkan med. Špricam ga le z biološkim škropilom, ki me stane osemdeset evrov na liter, prijatelji, pa petsto pet oljk imam v nasadu. A če ne špricaš, se ne splača niti pobirati, toliko so gnile in objedene olive. In to je vse neka nova golazen, ki je sto let nazaj še ni bilo. Bolj kot je svet razvit, več čudnih bolezni in mrčesa razsaja. Prodajam pa jasno za male denarje, sicer sploh ne prodam. Ovce mi kosijo travo. Čebelam letos ne paše vreme, to je slab znak za oljke. Bomo videli. Vreme dela več čudežev kot Jezus in Marija skupaj! Ne samo čebele, ovce in vse gozdne zveri, človek je še najbolj občutljiv na vreme. Ah, kakšne glavobole ima moja žena pred dežjem! Ampak pije pa samo penino in vodo. Pravi, da ji penina najbolje pomaga proti glavobolu. Par kozarčkov, pa gre vse preč in spet je ko ptičica, ko se ženi. To so veze, a veste, steklenico dobiva za pol cene, ker se poznamo z vinarji, potem pa naročava cele palete. Z mano ni heca: kmet sem, gospod in poet!

KARATEISTOVA HČI

Ljudje so včasih tako naporni.

KMET

Zaradi vremena.

KARATEIST

In lune, če smo že pri tem. Ob zadnji polni naju je s hčerko zbudila svetloba vzhajajočega sonca. Nekje v grmovju sva skupaj božala družino ježev, ki so besno pihali. Še mleko sva jim prinesla.

ZDRAVNIK

Sta pa res oče in hči. Mesečnika, torej!

VZGOJITELJ

Kdo pa ni mesečnik, lepo vas prosim. Samo nihče ne prizna. Ker nikoli nihče ničesar ne prizna, vam povem. To vem zaradi uši. Vsi paglavci se mi kakšnih pet mesecev praskajo po glavi, preden stopi do mene majka in opozori, da ima njihov otrok uši. Jaz to tako ali tako že vem in jim ne pustim blizu. Vsakemu svoja sramota.

VOJAK *pikro*

Namesto da bi se nagi podili po gozdovih in vsi pisali pesmi od same silne evforije.

KARATEISTOVA HČI

Saj so, v nekaterih gozdovih so družine, ki so se umaknile pred vsem in živijo v divjini. Tudi pozimi! Cele skupnosti! Ko izpolnim svoje poslanstvo mavrične bojavnice luči, se jim pridružim. Howgh!

KMET

Sporoči, če se boš hotela naučiti osnov lova.

KARATEISTOVA HČI

Nikoli! Človek se lahko razumsko odloči, da bo prizanesel. Zakaj se torej ne bi? Še komarju nisem nikoli storila žalega. Nikoli, razumeš?

KMET

Jedla boš pa kaj?

KARATEISTOVA HČI

Jagodičevje in gobe.

KMET

Zastrupila se boš še pred zimo. Če pa slučajno preživiš do januarja, boš imela potem velikonočni post ali kaj? *Kratko se zakrohota.* No, da boš vedela, dober pršut je tisti, pri katerem so na rožnati podlagi bele pikice soli. Ulovi si kakega jelena jeseni, pa suši na vetru, potem pa pridi k meni na vas, da probam tvoj jelenji pršut.

KARATEISTOVA HČI

Oh, hvala za ta nadvse koristni poduk.

KMET

A veste, da ima moj bratranec na Dolenjskem par jelenov in srn? Pred zidanico ima ogrado, ki teče krog prostrane jase tik ob gozdnem robu. In tam se ti podijo ti srčki. Ne tako, za zakol, hišni ljubljenci so. Ma, lepo skrbi zanje. Pozimi so mu vsi pobegnili, jelen je z rogovi pretrgal ograjo, vseh pet komadov je zginilo za par dni, pa se niso preveč sekirali, ker so vedeli, da bodo prišli nazaj. In so res.

VOJAK

E, to bi jaz imel, jelena! Enega takega s huronskim rogovjem, pa z močnimi pleči, da bi ga lahko zajahal.

ZDRAVNIK

Še nilski konj bi se podrl pod tabo.

VOJAK

Ne res, ker mačk ne morem več imeti. Odkar vem, da je moja babica parkrat na leto zbasala vse leglo mačjih mladičev, starih morda eno uro, v plastično vrečko, jo vrgla v stranišče in potegnila, jih ne morem več videti. Dobim solze v oči, to pa se za vojaka ne spodobi. Včasih je enega ali dva pustila živeti, da muca ne bi bila preveč žalostna. Kakšna bitjeca so bila to! *Kar naenkrat ves raznežen*. Krhka, bela, puhasta, slepa. In mama muca je res objokovala svoje otročičke, vse dokler je imela mleko. Potem je kmalu spet zanosila. Babica ji je morala mleko sama stiskat iz seskov. Bog pomagaj, kako se mi je takrat bruhalo od jeze in gnusa nadnjo. Pa je bila drugače v redu ženska. Kuhala je sicer bolj slabo. Med vojno je primanjkovalo olja, in ko ga je enkrat spet bilo dovolj, ga je moralo biti povsod na pretek. *Pomolči*. Ah, mucke, to je moja šibka točka.

KMET

Na vasi še zdaj vsi to delajo. Ni denarja, da bi kastrirali.

VZGOJITELJ

Kot tudi reveži nimajo denarja, da bi iztrebili svoje uši.

KARATEISTOVA HČI

Iz tega razloga so moje najljubše živali pikčasti morski zajčki.

KARATEIST

Moje pa svinje bradavičarke. Kakšni sončki!

VZGOJITELJ

Očitno sem tukaj res edini pri zdravi pameti. To bo zato, ker posredujem na borzi.

VOJAK *se reži*

Ti si res en klinc.

ZDRAVNIK

A veste kaj? Jaz si bom pa tule uredil vrtiček z zelišči. Rožmarin, lovor, bazilika, meta, timijan, žajbelj, vse klasike. Pozabljam na klasike.

KARATEISTOVA HČI

Sanjam o Evropi, v kateri bi se vsi učili staro grščino. Ali vsaj latinščino! Da bi stopili v stik s temelji. Da bi vedeli, kako dolgo živi beseda. In misel. Da bi sanjali o junakih. Da bi spoznali, kaj je krepost. Ker ljudje sploh ne vedo, kaj to pomeni.

VOJAK

Ja biti krepek, kaj naj drugega pomeni?

KARATEIST

Če mene vprašaš, bi se morali učiti japonščino. Čudovit jezik. Tenek, fin, zaokrožen ... Da bi si širili obzorja. Spreminjali možgansko strukturo. Okušali! Ti Japonci imajo čisto svoje perspektive.

VOJAK

Ali arabščino. Pomagalo bi proti zadrnosti.

KARATEISTOVA HČI *patetično*

Kako lep bi lahko bil svet!

VOJAK

Se ti vidi, da nikoli nisi bila v vojski, punčka.

ZDRAVNIK

Le narava je lahko lepa, ne svet. Vam pravim, treba je biti čisto navaden človek.

KARATEISTOVA ŽENA *z italijanskim naglasom*

Telo pove vse.

Karateist jo objame čez ramena in jo poljubi na čelo. Zapre oči. Globoko vdihne. Tišina.

49

KMET

A vam povem en vic? Bila sta mož in žena. Nista se mogla zmenit, kam bi šla na dopust. On je hotel iti smučat, ona v tople kraje. Pa ji pravi on: »No, pa pojdi ti na Jamajko, jaz grem pa v Avstrijo smučat.« In sta šla. Tisto leto je bila smučarska sezona slaba, snega ni bilo nič. Žena pa si je našla jamajškega ljubimca, črnega ko noč, in se mu predajala dva tedna. Pa ga sprašuje: »Kako ti je ime, kako ti je ime, ljubček?« A on noče in noče povedati. Nerodno mu je pač. Pride zadnji večer in ona mu reče: »Daj, no, jutri grem, nikoli več me ne boš videl. Prosim, prosim, povej mi svoje ime, vsaj toliko, da vem, koga naj se spominjam.« Pa odvrne on: »Naj ti bo. Ime mi je Sneg.« Ko se mož in žena spet srečata doma, ga ona vpraša: »A si se imel fino?« Mož razočaran odgovori: »Joj, veš, nič nisem smučal, tam gor je bila sama gola zemlja in odjuga.« Pa žena nazaj: »O, a res, čudno, jaz pa sem na Jamajki našla petindvajset centimetrov snega.«

Bruhne v neustavljiv krah, edini. Vsi ostali ga samo postrani gledajo. Po minuti ali dveh neha, se odhrka, se zave prisotnih in si obriše solze.

KMET

Ma vi ste mi družina, ej!

VZGOJITELJ

Jaz bi sladoled.

ZDRAVNIK

Kaj bi jaz brez vas?

KARATEISTOVA HČI

Spletla bom ogromno visečo mrežo, v kateri se bomo lahko stisnili vsi skupaj in se gugali po mlečni cesti!

VZGOJITELJ

Ti, ki prizanašaš živalim. Komarjev ne ubijaš, praviš?

KARATEISTOVA HČI

Ne. Lepo olikano jih prosim, naj me ne motijo.

VZGOJITELJ

Dobro! Edino pravilno. Ampak kaj bi naredila, ljuba, če bi ti po glavi lezle uši?

KARATEISTOVA HČI *po razmisleku*

Če res ne gre v miru ... Ampak le zato, ker uši neposredno in brez milosti trgajo blagor gostitelja. Če si gost, ne najedaj.

VZGOJITELJ *ploska*

Bravo, bravo, o tem govorim že ves čas!

KARATEISTOVA HČI

Vendar je nasilje skrajnost.

VZGOJITELJ

Torej je za nasilje potreben skrajni primer.

KARATEISTOVA HČI

Se razume! Nasilje je izhod v sili.

VZGOJITELJ

Ko ni več nobenega drugega upanja. Verjemi ali ne, na borzi sem pacifist in flegmatik. Zato tudi lahko pobiram denar kot jesensko listje s pločnika. Ampak vrtec! Vrtec te nauči mnogo več kakor borza. Veš zakaj? Ker se šele v vrtcu zaveš obstoja uši. Ugotoviš, da je življenje borba. Na borzi ne. Tamkajšnje uši so lepo rejene in dobro skrite. Niti sanja se ti ne o njihovem ... mrgolenju.

ZDRAVNIK

Trikrat hura za vrtec! Hip hip ...

VSI

Hura!

ZDRAVNIK

Hip hip ...

VSI

Hura!

ZDRAVNIK

Hip hip ...

VSI

Hura!

ZDRAVNIK

nataka novo rundo konjaka za vse, razen za starejši ženski. Slovesno Predlagam zdravico. Dvigne polno skodelico za kavo proti sredini mize, drugi ga posnemajo. Karateistova žena se vztrajno smehlja; njen nasmeh je pristno topel. Na boj proti ušem!

Trčijo.

VSI PIVCI

Na boj proti ušem!

KARATEIST

Preveslali bomo sedmero rek in preleteli sedmero gora, ko se bodo naši jazi zlili v roso in dajali piti žejnim bitjem dan za dnem.

KMET

Ej, prijatelji, a bi šli loviti sipe? Luč imam in mrežo in nož. Potem zakurimo en pošten kres na skalah, zapojemo kako ljudsko in pečemo kalamare.

VOJAK

Ma, ti si mi brihtna žival!

KMET

Joj, no, nehaj laskati vsem povprek.

VOJAK

Samo nobenemu se ne da, stari. Pijani smo ko koale.

VZGOJITELJ *ves tresoč*

Tu sem v eni noči prekoračil mojo letno mero čistega žganja. Že od prejšnjega tisočletja nisem spil več kot dveh ta kratkih v dvanajstih mesecih. Takrat sem se zbal, da bom postal alkoholik. Z družbo smo vsak petek hodili pit na klopco v parku. Potem pa na burek. Pijanci pa taki! Vi, ne oni!

KARATEISTOVA HČI

Izvoli oditi, če želiš, nihče ti ne brani, prijatelj.

VZGOJITELJ *skoči na noge, tik pred jokom*

Zdaj me bo pa še naganjala!

ZDRAVNIK

Hej, v redu je dragi, pomiri se. Spij še enega, pa ti ne bo več žal. Za nič ti ne bo več žal. Kaj te mika, konjaček ali pelinkovček?

VZGOJITELJ

Pustite me pri miru!

KARATEISTOVA HČI

Kako spokojen je spomin na otroke, ki se igrajo v bazenu penastih opek.

KARATEIST

O! Najboljše kazalo družbene blaginje so otroci. Ker še niso lažnivi. Sploh nima veze, kaj se pogovarjamo mi, ker se vsi lažemo. In ker nas briga za tuje besede.

KMET

Burin začenja brit.

VOJAK

Ampak najbolj carsko življenje imajo pa ponirki, brez dvoma, stari. A si predstavljaš, da lahko plavaš in letiš, goltaš ribe in čutiš zrak med perutmi, preostanek dneva pa si trebiš perje, čepiš na majajočem čolnu ali na trdni skali in opazuješ varljivo lepoto pred seboj?

ZDRAVNIK

Ne moreš imeti vsega.

VOJAK

Če si ponirek, očitno lahko.

KARATEISTOVA HČI *zamaknjeno*

Utihnita in glejta, kresnice dežujejo na nas! In kopamo se v nebeških vodomelih, ki dišijo po sivki, po morju, po telesih! Ovila se bom v sveže oprano posteljnino in postala kip in živela, živela, dokler ne ujamem utrinka v dlan!

VZGOJITELJ

Spoštovani gospod karateist, iz srca mi je žal, da vam moram sporočiti to srce parajočo novico: vaši hčeri se je dokončno odpeljalo.

KARATEIST *jezno*

A mislite, da se vam ni že dolgo tega? Sploh pa, kdo določa, kdo je nor in kdo ni? Ti gotovo ne. Saj niti rumenega pasu nimaš. Ko boš enkrat zmogel razbiti opeko pijan, pa se oglasi in pomenila se bova o moji hčerki.

KARATEISTOVA HČI

Čez nebo se pnejo neznane črke, besede, ki jih ne znam brati, ampak jih razumem bolj kot vaše. Če se ne bi pripela na vaše oči, bi bili vaši glasovi manj polni, manj jasni kot petje ptic. Toliko glasov, toliko besed, ki jih nihče ne ujame v dlan in jih poboža, drvijo mimo misli, mimo glav in se odbijajo od praznih sten.

V bližini se sliši cmokajoče čofotanje, sikanje, grčanje. Navzoče spreleti srh, čeprav se sprva vsak pri sebi vpraša, mar ni morda vinjenost kriva za prisluhe.

VOJAKOVA ŽENA *zakriči*

Zakaj me nikoli nihče ne sliši? Zakaj mi nikoli nihče ne odgovori?

Tišina.

VOJAK

Nekaj je v morju.

ZDRAVNIK

Tiho bodi, tepec. Raje poslušaj.

Tišina.

VOJAK

Pa ne bom zdaj tukaj ždel ko miš.

VZGOJITELJ

Ne bodi še ti gnida. Nekaj nam grozi, slišiš?

Tišina.

VOJAK

Ne, ničesar več ne slišim.

ZDRAVNIK *pritajeno*

Zato, ker nas to nekaj opazuje. In prisluškuje.

VOJAK

Pa daj mi ti razloži, zakaj bi nam kdo prisluškoval?

ZDRAVNIK

Ker si želimo sprememb! Ker se ne šalimo! Lahko bi rekli, da smo radikalci!

VZGOJITELJ

Res, v Londonu imajo že povsod kamere po ulicah, zakaj jih ne bi na skrivaj imeli tudi tu?

53

VOJAK

Prvič, nismo na ulici. Drugič, ta diktatura je preveč zvita, preveč napredna, da bi se posluževala preveč odkritega nadzora ali nasilja. Hinavska je kot kača, ki se ti priplazi za hrbet iz luknje v skalni steni, na katero si naslonjen. Piči te in umreš počasne smrti, ne da bi točno vedel, zakaj in kako se je zgodilo. Ljudje hodijo v službo, norijo ko kure brez glave in komaj čakajo dopust, da bodo lahko malo ležali, drugega tako ne morejo, ker so preveč izčrpani ali ker nimajo cekinov, obenem pa ne vedo, da so že tri četrt mrtvi. Edini, ki zares živi, je tale (*Pomigne na kmeta.*), ta pa je žal butast ko kmet. Saj niso sami krivi! Krivo je slabo šolstvo na deželi, se razume. Čeprav ... Nekaterim ni pomoči.

VZGOJITELJ *posmehljivo*

Bog pomagaj, in od kdaj so vojaki pametnejši od kmetov? Pa brez zamere, stari.

KARATEIST

Prijatelji. Dragi moji! Čas je za skupinsko meditacijo.

KARATEISTOVA HČI

Da, oče, prosim, jaz ... jaz ne zmorem več.

ZDRAVNIK

Ampak ... Še nikoli v življenju nisem meditiral. In treba je biti previden. Tisto prej bi bil lahko duševni bolnik, ki lahko kadarkoli skoči izza skal in nas napade s sekuro, recimo.

VZGOJITELJ *karateistu*

Če vsi pomremo, si ti kriv.

KARATEIST

Ko si mrtev, te ne zanima več, kdo je kriv. To je sploh neumno vprašanje. Sicer pa, če bi nas kdo hotel napasti, bi nas verjetno že.

VZGOJITELJ

Gotovo ga zanima meditacija, pa bo raje še malo počakal. Poleg tega bomo med meditacijo lahka tarča.

KARATEIST

Morda. Ali pa nas je nekdo za šalo potegnil? Malo prestrašil. Ali pa smo bili priča sporočilu duhov? Ali pa smo tako povezani, da imamo skupinske prisluhe? To je čisto mogoče. Sploh zato, ker alkohol kot vsaka droga razpira zavest in jo vabi kvišku, kjer sreča druge zavesti in se z njimi ljubi ali sovraži, spaja ali bori. To je tudi njegova vloga. Vse ima svojo vlogo, svoj namen, prijatelji, alkohol, dobro in zlo. Zato telo seveda ni pomembno. Dušo je treba negovati, ljubi bratje, dušo! Zato ji zdaj privoščimo očiščenje in mir. Zaprite oči.

ZDRAVNIK

Ampak ...

KARATEISTOVA HČI

Tišina.

KARATEIST

Vsi zaprite oči. Vzravajte hrbte in se prepričajte, da vam je udobno. Lahko se tudi uležete ali usedete na tla, se držite za roke, kakor vam narekuje vaš edini jaz. Tisti prvinski, ki se kot neobdelan kamen skriva pod plastmi zloščene marmorja. Poslušajte ga. Vedno ga poslušajte.

V temi se vidi le obris starejših žensk, ki se uležeta na tla druga ob drugi in se primeta za roke. Karateistova hči se ob klopi usede po turško in položi roke na kolena. Moški ostanejo na svojih mestih.

KARATEIST

Zdaj si v misli priključite planjavo. Stepo. Drevesa so redka, a mogočna. Razvejana. Brezvetrje je, a sopare še ni, ker sonce šele vzhaja. Vidite ga, kako v loku spokojno ubira svojo pot. Z njim stopite v korak, ga pobožate. Ne speče vas, ker nimate več telesa. Pustili ste ga na ravnini. Nekaj časa igraje potujete s soncem ... Poslovite se in odidete dalje, višje, v hipu predrete atmosfero in končno lebdite v breztežnosti. Okoli vas je nešteto srebrnih, prozornih duhov, vam enakih, vendar ni gneče, ker je prostora dovolj za vse in bližina vas ne moti. Sleherno obličje se razkriva kot sestra ali brat. Vsi ste goli in lepi. Sijete. Krožite. Vetra ni, a skrivnostni tokovi energije vas nosijo na svojih mehkih dlaneh. Prepuščeni ste jim, voljni kot svila, srečni brez razloga. Včasih si moramo dovoliti biti srečni brez razloga, ker je ta sreča naš najnaravnejši občutek. Je volja divjakov, ki drviyo skoz gozdove. Je volja duha, ki brezglasno vihra po svodih veselja. Svoboda je občutek nerazumske sreče. Tiste, ki zaobjame človeka, ko stoji na visoki čeri, gledajoč razprt ocean, prazna obzorja, proti katerim ga nese veter. Ta človek se smeji, a ne ve čemu, smeji se in vpije od radosti, ker je veter iztrgal njegovo dušo telesu in jo ponesel v prosojnost. Tako kot je tisto nekaj vzelo vašo in jo zalučalo v odsotnost otipljive materije. Kot z reko nepremično plavate s svetlobnimi tokovi, začutite, da se zmanjšuje hitrost in končno ste izpljunjeni v jezero. Prijetno ledeno je. Turkiz obliva vašo bit in jo umiva. Spira rane in izdira zemeljske trne. Sredi jezera je kristal. Na njem sedi starešina. Nagonsko veste, kdo je. Njegovi lasje in brada segajo do gladine in se razprostirajo po

njej. Zarasel je s skalo in z jezerskim dnom. Veste, da je tu od samega začetka, ki je nedoločljiv, ker ni časa. Tudi prostora ni, ker je vse eno. Veste, da je vaš oče. Njegove oči so neskončnost. Smehljajo se vam. Drsijo proti njemu. Ko se navsezadnje dotaknete kristala, se on dotakne vas. Na čelo vam položi dlan. Ob njegovem dotiku padete v mesečino. Kopate se v polni luni. Končno se počutite živi. Vsak del svojega telesa čutite, čeprav je ločeno od vas. Slišite, kako utripa kri v mezinčku levega stopala. Zavedate se. Polno, jasno, celovito. Slišite, kako se v zraku vrti ognjeno listje. Vidite, kako vse pada, tudi vi. Pade in nahrani zemljo, ki pošlje svojo moč, padle duhove, ki jih je bila poljubila in vzela vase, nazaj gor v nebo, kjer se raztopijo v zraku in se preoblikujejo vedno znova in vedno drugače. Vsako bitje je sestavljanka, vsako bitje nosi v sebi naključne drobce zgodovine in prihodnosti, atome padlih in še nerojenih. Pred vašimi čuti se odgrne zavesa v kristalno dvorano, kjer mrtvi preperijo v zvezdni prah in živi vstajajo iz njega. To je ples večnosti. To je kroženje. Neodvisno od teže, časa, prostora, sanj. Vsako bitje je spočetka belo. Čisto. Kot zdaj vi. Zdaj razumete, da ni nobene nujnosti. Da je vsak kriv in vsak nedolžen. Da je odgovornost opazovanje lastnih strahov v zrcalu. Da smo vsi le zvezdni prah. Kaplja ste v jezeru. Še zdaj padate, potonete v črnino. V gluhi nič. Zdaj ne čutite več popolnoma ničesar. Prosti ste.

Slišijo se le valovi. Črički so tiho. Morda je prepozno, morda meditirajo tudi oni. Tišina.

Vzgojitelj prižge cigareto. Nato še vse tri sveče. Kadi. Tišina.

Ženski dvigneta trup, a tiho ostaneta na tleh, ležé. Glavo si podpirata s komolci, z dlanmi. Karateistova hči odpre oči. Še vedno sedi po turško.

55

VOJAK zategnjeno

Stari, moj.

Karateist izgubljeno strmi predse. Pogleda vojaka, se odsotno nasmehne in strmi mimo njega. V ozadju pobilisne strela.

ZDRAVNIK tokrat izpito

Nevihta prihaja.

KARATEISTOVA HČI

Pa nas le niso napadli ...

KMET

Ej, jaz nisem razumel. Kakšne kaplje si rekel?

KARATEIST

Ne trudi se. Bistveno je ne razumeti. Ne hoteti razumeti.

KMET

A veste, da je moja ta mala že pri dveh letih in pol hotela pit kavo? Evo, tudi tega nikakor nisem mogel razumeti. Prekrižala je nožice kot damica in tako malo bebasto govorila ka-va, ka-va. Žena jo je včasih peljala v mesto po nakupih; potem sta skupaj zavili na kavo. Brezkofeinsko ji je kupovala.

ZDRAVNIK

Ta bo umetnica.

KMET

Ne, vinarka.

VOJAK

To ti je eno in isto.

VZGOJITELJ *skoči pokonci, iztrga roko karateistu in*

mu jo začne divje stresati

Kar je res, je res! Vi ste fant od fare. A veste, da se nisem spomnil uši, že odkar ste utihnili. Pomisli, po navadi se mi prikraejo v misli najmanj vsakih sedemnajst sekund. Sem štopal.

Karateist se zdi zmeden. Čoha se po glavi in se poskuša smehljati.

ZDRAVNIK

Na to bi lahko nazdravili.

Natoči in razdeli novo rundo vsem moškim.

ZDRAVNIK

Na dušo!

VSI MOŠKI

Na dušo!

Izpijejo. Zažvižga močan veter. Zvija se med lističi, ki šeleste ploskajo. Grmi. Tu in tam nekje na odprtem udari strela. Valovi bijejo ob skale. Potem krohot. Mogočen, zveneč, lepljiv krohot.

VOJAK

Ne bojte se. Z vami sem. Ni ga boljšega poznavalca nožev v Sloveniji.

Iz morja se dvigne Leviatan. Oduren na pogled, se razume, pošast pač. Z repom tleska po tleh kot z bičem.

LEVIATAN

Ta meditacija je bila res ganljiva.

Še vedno mu gre na smeh.

LEVIATAN *karateistu*

Ampak dovolite, gospod, vi ste vendar na tihem verni! Kar malo mi je žal, da boste moja večerja. Vernik! Če želite, vas bom prihranil za posladek.

VOJAK

Dovolite, gospod, vsaj predstavili bi se lahko, če si že drznete takole vdreti v ožji krog starih prijateljev. Sicer pa se ne šalite. Pred vami stoji slovenski vojak, veteran na frontah Bližnjega vzhoda, vztrajni in neustrašni borec, ki ne pozna bolečine, zvesti učenec mojstra japonskih borilnih veščin, ki ga nameravate povečerjati. Skupaj sva nepremagljiva, torej vam svetujem, da si večerjo najdete drugje. Saj imate celo morje na izbiro, za božjo voljo.

LEVIATAN

Leviatan, biblijska pošast, me veseli. *Vojaku ponudi nekaj podobnega dlani, kamor hrabri bojevniki ne seže.* Poslušajte, ubožec. A bi bilo vam zabavno od začetka do konca večnosti jesti samo ribe in glavonožce? Školjk ne maram, veste. Tu in tam mi pač zadiši meso. Sploh ko imam čast biti priča modrim pogovorom, kot so vaši. Modrost me vedno naredi lačnega. Zato si vas bom privoščil za aperitiv, če dovolite? Oprostite, res sem sestradan, zadnjih par let sem iz dolgčasa prespal, zdaj pa me je zbudila sla po človeškem mesu.

Preden bi ubogi vojak utegnil odgovoriti, izgine v orjaških ustih Leviatana, ki zavzemajo velik del njegovega sluzastega telesa. Vojak utegne izustiti javkajoč krik, potem izgine kot arašid v človeških ustih. Tišina.

LEVIATAN

Vidim, da vam je malo nerodno. *Zdravniku.* Poslušajte vendar, prej ste tako velikodušno ponujali pijačo, meni pa nič? Konjak ali pelinkovec, če se ne motim? Konjaka bi prosil, da malo poplaknem. Tale ni bil prav okusen. Preveč sala in premalo mišic, veste. Malo sala mora biti, vendar ... moj okus je izbran, ker sem ga imel priložnost piliti cela tisočletja. Vi mi izgledate okusnejši, iskreno rečeno.

Zdravnik strahoma, molče toči konjak v kavno skodelico.

LEVIATAN

Oh, ne dajte si vendar dela s tem, prijatelj! Kar za steklenico bi vas prosil, če vas ne moti. No, glejte, tako lahko nazdraviva!

Z desnico si postreže s trebušasto steklenico konjaka, nazdravi z zdravnikom, ki se mu roka silovito trese. Izpije, nato z levico pospravi zdravnika v ustno votlino. Zdi se, da se iz njegovega želodca sliši zdravnikov jok.

LEVIATAN

Res sem lačen, očitno ga nisem dovolj dobro prežvečil. Spet bom imel prebavne težave. *Zaskrbljeno zavzdihne.*

KMET priliznjeno

Imate pa zdrav apetit, gospod! To je ta prav dedec. Človek, no, torej, bitje, ki dobro jé, mi je vedno pri srcu. Kaj je lepšega v življenju kot dobra hrana in poln kozarec? Če izvolite malo počakati, vam takoj prinesem najboljši kraški pršut, sir in teran. Če se ne motim, imam nekje celo letnik 2007. To je bilo dobro leto, veste, sončno, a ne prevroče. Grozdi so bili nabrekli kot ... vaše oči, gospod, ja, prav kot vaše oči. Kar je res, je res.

LEVIATAN

Prinesite, prosim, če ste tako prijazni!

Kmet steče in se kmalu vrne z narezkom in s steklenico. Leviatan si strese pladenj v usta, na dušek popije vrhunski slovenski teran letnik 2007, blagohotno pogleda kmeta in si ga potisne v usta.

LEVIATAN

Preprosti ljudje so mi najbolj pri srcu. Kar je res, je res.

Vzgojitelj prihuljeno poskuša izginiti s prizorišča. Morska pošast ga prime za pas in ga stisne v objem.

LEVIATAN

Kaj se ne bi malo pocrkljali, preden greste ? Nimam uši, obljubim.

VZGOJITELJ

No, jaz se ne maram crkljati. To je za ženske.

LEVIATAN

No, če je pa tako ...

In si ga zbaše v usta.

LEVIATAN

Se vam zdi, da prehitro jem? Uživam le, ko jem hitro, ko mečem hrano vase. Dolgotrajno naslajanje nad vsakim grižljajem me dolgočasi. Sicer pa je zdaj prišel čas za tortice – ženske in otroci! Kar naprej, gospod vernik. Ne bojte se. V želodcu boste verjetno srečali vaše prijatelje, konjak in vino. Na varnem boste lahko nadaljevali pojedino in meditirali po mili volji. Kaj pravite?

KARATEIST

Če dovolite, gospod, jaz sploh nisem veren. Verjamem le v vzvišenost duše nad telesom. Kot vsi spodobni metafiziki, pač. In če smo že pri tem, malo meditacije in manter vam ne bi škodilo. Za pomiritev vašega požrešnega duha! Tudi postiti se je treba vsake toliko časa. In meso je težko za želodec.

LEVIATAN

Vem; zakaj pa mislite, da ga splakujem z alkoholom?

KARATEIST

To je začaran krog, dragi gospod! Vi potrebujete pomoč. Potrebujete ljubezen. Smem vprašati, ali imate partnerico? Mamo, očeta, brate, sestre?

LEVIATAN

Oh, ne bodite tako nesramni, saj se bom še zjokal!

KARATEIST

Le pomagal bi vam rad!

LEVIATAN

No, če je pa tako ...

In si ga zbaše v usta.

LEVIATAN

U, tale je bil pa sočen! Samo meso. Se mu vidi, da vsako jutro razbija strešnike.

Karateistova hči zaihti. Karateistova žena še vedno molči. Zdi se, kot da se bo na njenem obrazu vsak čas zarisal tisti vsevedni, tihi nasmeh. Vojakova žena je blede. Trepeta.

KARATEISTOVA HČI

Oče! O, nebeška vrata se odpirajo in arhangeli te umivajo z zlatimi studenci! Vidim, vidim, kakšen sprejem ima zate pripravljen starešina. Okopal se boš v mavricah, ne le v mesečini! Roji kresnic bodo tvoj kopalni plašč! In blagoslovljen boš stopal po večni poti, resnici naproti.

LEVIATAN

Kakšni resnici, lepo vas prosim, to je že smešno.

Zvonko se zaheheta.

Nič takega se ne dogaja, to vam lahko zagotovim. Častna biblijska. Vaš očka je zdajle še cel v mojem želodčku. Plava v trebušni kislini, kjer najde vojakovo glavo, ki se že začenja razkrajati. Kmalu bo začel razpadati tudi sam. Dal mi bo svojo življenjsko moč, da bom lahko živel dalje. Tako to pač gre, miška. Močnejši pojejo šibkejše, konec zgodbe.

KARATEISTOVA HČI

Vsaj pesnici prizanesite. Pesnici in njima. Vse smo ženske. Vse smo ali bomo matere. In to je tisto, kar šteje ... biti mati. Ne? Dajte mi priložnost biti mati. Prosim. Prosim vas.

LEVIATAN

Joj, žal mi je, punči, nisem še čisto sit in ti si čisto prepametna zame ...

Vzame jo v naročje, jo strastno poljubi in pojé. Pogleda preživeli ženski in zavzdihne.

59

LEVIATAN

Dajta mi pelinkovec, materi. Čas je za digestiv.

Karateistova žena mu poda steklenico. Leviatan pije.

LEVIATAN

Tako. Dovolj bo za danes. Slabo mi je. To je zato, ker prehitro jem ... Ampak vidve bosta tiho, ker sta ženski. Čas je, da grem nazaj spat. To je edini nasvet, ki vama ga lahko dam. Spita čim več. V spanju je vsak človek genij.

Zazeha, rigne in tleskne z repom. Leno se pomakne nazaj v morje. Preden se potopi v valove, pomežikne preživelima ženskama.

LEVIATAN

Srečen konec sveta, dragi moji.

Maša Pelko

Kraljevi otroci

Dramsko besedilo Kraljevi otroci Maše Pelko za izhodišče jemlje mitologijo Kadmovega rodu in poskuša njihova hubris in moiro razširjati v čas po domnevni smrti tragedije, v izpraznjenost razkošnih palač našega kronotoposa. Naseljeni v območje vmesnosti med Ojdipovim tragičnim (samo)spozna(va)njem in Antigoninim zvestim sledenjem pravici, Kraljevi otroci prestopajo konvencijo antične tragedije in bivajo na drugi strani pročelja tebanske kraljeve palače, v intimnem prostoru – kamor običajno nimamo vstopa. Trg – javni prostor – je ravno toliko oddaljen, da iz daljave vsake toliko zaslišimo odmev Sofoklejevih verzov. A ni njihov odzven tisti, ki poganja igro – v zakriti, tako rekoč prepovedani notranjosti se izgovarja tisto, kar običajno ostaja zamolčano, a odmeva v izgovorjenem, tisto, kar je intimno, a se zrcali v občem. Osnovno gonilo je otroška igra dveh dečkov, Eteokla in Polinejka, in dveh deklic, Antigone in Ismene, njihov ludus kot na prvi pogled najbolj čist in nedolžen pobeg iz realnosti, ki je prenasočena z razkošjem in udobjem na eni strani ter s problemi in prezaposlenostjo njihovih staršev na drugi strani, v igro lastne domišljije, kjer veljajo le njihova pravila. A dinamika te njihove igre je kot lakmusov papir, ki povedno govori o svetu in njih samih o njihovem odnosu do sveta, o njihovem odnosu drug do drugega, do družine, o njihovih osebnostih, željah, strahovih ... Celo o tem, kdo bodo ti otroci postali. Čeprav so v drami otroci pri igri otroci, ki se igrajo tukaj in zdaj, v sebi nosijo usodo Kadmovega rodu – vso njihovo hubris, ki nikoli ni izginila in ki iz generacije v generacijo poganja rodove v delovanje in uničenje, ki mu ne moremo ubežati. In ravno njihova nedolžna igra je tista, ki povzroči, da v življenje vstopijo kot otroci, izstopijo pa kot iztrošeni odrasli. Njihova igra pa teče, ne da bi se ozirala na to, da razpadajo družine in umirajo države. Skozi sopostavitve bogov in kraljev izpred našega štetja in otrok tega časa besedilo naslavlja vprašanje družine in države ter prenosa mita v različne družbene kontekste in politične ureditve.

P
R
O
S
T
O
R

Antično mesto Tebe
Osrednja sobana kraljeve palače
Soba v prvem nadstropju palače

Č

A

Bogovi in kralji izpred našega štetja, otroci tega štetja.

S

O P O M B E

- Kar je zapisano v ležečem tisku kot govor besedila, se sliši kot glas iz zunanjega prostora (pred palačo ali v sobi). Akterja, ki te besede govori, ni videti.
- Replike, označene z opombo v besedilu, so vzete iz kanonskega besedila:

Sofokles: Kralj Ojdip. Prevod: Anton Sovre. Državna založba Slovenija. Ljubljana: 1962.

L

I

K

I

KRALJEVI OTROCI:

Polinejk 13 let

Eteokel 13 let

Antigona 10 let

Ismena 8 let

OSTALI:

Kralj Ojdip: oče kraljevih otrok

Kraljica Jokasta: Ojdipova žena, mati kraljevih otrok

Kreont: kraljičin brat, stric kraljevih otrok

Videc Tejrezias

Spletična

Osrednja sobana je bila, kot vse v palači, veličastna. Oboke so podpirali stebri, v katere so bile reliefno izrezljane podobe grških bogov, ki se zazrejo v vsakega, ki prestopi prag. Strop se je bleščal v veličastni pastelni freski, ki je ponazarjala trojansko bitko. Nihče ni slutil, da se bo na dragih preprogah pod njo danes odigrala podobno krvava usoda. Svila, ki plapola v prepihu, porisane vaze, prepolne letnega cvetja, ter več marmorja, kot ga je kdaj videlo človeško oko. Okna, na katerih je počival mačji mladič, so metala svetlobo na zamolklo rdeče in nežne oker stene in perzijske preproge na tleh so utišale korake sužnjev, ki so neopazno hiteli skozi prostor. Prostor, o katerem govorimo, je mejil na glavni vhod v palačo, na nasproti strani pa je imel dostop do trga, na katerem se je zbiralo ljudstvo, ki je govorilo s kraljem. Leva vrata so vodila v kraljeve sobane, kamor se je umaknila kraljica s svojimi spletičnimi, desni hodnik pa je odpiral razkošno granitno stopnišče, ki vodi v višja nadstropja. Vse dragocenosti in zgodovinsko zapuščino je cele dneve najbučnejše dopolnjeval zvok otrok, ki so najbogatejši prostor dežele imenovali svoj dom.

Štirje so bili, dva dečka in dve deklici, vsak po svoje izgubljen v lastni domišljiji in vpleten v lastno igro, ne da bi razumeli dogodke, ki so istega dne spremenili njihovo nedolžno otroštvo v kruto odraslost. Kar se je zgodilo pred palačo, je zgodba staršev, ki jo pozna vsak. Kar se je zgodilo v palači, je zgodba otrok, ki ostaja njihova.

Zdaj tu vlada tišina. V zraku je vonj po smrti in krvi. Pred palačo se slišijo glasovi, iz kraljičine sobe prihaja jok.

64

PROLOG

SOBA V PRVEM NADSTROPJU PALAČE, 21.00

Na dragih svilenih blazinah sedijo štirje otroci. Najmlajša, deklica svetlih kodrastih las, joče v naročju starejšega dekleta, svoje rjavolase sestre. Fanta, brata, okamenelo sedita drug poleg drugega na zofi nasproti. Če ne bi bila tako prepričana, da moških nikoli ni strah, bi se prijela za roko.

ETEOKELE

A ti ... ti si jo videla?

Antigona je obnemela, molči, gleda v prazno.

POLINEJK

Antigona, kaj pa njega? A je res ...? A si je res ...?

Antigona še vedno nepremična, mehanično boža Ismenine lase.

POLINEJK

Jaz sem najstarejši, jaz sem zdaj kot oče. Moraš mi odgovoriti, ko te vprašam, ker

V tistem se skozi okno zasliši glas.

SLUGA

Z besedo kratko vam lahko izrazim novico prvo: mrtva —¹

*Antigona skoči k oknu in ga zaloputne. Obstoji tam in gleda skozenj.
Potem ga počasi zagrne, s solzami v očeh.*

POLINEJK

Mrtev? Kdo je mrtev?

ISMENA

A lahko gre nekdo iskat očija? Jaz bi ... ne bi bila tukaj več. Ven bi šla.

ANTIGONA *Zave se situacije, gre nazaj k Ismeni.*

Vse je v redu, greva v sobo poskusit zaspat?

Ismena pokima in s sestro začneta vstajati.

POLINEJK

Zakaj se obnašaš kot mama? Zakaj si ti lahko bila zraven, jaz pa ne?

ETEOKEK

Ja, ali pa jaz?

POLINEJK

To ni fer, veš. Ti si vedno zraven, ko se kaj zgodi. Oči vedno tebi pove stvari. Pa to ni prav, ker bom jaz kralj. Veš, jaz bom pravi kralj! In potem bom glaven in boš ti mene morala poslušat.

65

ETEOKEK

Ja, pa mene tudi. Punce morajo poslušat fante.

POLINEJK

In stric je rekel, da nikamor ne smemo, tako da tudi vidve ne smeta ven iz sobe. Mene ni nič strah, da veš. Meni nič ne more noben, ker jaz bom kralj.

ETEOKEK

Pa jaz bom tudi kralj. Ti pa ne boš nikol kraljica.

POLINEJK

Ti ne boš kralj, ker si mlajši.

ETEOKEK

Ja, pet sekund mlajši, butelj. Sem pa tud močnejši, zdajle te lahko razbijem, da veš.

POLINEJK

Tebe bi še Ismena premagala, ker si preveč neumen, da bi bil kralj.

ETEOKEK

Ti si neumen!

POLINEJK

Ti si bolj neumen.

ETEOKEL

Ti si vedno za eno bolj neumen.

Fanta se še naprej zmerjata in se pričneta pretepati. Antigona mirno odloži lsmeno in poseže med njiju.

ANTIGONA

Hej! Hej! HEJ!

Fanta se pomirita, užaljeno sedeta s hrbti drug nasproti drugega.

ETEOKEL

Nehaj se obnašat kot mama.

POLINEJK

To sem že jaz rekel prej!

ETEOKEL

Ne pa nisi, debil.

Spet se začneta pretepati. Antigona ju spet, tokrat bolj nasilno, razdruži.

66

ANTIGONA

Dajta mir, a me slišita, mir dajta! Zdaj ni čas za to. Prosim, govoriti moramo. Bosta pridna, prosim vaju?

POLINEJK *Zavije z očmi, potem počasi spregovori.*

Ja, okej.

ETEOKEL *Gleda Polinejka, tudi sam zavije z očmi in reče.*

Okej.

Nekaj trenutkov premora.

A nam lahko poveš, kaj se je zgodilo?

ANTIGONA

Ne vem, ne vem. Vem samo, kako se je končalo.

POLINEJK

Oči je zgledal, kot da se je začela vojna. A je vojna?

ANTIGONA

Mislím, da ja, samo mal drugačna kot tiste, ki jih poznaš iz knjig.

POLINEJK

A je oči začel vojno?

ANTIGONA

Ne vem, kdo je –

ISMENA *Jo prekine.*

Mogoče jo je tist dedi začel.

POLINEJK

Kateri dedi?

ETEOKEKEL

Dedki ne začenjajo vojn, ker niso močni.

ISMENA

Tist slep gospod.

ANTIGONA

Videc?

ISMENA

Ni bil videc, ker ni videl. Iskal je očija in je bil zmatran in se je malo usedel. Je rekel, da je ta naša hiša polna grdih stvari. Neki takega je rekel. Potem se je pa šel z očijem pogovarjat in oči je bil potem zelo jezen. Pa mami je tudi skrbelo, kaj je rekel. Mislim, da je vse zelo razjezil.

Antigoni.

67

Ti se nisi hotela igrat z mano.

Polinejku in Eteoklu.

Pa tudi z vama je hotel govorit, sam sta se delala, da ga ne vidita. Zdej pa ne vesta.

PRVI PRIZOR

Ismenina zgodba

OSREDNJA SOBANA PALAČE

V prvem planu sedi Ismena na preprogi pred ogledalom, ob njej sta dve majhni, iz blaga izdelani punčki. Splesti jima hoče kite, ampak se slama, ki jo imata igrački namesto las, ne sprime.

ISMENA

Antigona, daj mi pomagaj.

ANTIGONA

Ne zdaj. Počakaj malo.

Antigona sedi ob zadnji steni, z mačkom v naročju na okenski polici, in nekaj piše v zvezek. Od zunaj slišimo glasove, včasih pogleda tja. V kotu se

igrata Polinejk in Eteokel, iz kock gradita stolpe in izdelujeta maketo mesta. V njuni bližini stoji starec, nerazumljivo nekaj reče. Slišimo samo fanta, ki zakričita.

ETEOKEKEL

Pazi no, stari, vse boš podrl, daj pojdi stran.

POLINEJK

Umaaaaakni seeeee, ne hodit tukaj, tukaj je kraljestvo!

Starec se premakne, s palico tipa po preprogi. Zadane ob fotelj ob Ismeninem ogledalu. Sede, globoko zadiha. Videti je nemiren, vendar ne prestrašen.

ISMENA

Ti si pa zelo star. Lahko bi bil moj dedi. Samo jaz nimam dedka.

VIDEC

Ne poznati, ne pomeni, ne imeti.

ISMENA

Kaj? A primeš to?

V roke mu porine punčko in ji začne ponovno spleitati lase.

Jaz sem bila tudi včasih tako majhna kot ta punčka. Ampak potem sem zrastle in mami mi je dala svoje obleke in sem že skoraj odrasla.

VIDEC

Kje imaš očeta?

ISMENA

Ne, sej mogoče mi jih ni sama dala, sem si jih sposodla. Ampak sej jih bom vrnila. Kaj?

VIDEC

Tvoj oče ... kje je?

ISMENA

Aja. Zunaj je, z enimi se pogovarja ... A ga rabiš? Njega ljudje ves čas nekaj iščejo.

VIDEC

Bogovi vedo, kaj bi dal, da mi ga ne bi bilo treba poiskati. Ampak on je iskal mene.

ISMENA *Brezskrbno.*

Aja, mogoče pa ti veš kej o prerokbi.

VIDEC *Se zdrzne.*

Prerokbi? Kakšni prerokbi, princesa?

ISMENA *Čisto zamotena v igro s punčko.*

Ne vem, oči se že cel dan nekaj krega na eno prerokbo. Mogoče ti kaj veš, ker si star.

VIDEC

Je tvoja mati z njim, deklič? Kje je?

ISMENA

Najbrž počiva. Rada je veliko sama. Že od zmeraj. Pa saj mam ammmm ... Antigono pa fanta. Se igramo skupaj. Včasih se tudi oči igra, če nima preveč za delat. Veš, moj oči skoraj nič ne spi.

VIDEC

Usoda mu je namenila, da ne zatisne očesa.

ISMENA

Jaz tebe čist nič ne razumem.

Vzame eno punčko iz rok starca, mu da drugo.

Še to drži. Ampak ko bom velika, bom najbrž taka kot mami.

VIDEC

Joj deklič, vse drugo si želi razen tega.

ISMENA

Mami je najlepša ženska na svetu. Jaz bom pa druga najlepša. In še kraljica je. To pomeni, da je glavna ženska na svetu. In mela bom otročka in bo taka lepa mala punčka in jo bom česala, kakor se zdaj učim.

69

VIDEC *Z rokami otipa punčko iz blaga, ki jo drži v*

naročju.

Deklič, poslušaj me. Primi to punčko.

Punčko porine Ismeni v roko.

Kakšna je? Ne vidim je, povej mi, kako izgleda.

ISMENA

Ja, smeji se. In nežna je, prijazna. Dobra punčka je. Uboga me.

VIDEC

Pa ti, ubogaš?

ISMENA

Skoraj vedno, ja.

VIDEC

Mene bi ubogala?

ISMENA

Tebe ne poznam.

VIDEC

Ampak jaz poznam tebe.

ISMENA

Saj sploh ne veš, kako izgledam.

VIDEC

Ampak vem, čigava kri se ti pretaka po žilah.

ISMENA *Nekaj časa ga gleda, kot da hoče razumeti.*

Potem si premisli. Punčki začne popravljati oblekico in se z njo postavlja pred ogledalom.

Malo sva si pa vseeno podobni.

VIDEC

A sta srečni?

Ismena ga ne pogleda, samo skomigne sama pri sebi in še naprej gleda odsev v ogledalu.

VIDEC

Veš, zakaj je tvoja punčka srečna?

ISMENA

Ker ima tako lepe oblekice in kitko.

VIDEC

Ker je neopazna. Noben je ne pozna, a ne?

ISMENA

Jaz jo poznam.

VIDEC

Ampak ni glasna. Stvari drži zase. Noče biti pomembna, a ne?

ISMENA

Ona je kraljeva punčka, ona je zelo pomembna.

VIDEC

In tudi ti si kraljeva punčka, ampak ne želi si biti pomembna.

Prime jo za roko.

Me razumeš, kaj ti govorim?

ISMENA

Ti še vedno govoriš take skrivnosti, da te nič ne razumem.

VIDEC

Prav skrivnosti te bodo uničile, poslušaj –

ISMENA

Men so skrivnosti všeč, ker jih noben drug razen tebe ne ve, in potem si poseben, če imaš skrivnosti.

VIDEC

V splošnost pojdi, prosim te, ne išči v sebi posebnosti in izjemnosti. Tiha zgodba, brez skrivnosti, to naj bo tvoje življenje. Tako se boš obvarovala. Saj hočeš biti varna, a ne?

ISMENA

Jaz sem od kralja hčerka, jaz sem najbolj varna.

VIDEC

Ne!

Stisne jo za roko malo močneje.

Poslušaj me, kaj ti govorim – pusti vso kraljevo zgodbo za sabo, v tišino in pokornost se zavij.

ISMENA

Kaj, ne? Spusti me.

VIDEC

Zapomni si, da hočeš ostati neopazna. Nema. Bodi nevidna

ISMENA

Nevidnost ne obstaja, to so samo bogovi.

VIDEC

Pazi, kaj govoriš. In pazi, da ne vidiš preveč. Pazi, da ne zveš preveč. To je edini način, da se ti ne bo zgodilo nič hudega.

ISMENA

Au no, spusti me.

VIDEC

Dobro me poslušaj.

*Zdaj jo stiska za roko že tako močno, da Ismena spusti punčko.
Obraz ima čisto ob njenem, šepeta vanj.*

Karkoli se bo dogajalo, ostani tiho. Skrivaj se. Ne poskušaj biti pogumna. Grozljiva tema bo preplavila to hišo, in če nočeš, da ti je življenje na silo odvzeto, bodi tiho in ubogaj. Me razumeš?

ISMENA *Prične jokati.*

Nočem, da me držiš, aua no, boli me.

VIDEC

Družina bo družini življenje odvzela. Če hočeš obdržati glavo, jo sklanjaj. Me slišiš?

ISMENA

Auuu noooo ...

*Iz kraljeve sobane se pojavi Jokasta, za njo spletična. Zagleda
prizor starca in Ismene.*

JOKASTA

Kaj se greste?

Videc spusti otroka, ta steče mami v objem. Mama jo dvigne.

Nekaj sem vas vprašala. Kaj počnete tu, kdo vas je klical?

VIDEC *Mirno vstane, pogled ima uperjen v tla.*

Se oproščam, gospa. Kralja iščem, poslal je pome.

JOKASTA

Kraljico glejte v oči.

VIDEC

Vidim vas tudi, če upiram pogled drugam. Usoda vidi več kot oči.

JOKASTA *Molči. Skoraj predolgo.*

Kralj na trgu pred palačo govori z meščani. Spletična vas bo odpeljala tja.

VIDEC

Hvala.

Spletična ga prime pod roko. Videc se obrne proti Ismeni, ki se skriva za materjo.

Zapomni si, kar sem rekel, kraljična. Pozabi na to, kar bi lahko bila, da sploh lahko boš.

Odide.

JOKASTA

Kaj?

Pogleda Ismeno, ta zamišljeno bulji za starcem. Skloni se k Ismeni.

Kaj ti je govoril starec?

ISMENA

Ne vem ... Mislim, da je hotel reči, da če me noben ne bo videl, mi tud noben ne bo nič naredil. Ker on tud ne vidi, najbrž. A to kaj pomeni, mami?

Jokasta išče prave besede. Noče se vznemiriti ob neumnosti starca, a nekaj, kar je rekel, jo prestraši. Ne ve, zakaj. Hoče potolažiti otroka, ko se nekje iz ozadja sobane zasliši kričanje med Eteoklom in Polinejkom.

ETEOKEL

Zakaj si takšen kreten, lej kaj si naredil!

POLINEJK

Ne ti meni kreten, ti si kriv, če si narobe sestavil.

ETEOKELE

Budala! Budala!

POLINEJKE

Ti si budala največja!!!

Začneta se pretepati.

JOKASTA

Fanta, fanta, dajta mir!

Fanta se še naprej prerivata po razsutih kockah, kričita. Jokasta Ismeni.

Počakaj malo.

Steče poseč v prepir med fanta in jima začne prigovarjati. Ismena obsedi s punčko.

ISMENA

Ampak mami, zakaj ... ?

Mama posveča pozornost fantoma. Obrne se k Antigoni, ki še vedno sloni nad zvezkom.

73

Antigona, daj mi pridi –

ANTIGONA

A sem ti rekla, da ne zdaj?

ISMENA *Prime punčko, usede se pred ogledalo.*

Punčki.

Kako se najlepše nasmehneš? Vau, res si lepa. Zdaj pa še jaz.

Raztegne usta v širok smehlaj.

In ubogava in tudi ... Daj, popravi si oblekico, daj.

Poravna ji oblekico.

Tako. Midve bova ubogali in bova kraljici in bova najlepši ženski na svetu. A vidiš, mami uboga in je kraljica. In oči uboga in je kralj. In zato mamu lepe stvari. Daj, probajva še zeleno obleko pa greva potem lahko mogoče na vrt.

PRVI INTERMEZZO

SOBA V PRVEM NADSTROPJU PALAČE, 21.05

ANTIGONA

In ... In kaj ti je rekel? Kaj je hotel?

ISMENA

Nič zares, samo ...

Utihne, premišljuje, kot da je ravno razumela, kaj je hotel povedati.

Antigona, a oči je ubogal?

ANTIGONA

Koga?

POLINEJK

Očiju ni treba nobenga ubogat, ker je kralj. Tud meni ne bo treba nobenga ubogat, ko bom kralj.

ETEOKEKEL

Al pa jaz.

POLINEJK

Ti ne boš kralj!

ISMENA

Ampak tisti dedek je najbrž zelo pameten, mogoče je očiju povedal, kok je treba ubogat, pa ga ni poslušal, pa so se zato slabe stvari zgodile.

ETEOKEKEL

Pa bom!

POLINEJK

Ne boš. Kar mami vpraši, ti bo povedala, če je sploh –

ANTIGONA

Polinejk!

POLINEJK *Utihne. Nekaj časa so vsi tiho.*

Slabe stvari se zgodijo, če se ne držiš tega, kar so bogovi določili, ne zaradi drugih stvari.

ISMENA

Ampak oči je bil res jezen, ko je prišel nazaj; mu je moral dedek rečt hude stvari.

POLINEJK

Mogoče mu je stari rekel, da ne bi smel bit kralj.

ANTIGONA

A se lahko pogovorimo? Prosim, usedite se.

POLINEJK

Ko je nekdo kralj, ki si ne zasluži bit kralj, ga bogovi kaznujejo. Mogoče pa pravi kralj nekje čaka in mu je oči vzel prestol in to je prepovedan.

ISMENA

A oči ne bi smel bit kralj?

ETEOKEKEL

Komu je vzel prestol?

ANTIGONA

Nikomur zaboga ni vzel prestola, Polinejk, prosim, ne podpihuj –

POLINEJK

Stvari se morajo zgoditi, kot je narava predpisala. In če se vmes kdo zmoti, ga narava kaznuje. Mora bit pravica.

ANTIGONA

O kakšni pravici govoriš?

POLINEJK

Oči se je skos boril za pravico, proti krivici. Mogoče je pa on naredil komu krivico. To je mami skos govorila. Ne moreš it proti naravi. Bogovi delajo naravo in bogovi delajo zakone. Slabe stvari se zgodijo samo tistim, ki ne poslušajo bogov. Če si neki zaslužiš, potem to dobiš.

75

ISMENA

A je oči kej slabega naredil?

ANTIGONA

Ne, oči ni –

POLINEJK

Če mu ni pripadala v resnici ta vloga kralja, je ne bi smel vzeti. Kralj je samo tisti, ki mu bogovi namenijo. Njegov oči niti ni bil kralj –

ANTIGONA

Pa kaj govoriš, kje si to pobral ...?

POLINEJK

A bi mami pa oči sama sebi kej naredila, če bi se jima slabo zgodilo po krivici?

ANTIGONA

Mami pa oči nista vedela –

POLINEJK

Mogoče pa sta vedla, Antigona. Zakaj ju skos braniš?

DRUGI PRIZOR

Polinejkova zgodba

OSREDNJA SOBANA PALAČE

V ospredju dva mlada fanta, ki se na kupu prevrnjenih kock tepeta. Med njiju skoči mama in ju hoče dati narazen. V ozadju vidimo dekletce, ki sedi pred ogledalom. Nasproti nje na okenski polici z mačkom in knjigo v roki sloni še drugo dekle, malo starejše.

ISMENA

Antigona, daj mi pridi –

ANTIGONA

A sem ti rekla, da ne zdaj?

Mati še vedno vleče narazen mulca, ki se prerivata.

JOKASTA

Pa dajta že mir, prestara sta za te otročje pretepe.

ETEOKEL

On je začel.

POLINEJK

On je vsega kriv!

Mati ju končno zvleče narazen. Od zunaj je slišati vidca, ki je povzdignil glas.

VIDEC

Zdaj pojdi in premisli! Če me ujameš, da sem lagal, naj bom glumač, ne vedež! ²

Jokasta se zagleda proti dvorišču.

POLINEJK *Gleda svoje koleno.*

Auva no, do krvi si me.

ETEOKEL

A boš jokal, ker se bojiš krvi, ker si reva!?

POLINEJK

Nehaj!

Spet se spravi na brata, Jokasta se zbudi iz zagledanosti.

JOKASTA

Res sta otročja ... Eteokel, daj, pojdi tjale v kot nekaj narisat in se ohladi; Polinejk, pridi, da ti obvežem rano.

ETEOKEL

To ni fer, vedno moram jaz ven, čeprav je on –

JOKASTA

Hej. Ubogaš me, a ne?

Eteokel zavije z očmi in gre v ozadje. Mimo Eteokla pride v prostor Ojdip, vidno razburjen.

ETEOKEL

Oči, Polinejk in mami –

Ojdip se sploh ne ustavi, samo mimo gre. Eteokel poklapan sede k barvicam in čečka.

Ni fer ...

JOKASTA *Stopi proti Ojdipu.*

Vse v redu, dragi?

OJDIP

Kje je tisti tvoj brat izdajalski?

JOKASTA

Kreon? Kaj je z njim?

OJDIP

On že ve. Daj me poklicati, ko prispe.

JOKASTA

Ojdip, kaj se dogaja?

OJDIP

Uganka se razrešuje. In ta rešitev iz nekaterih zaveznikov krivce dela.

Odide.

POLINEJK

Mami, še vedno mi kri teče.

JOKASTA *Gleda za Ojdipom.*

Kaj? Aja, ja. Seveda.

Prime dečka in ga pelje do skrinje v ospredju. Iz nje vzame stekleničko, gazo in platnen trak ter začne oskrbovati rano.

POLINEJK

Au no.

JOKASTA

Kaj vama je? Tvoj brat je, zakaj se spravljaš nanj?

POLINEJK

Ne spravljam se nanj, samo on vse ponavlja, mami. Vse dela isto kot jaz. Nič ne zna sam. Gradiva mesto in zgradi vse hiše isto kot jaz. In potem se dela, da si je on izmislil.

JOKASTA

Ker si njegov vzornik, ljubi moj. Hoče ti bit podoben, ker te občuduje. In ti bi ga moral učiti, ne pa mučiti.

POLINEJK

On mene muči, saj meni teče kri. Auva.

Nekaj časa sta oba tiho.

A on hoče bit men podoben, kot hočem bit jaz očiju?

JOKASTA

Tako nekako, ja.

POLINEJK

Veš, ko bom jaz kralj, bom ponavljal za očijem.

JOKASTA

Prav.

POLINEJK

A očijev oči je bil tud kralj naše dežele? Tako kot bo oči dedek od mojega sina kralja?

JOKASTA

Ne, tvoj oči je kralj, ker je rešil naše ljudstvo.

POLINEJK

Pred kom ga je rešil?

JOKASTA

Pred pošastmi. Ko jih je premagal, je postal kralj.

POLINEJK

Kdo pa je bil prej kralj? Zakaj on ni premagal pošasti?

JOKASTA

Prej je bil kralj moški, zelo podoben tvojemu očetu. Samo, da je včasih pozabil, da je samo človek.

POLINEJK

A je mislil, da je bog?

JOKASTA *Zamisli se, ob tem pa do konca obveže rano.*

Veš, včasih si ljudje jemljejo pravice, ki jim jih nihče ni dal. Včasih mislijo, da ni treba spoštovati zakonov, ki jih je predpisal bog, in da grejo lahko proti naravi, pa ne bo

posledic. Ampak vedno so. Tisto, kar ti je bilo namenjeno, moraš izpolniti.

POLINEJK

A tako kot je bilo meni namenjeno bit kralj?

JOKASTA

Ja, tako. In ko ti oče preda vladavino, ti je nihče nima pravice odvzet.

Poljubi ga na čelo.

Mi pokažeš mesto zdaj?

Polinejk pokima in se premakne h kockam. Naenkrat slišimo, kako nekdo od zunaj razburjeno dvigne glas.

KREONT

... če naj poslej veljam za izdajalca deželi, vam in še prijateljem!¹³

Jokasta vstane in pokima spletični, ta pristopi.

JOKASTA

Skoči prosim po kralja, reci, da je Kreont pred palačo.

Polinejk nazaj zлага razsute kocke.

79

POLINEJK

Tukaj počiva vojska. In tukaj je tempelj. Tako, da vojska najprej brani tempelj. In okrog mesta je zid.

Po stopnicah in skozi prostor gre Ojdip, še vedno jezen. Jokasta gleda za njim.

Mami, a si videla?

Jokasta se ne odziva.

Mami?

JOKASTA

Oprosti. Povej?

Sede k njemu.

POLINEJK

Mami, zakaj je oči tako jezen danes?

JOKASTA

Mislim, da se mu godi krivica. In tega tvoji oči ne prenese.

POLINEJK

Kakšna krivica?

JOKASTA

Ko ... Ko kdaj delaš dobro za ljudi, ki jih imaš rad, oni pa delajo slabo tebi.

POLINEJK

Ja ... Tako kot jaz kdaj Eteoklu posodim svoj meč, pa mi ga potem noče vrniti.

JOKASTA

Brata sta in prav je, da si posojata stvari.

POLINEJK

Ampak če mi on vzame nekaj mojega, potem pa je to krivica, a ne?

JOKASTA

Ja, Polinejk, to je krivica.

POLINEJK

In potem sem lahko jezen, a ne?

JOKASTA

Ja, potem se lahko razjeziš. Ampak videl boš, starejši kot si, bolj boš ljubil svojega brata. To je najmočnejša vez, ki jo imaš. Skupaj sta bila rojena in samo smrt vaju lahko loči.

POLINEJK *Malo zamišljeno.*

Mami, kaj pa če sam narediš krivico?

JOKASTA

Potem se pa razjeziš nase.

Od zunaj se slišijo vriski iz drugega prostora, kot odmevi, zdaj že razločni.

OJDIP

Poslušal boš!

KREONT

Ne, blazneža nikdar.

Jokasta vstane in prisluhne.

OJDIP

O, mesto moje!

KREON

Je tudi moje, nisi sam v njem! ⁴

POLINEJK

Zdaj je še stric jezen.

JOKASTA

Igraj se.

Odide iz sobe tja, od koder prihajajo glasovi. Ti potem počasi potihnejo. Polinejk se naprej igra s kockami in brunda sam pri sebi.

POLINEJK

Vojak ... Kmet ... Polje ... Vrtovi in slap ... Eteokel, če hočeš, se lahko prideš nazaj igrat.

ETEOKEL *Z drugega konca sobe.*

Nočem se igrat s tabo nikoli več.

POLINEJK

Kakor hočeš.

Sebi.

Itak je moje kraljestvo.

81

DRUGI INTERMEZZO

SOBA V PRVEM NADSTROPJU PALAČE, 21.10

ETEOKEL

Ampak mami je pozabila na družino. In oči tud.

ISMENA

Ne, pa nista nič pozabla, Eteokel, kok si neumen.

ETEOKEL

Ja, ampak mami se je zaprla v sobo in *sama* kričala, oči je *sam* kričal, nobenega od nas nista hotela zraven.

ANTIGONA

To zato, ker sta nas čuvala. Sej veš, da sta vedno dajala družino na prvo mesto.

ETEOKEL

Ampak ... To je bilo mogoče narobe.

ISMENA

A ti misliš, da nista bila dobra starša?

ETEOKEL

Nisem tega rekel. Ampak zdaj ju ni tukaj.

ANTIGONA

Fanta, dovolj je bilo tega prepričevanja. Usedita se in –

POLINEJK

A praviš, da sta bla preveč dobra starša, da bi bila dobra vladarja?

ETEOKEK

Ja ... Tako nekako, ja ...

POLINEJK

Ja, saj jaz sem to že prej rekel.

ETEOKEK

Ne, nisi, in nehaj se delat pametnega. Hočem rečt, da sta nas skos učila, da je družina najpomembnejša. In da se družina ne sme izdat. Ampak zdaj pa sta izdala družino in potem tudi domovino. Se mi zdi, da bi morala bit država vedno na prvem mestu. Cela dežela ne sme trpet zaradi tega, kar se ti doma narobe odločiš.

ANTIGONA

Dovolj je tega, Eteokel

ETEOKEK

Ne, pa saj veš, da mam prav ... A mora bit ljubezen do družine večja od ljubezni do kraja, kjer si se rodil?

ANTIGONA

Če ne ljubiš svoje družine, ne boš nikoli mogel ljubiti svoje domovine.

ETEOKEK

Ampak domovina te ne bo izdala. Družina pa te lahko.

ANTIGONA

Nikoli.

ETEOKEK

Mami pa oči sta nas.

ANTIGONA

Nehaj!

Antigona vstane in se, ne da bi vedela, zakaj, postavi pred okno, ki ga je prej zagrnila.

ETEOKEK *Jezno vstane.*

No, kje pa sta zdaj, če nas nista, no, kje sta? Kaj skrivaš? Spet sta nas pustila same.

POLINEJK

Ja, kje sta?

ETEOKEK

Oči je tok hotel poskrbet za nas, za sebe, da je pozabil, da mora skrbet še za vse druge ljudi. Včasih ... včasih moraš najbrž dat prednost temu, kar je prav, ne temu, kar čutiš.

ANTIGONA

To ni res, Eteokel, kar čutiš, je vedno prava resnica! In prava odločitev!

ETEOKEL

Ja sej, mami je tud tako mislila. In kje je zdej?

Gre do Antigone, jezno jo odrine in odgrne zaveso, Polinejk priteče za njim. Oba obmolkmeta, ko vidita prizor pod oknom. Do njiju priteče še Ismena, ki jo Polinejk ustavi, preden lahko pogleda skozi steklo. Do njiju počasi pride Antigona, ki se je dvignila, zagrne zaveso. Oba fanta se osupla posedeta, Antigona z Ismeno v roki nasproti njiju.

ANTIGONA

Se lahko zdaj pogovorimo?

TRETJI PRIZOR

Eteoklova zgodba

OSREDNJA SOBANA PALAČE

V ospredju sobe v kotu mlad fant, riše po papirju in se kuja. Iz ozadja slišimo.

POLINEJK

Eteokel, če hočeš, se lahko prideš nazaj igrat.

ETEOKEL *Jezno.*

Nočem se igrat s tabo nikoli več.

POLINEJK

Kakor hočeš.

Eteokel še naprej čečka po listih, potem se mu naenkrat zlomi barvica v rokah. Gre mu na jok, ampak to skriva, da ga brat ne bi zafrkaval. Z vso silo začne v blazine na tleh zabadati zlomljeno barvico in parati svilo ter pri sebi ponavlja: »Ni fer, ni fer.« V tistem vstopi Kreont, razburjen. Hoče samo skozi prostor, ko opazi Eteokla, okrog katerega se že nabira perje, ki štrli iz razparane blazine.

KREONT

Ej, ej, nevarno je to. Sebe lahko poškoduješ.

ETEOKEL *Še naprej para.*

Pa kaj, pa kaj, itak noben ne bi opazil, vsi bi šli Polinejku nekaj pomagat, čeprav mu nič ne bi bilo.

KREONT *Uspe mu iz Eteoklovih rok potegniti oster količek*

barvice.

No, daj se umiri no. Tukaj sedi pa še kaj nariši.

Hoče oditi.

ETEOKE

Bedno, bedno, bedno. Noben se noče pogovarjat z mano.

KREONT *Zavzdihne in se obrne. Nekaj časa molči, ni*

najbolj spreten z otroki.

O čem se hočeš pogovarjat?

ETEOKE

Ja, o čemer koli! Antigona se vedno pogovarja z očijem, mami pomaga Ismeni pa pomaga Polinejku, noben pa se z mano ne pogovarja. Al pa igra.

KREONT

Aha.

ETEOKE

Ja ... O čem se pa ti s Hajmonom pogovarjaš?

KREONT

Hja ... O šoli. Vojski. Mogoče –

ETEOKE

A bo vojak?

KREONT

Morda. Ne vem. Mogoče ga greš lahko poiskati pa najdeti kakšno skupno igro?

ETEOKE

Ne vem, on je zelo ... zelo je resen. Samo Antigona ga razume. Zato se samo z njo igra.

KREONT

Aha ... No, počasi bi moral iti –

ETEOKE

A so ti vseč moje slike?

V roke mu pomoli šop svojih risb.

Zakaj se z očijem tok kregata?

KREONT *Gleda risbe, zamaknjeno odgovarja.*

Ne kregava se, samo ... Na glas izmenjujemo mnenja. Ne strinjata se ...

ETEOKE

A si razjezil očija?

KREONT

On je razjezil mene.

ETEOKE

Ampak on je kralj.

KREONT
Res je.

ETEOKE
Zakaj pa ti nisi kralj?

KREONT
Ker je bil tvoj oče pametnejši od mene.

ETEOKE
Oči je zelo pameten.

KREONT
In v nekaterih stvareh zelo neumen.

ETEOKE
Tega ne smeš reči.

KREONT *Končno dvigne pogled z risb.*
Kaj si to risal?

ETEOKE
Ja, našo družino. Pa državo. To sta Ismena pa Antigona, ko sta kraljici. Midva z Polinejkom sva pa kralja.

KREONT
Oba bosta kralja?

ETEOKE
Ja, ne vem ... Če bo oči pustil, pol ja.

KREONT
Hočeš reči, če bo ljudstvo pustilo?

ETEOKE
Zakaj pa morajo drugi pustiti, da bi bil jaz kralj? To se v družini odločiš.

KREONT *Nasmehne se.*
Poglej –

Vzame zlomljeno barvico iz rok in začne risati.

Tole, te pikice, to so ljudje, tvoje mesto, prav? Ta zvezda, to pa je kralj, vidiš. In še ena zvezda je recimo kraljica pa recimo princ. In zvezde so velike in svetle in mogočne, a ne?

ETEOKE
Ja, večje od vseh pikic.

KREONT
Tako je. Ampak veš, kaj se zgodi s temi pikicami? Te pikice se povežejo v sonce. Samo veliko, tisoče, milijone pikic lahko tvori eno sonce, a vidiš?

ETEOKE

Ja ...

KREONT

In zvezda je še vedno večja od vsake posamezne pikice, ampak veš, kaj pa je tudi res – zvezde se sploh ne bi videlo, če ne bi bilo sonca. Zvezda brez vseh teh pikic je samo tema, nič. In isto je s kraljem. Če hoče svetiti, mora veliko bolj močno svetiti njegovo sonce – njegovi ljudje. Tvoje ljudstvo, tisto, kar je dobro za tvoje ljudi, je najpomembnejše, ko si kralj. Sicer kot zvezda ugasneš.

ETEOKE

A očiju močno sonce sije?

KREONT

Včasih je imel najsvetlejšo sonce. Ampak treba je paziti, da te ta sijaj ne prevzame. Veš ... Ko si dober kralj, veš, kaj je najbolj pomembno za tvojo deželo. Tudi če to kdaj pomeni, da prizadeneš sebe ali koga, ki ga imaš rad. Moraš paziti na svoje ljudi. Pozabiti na svoj ponos in spoštovati bogove.

ETEOKE

Kaj pa, če tisto, kar je prav za ljudi, ni prav za bogove?

KREONT

Bogovi najbolj spoštujejo tiste, ki se borijo za domovino. Saj veš, kaj pravijo: Če bi bogovi lahko umirali, bi vsi umrli za Olimp.

ETEOKE

A potem se bogovi postavijo na tvojo stran tudi, če narediš nekaj proti zakonom od ljudi? A te zaščitijo?

KREONT

Borijo se zate, ja.

ETEOKE

A za očija se borijo?

KREONT *Utihne, premišljuje.*

Tvoj oče ljubi svojo deželo. Zato je dober kralj. Ampak včasih pozabi, da resnica ni last posameznika. Resnica je vedno skupna, je od vseh nas. In kralj nima časa iskat svoje resnice in svoje pravice, ampak mora resnico zagotoviti celi deželi.

Vmes neopazno v prostor vstopi Ojdip.

ETEOKE

Ti si tudi pameten.

Kreont se nasmehne.

KREONT

Počasi bi res moral iti ...

ETEOKE

Stric ... A jaz bom ... A bom kdaj kralj? Vem, da je Polinejk starejši in zato skos govori, da bo on.

KREONT

Ne vem, dragi moj, tega res ne vem.

ETEOKE

Mislim, da bi bil dober kralj.

KREONT

Gotovo. Ampak ... Mi obljubiš nekaj?

ETEOKE

Kaj?

KREONT

Če boš kdaj kralj, boš žrtvoval vse ostalo, da zaščitiš svoje mesto. Da daš svojim ljudem tisto, kar si zaslužijo. Tudi če bo kdaj to najtežja stvar na svetu?

ETEOKE

Ja ... Ja, najbrž ja, obljubim.

Kreont mu pomoli roko in Eteokel seže vanjo. Kreont se nasmehne.

87

OJDIP *Iz ozadja začne ploskati.*

Vau! Odličen nasvet, stric Kreont, od-li-čen!

KREONT

Ravno sem se odpravljaj.

OJDIP

Ni dovolj, da zastrupljaš mene, še sina mi ne pustiš pri miru?

ETEOKE

Ne, saj sva samo risala skupaj –

OJDIP

Si nisva rekla zadnje besede? Tu nisi več dobrodošel, me nisi razumel?

KREONT

Razumel, kralj moj. Ravno o tebi sva govorila. O tvoji neskončni moči. Se oproščam.

Obrne se, da bi odšel.

OJDIP

Kdo si ti, da bolje od mene samega veš, kaj je dobro zame, za to ljudstvo, za mojega sina? Ne obračaj hrbta svojemu kralju!

Kreont zastane.

Ne razumeš, da je resnica že skoraj tu? Voham jo, še malo in se je bom dotaknil. Ko

bo vse razrešeno, boš prosil za moje odpuščanje.

KREONT

Morda.

Se obrne in odide k vratom.

A kako boš odpustil sebi, ko pride čas?

Odide. Ojdip sede na zofo in se zagleda.

ETEOKEKEL

Oči, a lahko še tebi pokažem, kaj sem narisal?

OJDIP

Malo kasneje.

Spet se zamisli. Potem zagleda razcefrano blazino.

Kaj se je zgodilo z blazino?

ETEOKEKEL

Ja, to je bila ... Nesreča. Ja, nesreča je bila. Sem dvignil barvico in potem je bila tam blazina in je padla nanjo in se je nekaj razrezalo in sem jo hotel izvleči ven –

OJDIP *Mirno, prizanesljivo.*

Saj je v redu ... Pojdi se še malo igrati z bratom, prav? Oči mora nekaj razmisliti.

TRETJI INTERMEZZO

SOBA V PRVEM NADSTROPJU PALAČE, 21.15

ANTIGONA

A se ne spomnita vsega, kar sta nas učila? Kaj je edina prava zvestoba? Komu z rojstvom zaprisežeš svoje ime?

Vsi otroci so nekaj časa tiho.

ISMENA

Družini.

ANTIGONA

Kdo je edini, ki te bo branil pred temo? Ki bo dal ime zate? Kdo?

POLINEJK/ETEOKEKEL *Drug za drugim, malo sramežljivo, malo*

zadržano.

Družina ...

ANTIGONA

Slišala sta očeta in mamo jokati in kričati, in vse, o čemer lahko govorimo, so zakoni in bogovi? Država, domovina? S čim se je začela država? Z družino. S čim domovina?

Z družino. Kje so se rodili prvi zakoni? Doma. In bogovi? Kdo jim je pomembnejši kot lastni predniki in potomci?

POLINEJK

Ja, ampak zakaj potem onadva nista poskrbela za potomce, za nas –

ANTIGONA

Nista poskrbela? A nisi, mladi kraljevič, v palači doma, s toplo jedjo na mizi in mehko posteljo? A nisi ljubljen enako, če ne bolj, kot katerikoli sin drugega očeta in mame? Drug drugega sta nam dala. Ni to največ? Biti brat, biti sestra, brezpogojno ljubiti človeka iste matere in očeta? Ti bo kdaj še kdo bližje? Ne hči, ne sin, ne žena, ne mož ti ne bosta tako pripadna, kot si pripadamo mi med sabo. In še posebej zdaj, ko je ni več, moramo paziti na to, kar nam je –

Vsi obmolknejo. Antigona se zaveda, kaj je rekla. Usede se. Tiho je.

ISMENA

Koga ni več? Antigona, kam je šla mami?

Vsi ostali gledajo v tla.

In kje je oči?

Še vedno molk.

89

Zakaj mi noben noče odgovoriti, nehajte se obnašati, kot da me ni tukaj. Kaj je bilo?

ANTIGONA

Napako sta naredila, Ismena, nekje na poti sta se odločila za napačno smer. Nista ... Samo ... Mami je zelo trpela. In ni hotela, da bi še mi. Zato se je umaknila.

ISMENA

Kaj pa zdaj, a jo še boli? A še trpi?

ANTIGONA

Ne. Zdaj je dobro.

ISMENA

Ampak zakaj ji noben ni pomagal? Zakaj ji oči ni pomagal? Zakaj ji ti nisi pomagal?

ANTIGONA

Ker ... Noben ji ni znal ... Ampak bom pa pomagala tebi. In Polinejku in Eteoklu. In onadva bosta pomagala meni in tebi in ti boš pomagala nam, in ko bomo tako skrbeli drug za drugega, ne bo nobenega bolelo. Prav?

Ismena pokima. Eteokel in Polinejk gledata v tla.

ČETRTI PRIZOR

Antigonina zgodba

OSREDNJA SOBANA PALAČE

V ospredju sobe na zofi sedi kralj Ojdip. Zadaj na okenski polici sedi dekletce s knjigo in ga gleda. Kralj gleda fanta ob sebi, ki zelo nerodno poskuša sestaviti zgodbo.

ETEOKELE

Sem dvignil barvico in potem je bila tam blazina in je padla nanjo in se je nekaj razrezalo in sem jo hotel izvlečt ven –

OJDIP

Saj je v redu ... Pojdi se še malo igrat z bratom, prav? Oči mora nekaj razmislit.

Poboža fanta po glavi, ta se odpravi nazaj k bratu in kockam in jih začne zamišljeno zlagati. Ojdip gleda perje, raztreseno po zofi, dokaj neopazno ob njem postoji dekletce s knjigo v roki.

ANTIGONA

Oči –

OJDIP *Poskoči od strahu.*

Jo, Antigona, veš da ne maram tega.

ANTIGONA *Tiho sede ob očeta. Sedita v tišini.*

A bo nevihta?

OJDIP

Kaj?

ANTIGONA

Cel popoldan že gledam skozi okno. Temni oblaki se zbirajo.

OJDIP

Veš, kako dolgo že ni deževalo ...

ANTIGONA

Včasih začne ravno takrat, ko najmanj pričakuješ, a ne?

OJDIP

Ne vem, Antigona, nisem dovolj pameten za tvoja vprašanja.

ANTIGONA *Nekaj časa molči.*

Kaj se dogaja?

OJDIP

Prosim?

ANTIGONA

Ti, mami, stric, tisti videc, meščani, vsi kričite že cel dan. O kakšni prerokbi se pogovarjate?

OJDIP

Ah, premala si še –

ANTIGONA

A to je še vedno zaradi kralja Laja?

OJDIP

Od kje ti to?

ANTIGONA

Če cele dneve bereš knjige na okenski polici, slišiš veliko ljudi govoriti.

OJDIP

Nočem, da te skrbi.

ANTIGONA

A so ga umorili, oči?

OJDIP *Zavzdihne. Noče odgovoriti, ampak ve, da ne bo odnehala.*

Ja, nekdo ga je. In bogovi so zdaj jezni.

ANTIGONA

In ti moraš ugotovit, kdo ga je?

OJDIP

Ja.

ANTIGONA

Kaj pa bo z morilcem potem?

OJDIP

Kaznovan bo.

ANTIGONA

A ti ga boš kaznoval?

OJDIP

Ja, kdorkoli bo, bo prejel kazen. Ampak nehaj se ukvarjat s tem. Vse se bo rešilo s časom, boš videla. Bogovi prej ali slej povejo svoje. Kaj bereš?

ANTIGONA

Kaj pa, če ti ne bo všeč, kar imajo bogovi za povedat?

OJDIP

Ni treba, da mi je všeč. Samo, da bo razkrito.

ANTIGONA

A se ... A se bojiš?

OJDIP

Seveda. Bogov se moraš bati. Samo mali ljudje smo, saj veš.

ANTIGONA

Ampak če delaš prav in dobro, potem se nimaš česa bati, a ne? Zakaj bi se bog

razjezil nate, če nisi nikomur storil nič slabega?

OJDIP

Ljudje smo neumni, Antigona. Včasih naredimo toliko slabega, pa sploh ne vemo. Zato je težko biti človek. Ker ne poznamo življenja dovolj, da bi ga znali živeti. Bogovi imajo celo večnost, da se naučijo, mi pa samo nekaj let. In vsaka napaka, ki jo naredimo, je lahko usodna. Noben ne more zavrteti časa nazaj. Zato samo upaš, da si naredil več dobrega kot slabega, da uideš kazni. Upaš, da so tvoji predniki dobri ljudje in da bodo tvoji potomci živeli še bolje kot ti. In počasi mine čas.

ANTIGONA

Ampak življenje ni samo čakanje, oči. Ene stvari si je treba vzeti, a ne? Za ene stvari se moraš tudi stepst.

OJDIP

Ja, in ko se, upaš, da so bile vredne.

ANTIGONA

Ti si se boril za vredne stvari?

OJDIP

Ja. Iz stvari, za katere sem se boril, ste prišli vi štirje. In vi ste vrednejši od vsakega boga in bolj zavezujoči kot vsak zakon in močnejši od vsake vojske. Boš videla, ko boš imela otroke.

ANTIGONA

A otroke moraš imet?

OJDIP

Ne, samo enkrat si jih zaželiš. In takrat veš, da je to največ, kar boš dal svetu – nekoga, ki ti bo včasih podoben in ki bo odraščal, ko se boš ti staral.

ANTIGONA

A jaz sem ti podobna, oči?

OJDIP

Pravijo, da po očeh.

ANTIGONA

Pa po pameti.

Ojdip se nasmeji, Antigona se malo osramočeno nasmehne.

OJDIP

Pa po pameti.

ANTIGONA

Mene bi blo strah met otroke.

OJDIP

Zakaj?

ANTIGONA

Kaj, če bi naredila kaj narobe in bi potem ta otrok jokal zaradi mene?

OJDIP

Vsak starš naredi sto napak. In otrok mu stoenkrat odpusti.

Skozi vrata iz ozadja vstopi spletična.

SPLETIČNA

Gospod?

Ojdip se obrne.

Se opravičujem, kraljica je poslala po vas. Korinčan je prispel pred palačo.

OJDIP Pokima.

Hvala.

Pogleda Antigono.

Bomo videli, če bo kaj dežja danes.

Jo pogladi po laseh in hoče oditi.

ANTIGONA

Oči?

OJDIP

Povej?

ANTIGONA

Če se boriš za stvari, pa ugotoviš, da niso vredne, kaj pa potem?

OJDIP

Potem si jezen. Včasih tako jezen, da začneš sovražiti.

ANTIGONA

A ti koga sovražiš?

OJDIP

Nisem zato na svetu, Antigona.

ANTIGONA

Zakaj pa smo na svetu?

OJDIP

Ne vem še ... Mogoče ... Ti ugotovi, pa mi povej.

Odide.

SPLETIČNA

Pozna ura je že, čas bo za kopanje

ANTIGONA, ISMENA, POLINEJK, ETEOKEL *V en glas,*

vsak malo po svoje.

- Pa ne šeeee!
- Neee!
- Samo še petnajst minut.
- Samo, da do konca zgradim.
- Niti tema še ni, no

SPLETIČNA

Dajmo, dajmo, prvi, ki bo pripravljen za posteljo, gre lahko na teraso gledat še nočno stražo.

Počasi, pa vendar, se vsi začnejo premikati. Akcije se dogajajo sočasno.

SPLETIČNA *Pri Ismeni.*

Kje si dobila to obleko?

ISMENA

Ja od mami je, sem si jo sposodila.

SPLETIČNA

Daj sleci jo, da jo vrneva v omaro nepoškodovano.

ISMENA

Ampak mi paše, a ne da mi?

SPLETIČNA

Izjemno. Izrezana mamica si.

ANTIGONA *Na zofi.*

Eteokel, pridi pospraviti to perje, ne more biti tok razmetano vse.

ETEOKEL

Če je bila pa nesreča, sej bodo drugi pospravili.

ANTIGONA

Ne bodo vedno drugi pospravljali za tabo, daj. Saj ti bom pomagala.

Eteokel se začne premikati proti zofi.

POLINEJK

Pa daaaaaj no, spet si vse podrl.

ETEOKEL

Nisem jaz, če si me pa porinil.

POLINEJK

Vedno to narediš, nikol se ne bova mogla igrat vojne, če še mesta ne dokončava.

ANTIGONA *Pride k njima.*

Sej veš, kaj pravi oči – nekaj naj razpade, da iz tega nastane nekaj novega.

POLINEJK

Ja, samo on ne govori o kockah.

ISMENA

Kje je moja druga punčka? Eeeeej, no, Eteokel, umazal si jo s temi neumnimi barvicami, no.

ETEOKEL

Tvoja punčka je neumna, samo otroci se igrajo s punčkami.

ISMENA

Tvoje kocke so neumne.

SPLETIČNA

Dajta fanta, kocke v škatlo, da se ne bo kdo spotaknil.

ANTIGONA

Poglej, koliko je tega perja povsod ...

V tistem se iz ozadja sliši Jokastin krik.

JOKASTA

Gorje ti! To je zadnja mi beseda, poslej ne boš me slišal nikdar več.⁵

Vdre v prostor. Izgleda, kot bi videla duha, praznih oči, telo mlahavo, roke kriče v laseh, ihta v premiku. Momlja, kriči pri sebi.

95

Nikdar več ... Kako ... O bogovi ... Prekletstvo, prekletstvo ...

Zaloputne vrata spalnice. Slišimo krike, vreščanje, razbijanje posode. Otroci za trenutek okamenijo, Antigona, ki je najbližje vratom, začne tolči po njih.

Sin ... O bogovi, kako mož! Prerokba uresničena ... Bogovi, bogovi!

ANTIGONA

Mami! Mami!

Polinejk in Eteokel nepremična, Ismena začne jokati v spletičninem naročju.

ANTIGONA

Maaaaami, kaj se dogaja?

Gleda okrog sebe. Vsi prestrašeni.

Kje je oči?

Spletični.

Pojdi po očija!

Spletična dvigne Ismeno, jo da Polinejku v naročje in steče ven.

Dajta mi pomagat!

Fanta se končno streznita, pritečeta k Antigoni in skupaj z njo tolčeta po vratih. Še naprej kričanje in razbijanje iz sobe. Naenkrat od zunaj slišimo kričanje, zaradi katerega vsi v prostoru zamrznejo.

OJDIP

*Gorje! Gorje! Prišlo je vse na dan! Spočet v krilu, kjer ne bil bi smel, sem spal z ženo, ki z njo ne bil bi smel, ubil moža, ki ga ne bil bi smel!*⁶

V tistem priteče v sobano, divja, kot da ne ve, kje in kdo je.

Meč hočem, meč takoj, da vzamem ... rezilo, bodalo. Kaj sem ... Kako je to mogoče ...?

Fanta se z Ismeno v rokah umakneta k steni, bojita se, Antigona še naprej pri vratih, gleda očeta. Ismena se iztrga iz rok in steče k očetu.

ISMENA

Oči, oči, kaj je z mami?

OJDIP *Odrine otroka po tleh.*

Ne dotikaj se me, greh vseh grehov, ven, ven vsi. Kje je nož?

Sam pri sebi.

Mož lastne matere, sin ... mož, oče ... Gnusoba ...

ANTIGONA *Polinejku, medtem ko Ojdip nori naokrog.*

Polinejk, pelji Ismeno in Eteokla takoj v prvo nadstropje. Takoj!

POLINEJK

Antigona, kaj se dogaja –

ANTIGONA

Pojdite!

ETEOKEK *Poskuša proti očetu.*

Oči –

OJDIP *Blazno.*

Ne oče! Brat! Izgini, izgini!

Naenkrat se iz kraljičine sobe sliši predirljiv vrisk. Kot zadnji krik, ki ga človek kdaj izdavi. Vsi otrpnejo.

ANTIGONA

Gor, takoj!

Ostali trije otroci zbežijo po stopnicah, spletična samo strmi.

OJDIP *Skoči proti vratom, odrine Antigono, ona obstoji sredi prostora in gleda proti sobi. On kriči.
Jokasta! Jokaaaasta!*

Začne tolči po vratih. V sobi je vse tiho.

Jokasta, odpri mi! Odpri!

V sobi tišina, Ojdip se z vso silo in težo telesa zaleti v vrata. Ta padejo. Ojdip zakriči in se sesede. Potem izgine v sobi. Antigona nemo gleda proti vratom, vidimo samo njo in spletično v ozadju. Celo situacijo beremo samo z Antigoninega obraza. Od tam prihaja Ojdipov glas.

Gorje ... Mama, žena. Spal s tisto, s katero ne bi smel ... Ubil očeta ... Na pomoč, bogovi ... Pridi k meni. Lezi ... O bogovi, bogovi ...

Tišina, Antigona nepremična sredi prostora.

O, da ne vidite več, kar zlega sem zgrešil. ⁷ Oči zapreti za večno, le temo ugledati.

Krik, najglasnejši krik bolečine. Antigona se ne premakne.

V temi jih glejte, ki bi jih ne smele, a bi ne smele jih, njih ne spoznajte.⁸

Kriki, drug za drugim, vedno glasnejši, močnejši, sopenje, jok. Naenkrat vse potihne. Antigona še vedno stoji sredi prostora, gleda skozi odprta vrata. Po nekaj trenutkih kot kip, ki bi oživel, naredi prvi korak proti sobi. Pa drugi, tretji, četrti. Pride do vrat. Zre skozi. Naenkrat se z roko nasloni na podboj in bruhne.

EPILOG

SOBA V PRVEM NADSTROPJU PALAČE, 21.20

ANTIGONA

Skrbeli bomo drug za drugega, prav?

Oba fanta sta še vedno tiho.

Prav?

Antigona vstane in gre proti njima, v tistem v sobo vstopi spletična.

SPLETIČNA

Oče ... Oče hoče govoriti z vami.

⁷ Prav tam. Stran 76.

⁸ Prav tam. Stran 76.

Nekaj trenutkov molka. Antigona Ismeno prime za roko. Gre proti vratom in se obrne proti fantoma, ki se ne premikata.

ANTIGONA

Gremo. Zakaj sedita? Vstanita, oče nas je poklical.

Fanta gledata v tla, molčita.

SPLETIČNA

Po vaju je poslal. Samo po deklici.

ANTIGONA

Vsi gremo.

Še vedno gleda fanta.

Kajne? Skupaj gremo, kajne? Naš oče je, potrebuje nas.

Fanta še vedno pri miru. Nekaj časa še čaka.

Hej, povsod gremo skupaj, a ne? Fanta, prosim vaju?

Fanta počasi odkimata. Potem najprej vstane Polinejk in gre do okna. Odgrne zaveso in gleda skozenj. Za njim vstane še Eteokel in se mu pridruži. Stojita drug poleg drugega, z izrazom hladnosti nemo opazujeta dogajanje pod oknom. Sester niti pogledata ne več.

POLINEJK

Jaz bom ostal tu.

ETEOKEL

Jaz tudi.

Premor je skoraj predolg. Antigoni po licih stečejo solze. Njen obraz je v zadnjih nekaj minutah tega dne postal obraz odrasle ženske. Nato zapre oči in na glas vdihne. Potegne solze vase, spusti Ismeno ter stopi do bratov. Najprej poljubi na lice Polinejka, potem Eteokla. Zašepeta jima.

ANTIGONA

Vse bo v redu.

Pride nazaj k Ismeni, jo dvigne v naročje in za spletično odide iz sobe.

Aleš Jelenko

Poiščí me

Dramski tekst Aleša Jelenka *Poišči me* se ukvarja s tematiko, za katero se zdi, da jo današnja družba potiska v kot in se z njo noče soočiti. Pedofilijo namreč občutljive meje, ki se nasploh pojavljajo pri obtoževanju spolne zlorabe, na neki način varujejo. Obstaja v drugi, vzporedni realnosti in se velikokrat spretno izmika zakonom. Urška je doraščajoče dekle, osnovnošolka iz tretjega razreda, ki postane žrtev maminega novega fanta Milana. Seveda se sama, »pred vrati pubertete«, s tem ne zna zares soočiti. Srečno nevedna in ujeta v otroškosti, ki je osvobodjena seksualnih namigov, se nenadoma znajde v popolnoma nasprotni situaciji, ki je sama sploh ne razume. Punčka na pragu velikih telesnih sprememb, ki ji starejši moški posveča pretirano pozornost, se njegovim dejanjem ne zna zoperstaviti. Urškina mama pa v hrepenenju po izgubljeni bližini ničesar ni sposobna sprevideti in z upravičevanjem, da otroka potrebujeta očetovski lik, Milana pripelje domov ter Urški in mlajšemu bratu Nejcu predstavi novega družinskega člana. Tako bo Urška Milanu še bližje ...

Tekst se teme loteva na subtilen in previden način ter tako razkriva svet, ki si poskuša zatiskati oči pred realnostjo, oziroma svet, v katerem je človek izgubil občutek za sočloveka in sledi le izpolnjevanju lastnih želja.

┐

URŠKA

┐

NEJC

┐

MAMA

┐

MILAN

PROLOG

*na travniku pred hišo
na zelenici ležijo žoga otroško kolo ter star teniški lopar
urška v pikčasti oblekici in dvema čopkoma
veselo poskakuje v krogu in prepeva pesmico*

URŠKA

korak korak
in stop čez prag
korak korak
in stop čez prag
vrata postelja omara
še senca me ne bo izdala
lipa bukev hrast smreka
kdo je moja punčka lepa
ena ena
dva dva
tri
pridi in poišč' me ti

*se rahlo zasmije in en krog odpleše v tišini
nato še enkrat zapoje refren*

lipa bukev hrast smreka
kdo je moja punčka lepa
ena ena
dva dva
tri
pridi in poišč' me ti

*urška še naprej pleše in poskakuje
se veseli in uživa*

PRVI PRIZOR

*urška je še vedno zunaj na zelenici
sedi na travi in si ogleduje mehko pnevmatiko na kolesu
pokliče jo mama*

MAMA

urška

ni odgovora

MAMA glasno zavpije

urrrrrrrššškkkkkaaaaaaaaaaaaaa!

kajjj jee mammi
URŠKA

pridii v hiišoo
MAMA

žee
zakaaj paa
URŠKA

kosiloo jee naa miiziii
MAMA

sammm maal šeee
takooj prideeem
URŠKA

nič ttakoooojj
spravii see seeem
MAMA

jaa prideeemm
URŠKA

*mine nekaj časa
urška še vedno vrti kolo in sedi
k njej priteče mlajši brat*

NEJC
urška
mami je rekla da morš prit notr

*urška je tiho
povsem je zatopljena v kolo
nejc stopi bližje in počepne*

NEJC zavpije
haaalooooooooo
tebi govorim

urška trzne in ga pogleda

URŠKA
kaj
aja
ja
pridem
povej ji da pridem

NEJC
nič ji ne bom povedo da prideš
ker greš lepo z mano
je rekla da te morm pripeljat s sabo

kak je tečna
kam se ji tak mudi

URŠKA

kam se ji tak mudi
ja kosilo maš na mizi
js pa tud
in če ne greva hitro v jedilnico
bova mela oba mrzlo

NEJC *cinično*

ja
to je pa res grozno

URŠKA

daj pridi
pa ne kompliciraj

NEJC

ja ja okej
že grem

URŠKA

odloži kolo in vstane

pr nas pa res vlada prava diktatura

dikta ... kaj

NEJC

mah nič
pozabi

URŠKA

*ga prime okoli vratu
skupaj se odpravita v jedilnico na kosilo
luči postopoma ugašajo*

DRUGI PRIZOR

*luči osvetlijo prostor
urška in nejc vkorakata v jedilnico
na steni visijo fotografije urške nejca mame in očeta
mama že sedi za leseno mizo in je*

MAMA *s polnimi usti*
a bomo mogli naslednjič poslat limuzino po tebe gospodična

URŠKA

saj sem že tukaj
ne delaj panike

panike

MAMA

vpraša in neha žvečiti

če pa si kot zid
brez ušes
kot da govorim v prazno

URŠKA

če pa morm kar skočit ko si ti to izmisliš

oba z nejcem se usedeta

MAMA

a izmislim da si
glej da ne boš naslednjič brez kosila
ne imej predolgega jezika

NEJC

daj urška nehaj

URŠKA

kaj se pa ti oglašáš

NEJC

rad bi sam jedu v miru

URŠKA

ja idi jest drugam če ti kaj ne paše

MAMA

urška pazi kaj govoriš
lepo vzemi žlico in jej

URŠKA

ohh

*nevoljno vzame žlico in počasi je
nekaj časa mine v tišini
vsi so zaposleni s kosilom
nato pa mama vpraša urško*

MAMA

povej raje kak je v šoli

URŠKA

pa ni tak fajn ko lani
prva dva razreda sta bla boljša
več smo se igrali in risali
zdaj pa sam pišemo
pa še učiteljica je bla bolj fajna
ta letos je fuuull smotana

MAMA

sam z učenjem pa nimaš težav
vsaj tak mi je na sestanku tvoja razredničarka rekla

URŠKA

ne saj ni tak težko
ni pa zanimivo

MAMA

saj bo bolj
mal se morš navadit njenga novga načina
vsak učitelj ma nek svoj sistem dela a veš
men se ne zdi tak slaba

URŠKA

itak da ne
če nisi med uro v šoli

NEJC

mami
js pa neb šel v šolo
sploh če je tak smotano ko pravi urška

108

MAMA *pogleda najprej nejca in nato urško*

vidiš kaj si naredla
zdaj bo pa njega strah it v šolo

pogled usmeri v nejca in mu reče

urška mal pretirava veš

URŠKA

nič ne pretiravam

MAMA

tiho

NEJC

a lahk ostanem v vrtcu
pa se bom doma učil

MAMA

žal ne morš lubček

vzame servieto in mu obriše usta

čisto vsi smo hodli v šolo
in tud ti boš mogu

NEJC *vpraša*

čist vsi

mhm	MAMA
a je ati tud hodu v šolo	NEJC
<i>nastane trenutek tišine</i> <i>urška se zazre v tla</i> <i>mama se odkašlja in mu odgovori</i>	
ja	MAMA
tudi ati je hodu v šolo	
okej	NEJC
pol bom pa js tud hodu v šolo	
<i>mama vstane in s pulta vzame kozarec vode</i> <i>usede se nazaj in spremeni temo</i>	
urška	MAMA
kak je pa z milanom	
ga še kaj vidiš	
	URŠKA
včeraj po pouku ko sem šla domov sem ga srečala	
sva se šla mal v park igrat	
fajn	MAMA
res te ma rad	
	URŠKA
ja	
to mi je tud on rekel	
<i>nejcu pade krožnik na tla</i>	
neeeejc	MAMA
kak si nerodn	
nism hotu	NEJC <i>vstane</i>
saj vem srček	MAMA
poberi hrano in jo daj na pult	

NEJC

okej

začne pobirati ostanke kosila po tleh in jih daje na krožnik

MAMA

si še lačen
boš še jedu

NEJC

ne mami
dost mam

MAMA

okej
pol pa se pejd mal ven igrat

*nejc steče iz hiše
mama se obrne k urški*

kje sva že ostale

URŠKA

pri milanu

MAMA

joj
točno
res je fajn človek
zdaj ko smo sami mi ful pomaga s tabo ko js nimam časa

URŠKA

fajn je ja

MAMA

srečo mamo da smo ga spoznali
srečo

nekaj sekund počaka nato reče

zdaj pa lepo nared nalogo jutri te čaka nov dan v šoli

*nastane tišina
mama in urška jesta
luči počasi ugasnejo*

TRETJI PRIZOR

*urška se s torbo na ramenih odpravlja proti domu
pouka je konec*

*na poti domov ji pot prekriža milan
ogovori jo*

MILAN

zdravo punca

URŠKA *se ustavi in stopi korak nazaj*

zdravo milan

MILAN

kaj je
si slabe volje
ni blo fajn v šoli

stopi do nje in jo poboža po licu

urška ne odgovori

MILAN

pridi
greva se v park mal igrat
sem slišal da so odprli stojnico za sladoled
ti bom kupu kepico čokolade
saj jo maš še rada ne

111

URŠKA *se prime za naramnice*

ne vem
mislim

...
da bi morala domov
mam nalogo za nardit

MILAN

pust nalogo
tist boš pol napisala
pridi

jo prime za roko

greva na lepše

gresta skupaj naprej

saj veš da mam prav

*počasi stopata s scene
luči pogasnejo
in se spet prižgejo
urška in milan prikorakata na oder
prispela sta v park
vidijo se drevesa igrala in klopce*

MILAN

pa sva tukaj
vidiš kak je lepo
usedva se mal

*in pokaže na klopco
urška najprej odloži torbo ob klopci
nato se usede
k njej prisede milan*

pogrešu sem te

lase ji popravi za uho

si ti tud kaj mene pogrešala

urška prikima

ti je muca jezik popapala

se zasmije

lepo glasno povej če si me pogrešala

112

URŠKA

sem ja

MILAN

pridna punca

*milan se ozre na levo in desno
nato urško prime za nogo*

MILAN

bi se šla najino igro

URŠKA

ne vem

MILAN

daj no
saj ni nikogar
mami pa tud ne rabiš vse povedat
saj to veš ne

URŠKA

mhm

*milan prime njeno roko in si jo položi na nogo
urška pogleda stran*

vidiš
tak je prav

MILAN

v tistem priteče nejc

urškaaa
urškaaa

NEJC

*urška skoči v zrak
milan še vedno sedi*

nejc
kaj pa ti tu

URŠKA

dolgčas mi je
vedu sem da boš v parku z milanom
se lahk igram zraven

NEJC

ne

URŠKA *zavpije*

113

nejc
jaz morm počas it veš
se bomo drugič skup igrali
a bo uredu

MILAN

ah škoda
pol pa drugič

NEJC

nič ne bo drugič

URŠKA

*zagrabi torbo in si jo vrže čez ramo
ter prime nejca za roko*

eeeejj spusttt me

NEJC *se ji upira in ji hoče izvleči roko*

urška ga drži premočno

adijo milan

URŠKA

adijo sonček

MILAN

NEJC

adijoooo

*urška z nejcem odkoraka iz parka
milan vstane s klopi*

MILAN zmajuje z glavo

od kod se je pa ta mulo vzel

tudi on počasi odide in luči ugasnejo

ČETRTE PRIZOR

*urška in nejc prisopihata skozi vrata v hišo
mama pospravlja v dnevni sobi*

MAMA

kaj pa vidva tak treskata z vrati

NEJC

114

auuu urškaaa
spusti mee

*urška ga spusti
z ramen vrže torbo in se uleže na kavč.
Necj se potipa po zapestju*

končno

MAMA

kaj pa je blo to

URŠKA

ma nič

NEJC

kaj nič
iz parka me je tak fejest vlekla za roko
da me še zdaj boli

MAMA

zakaj si ga tak močno vlekla za sabo urška

URŠKA

ker ni hotu it

NEJC

če pa je bil milan tam

in sem mislu da se bomo igrali
pa urška ni hotla
in me je na silo odvedla domov

prekriža roke v znak protesta

urška
je to res

MAMA

ma ja
pa milan je že itak hotu domov

URŠKA

ja ker ti nisi hotla
da bi še mal skup ostali

NEJC

*se razjezi in steče v sobo
mama gleda za njim
nato se usede na kavč zraven urške*

urška
zakaj se nočeš igrat z njim
tvoj brat je

MAMA

ja saj zato pa

URŠKA *pogleda stran*

prosim

MAMA

nič nič

URŠKA

in jo pogleda

vem da maš milana rada
a zato si ga ne smeš prisvajati
naj se še nejc igra z njim

MAMA

ne sme se

URŠKA

zavpije
tega ne bom pustila

vstane s kavča in steče proti izhodu

takoj se ustavi

MAMA *z odločnim glasom*

urška se ustavi

MAMA

vrni se nazaj
tole bova razčistli
če ne zlepa pa zgrda

*urška se obrne in počasi pride nazaj
usede se*

MAMA

tega ti še nisem hotla povedat
a se mi zdi da je zdaj ravno pravi čas

se zazre v urško ona ji vrne pogled

z milanom

začne počasi

se tudi jaz razumem
in

počaka nekaj sekund

najbrž se bo preselil k nam

urška vzklikne in obnemi

MAMA

ja
ko si ti v šoli se večkrat dobiva
in
imava velik skupnih točk

URŠKA *prestrašeno*

kaj hočeš povedat

MAMA

povedat hočem
da sva se zaljubla

URŠKA *z grozo v glasu*

kaj sta se

MAMA *globoko vdihne*

glej srce

prime jo za roko

atija že dve leti ni več

saj veš da ga mam še vedno rada
ampak ni ga tu

*urški začnejo teči solze
a mama nadaljuje*

MAMA

in zdaj ko je v nebesih
bi si vsi zaslužili
zaživet na novo

malo počaka

vem da si dovolj stara in dovolj odrasla
da to razumeš

*mama jo stisne k sebi
urška se zjoče*

MAMA

vem da ti je težko
in da pogrešaš atija
sam mormo živet naprej
zato sem ti rekla
da se ga mora tud nejc navadit

117

URŠKA *zahlipa*

mami

MAMI

rekla mu bom naj danes pride sem
da se skupaj pomenimo

URŠKA

mami ne

MAMA

prej ko bomo to rešli
prej bo mimo

URŠKA *zavpije*

neeee
nočeeeeem

MAMA

punca
obnašaj se

*ji zažuga
urška se izvleče iz objema*

*in v joku steče iz sobe
mama se nasloni na kavč*

MAMA

to bo še težko

*vstane in odide do police
vzame mobilni telefon in vtipka številko*

MAMA

halo
milan

*luči ugasnejo
oder zajame tema*

PETI PRIZOR

*mama s kozarcem v roki stoji v dnevni sobi
in si ogleduje stenske fotografije
v tistem trenutku zazvoni pri vratih*

118

MAMA

jaaa
takooj prideem

*odide do vrat in jih odpre
tam stoji milan
nasmeje se ji*

MAMA

o hej
si le prišel

ga objame

MILAN

seveda
kaj si pa mislila

MAMA

kar stopi naprej

ga usmeri z roko

MILAN

hvala

*vkorakata v dnevno sobo
se usedeta na kavč
mama ga poljubi na usta*

MAMA

mislim da je čas
da to rešimo
ne mormo se večno skrivat

MILAN

se strinjam ja
dovolj dolgo je trajalo
čas je da zaživimo kot družina

MAMA

joj kak je to lepo slišat iz tvojih ust

*ga še enkrat poljubi
milan se zasmije*

ja nič

vstane

ju bom poklicala

119

naredi nekaj korakov proti njuni sobi (zaodrju)

urrrškaaaaaa
neeeeejjjccc
prosim pridittaa seeemm
obiskkkk mammmooo

*se odpravi nazaj do milana in prisede
nejc kmalu zatem priteče v sobo*

NEJC

o zdravo milan
ti si

MILAN *z nasmehom*

ja
kdo si pa mislil da je

NEJC

ne vem
nič nisem mislil

*milan in mama se zasmejeta
nejc se usede na tla poleg kavča*

MAMA

no kje je zdaj urška
nekam dolgo se obira

MILAN

mogoče ma kako delo

MAMA

kakšno delo le
nejc

ga pogleda

pojdi po urško

NEJC

zakaj spet js

MAMA

zato ker sem js tak rekla
ajde gremo

NEJC *vstane*

ja no že grem

*nejc odide po urško
v dnevni sobi ostaneta mama in milan*

MAMA

urška je zadnje čase mal čudna
ne smeš ji zamerit
no pa saj vidva se še dobr razumeta ne

MILAN *zamišljeno*

kaj
aja
ja
dobr se razumeva valda

naredi sekundo ali dve premora nato nadaljuje

to je tvoj nekdanji ne

pokaže na fotografije na steni

MAMA

ja
res je bil krasen mož in čudovit oče
a kaj ko nam ga je usoda vzela

žalostno strmi v fotografijo

sori
nism te hotu spravt v slabo voljo

MILAN

ne ne ni panike
tak pač je kaj češ
življenje je čudna reč

MAMA

no to pa je res

MILAN

najbolj me skrbi za otroka
sploh za urško
očitno res rabi očeta
sam mama ji očitno ni dost
na žalost
in tu mislim da ji boš ti koristil

MAMA

misliš

MILAN

ja itak
rabi moško besedo
in pogovor
in vse to kar pri meni ne dobi
mogoč ji tega ne znam dat

MAMA

najbrž res ja
se bom potrudu

MILAN

*nejc pride nazaj
brez urške*

kje maš urško

MAMA *ga pogleda*

noče prit
pravi da jo pusti pri miru

NEJC

kaj
grem sama po njo

MAMA

odkoraka

smrklja mala
odide po urško (z odra)

*nejc se usede nazaj na tla
milan vstane in stopi do stene s fotografijami
po nekaj trenutkih mama v dnevno sobo za roko pripelje urško
ta se upira a mama ne popusti*

MAMA

kaj hudiča je s tabo
če ti rečem da pridi v dnevno
pridi v dnevno
in ne steguj jezika

URŠKA

spusti me

*se ustavita pred kavčem
mama jo spusti*

MAMA

tako
zdaj pa se obnašaj kot je treba

urška je tiho in gleda v tla

MAMA

res ne vem kaj ti je zadnje dni

obrne se k milanu

oprosti milan ne vem kaj jo je piknilo

MILAN *usta potegne v širok nasmeh*

ni problema bo že bolje

MAMA *stopi do milana in ga prime za roko*

ne bom več ovinkarla

z očmi poišče urško in nejca

rada bi da se milan preseli k nam
vem da imata oba rada atija a vsi vemo da ga ne bo nazaj
in fajn je da živimo naprej
milan je super in vem da se boste fajn razumel

NEJC *z odprtimi usti vpraša*

zdaj bo on naš ati

MAMA

ne bo novi ati
ker ati je bil sam en
bo pa poskusu biti vajin prijatu
okej

NEJC

ja okej

*mama pogleda še urško
ona pa še vedno gleda tiho v tla*

MAMA *vpraša*

urška

URŠKA *potiho*

mam sploh izbiro

MAMA

v bistvu ne
a bi rada da to rešmo kot odrasli ljudje
ja

tišina

MAMA *glasneje vpraša*

ja

URŠKA

mhm

MAMA

super
me veseli da smo to razčistili
zdaj bomo pa nazdravili
na našo skupno prihodnost
pridi nejc greva po šampanjc
mi boš pomagu natočit
vidva pa tu počakajta in se pomenta

*mama in nejc odideta
milan stopi do urške
jo prime čez rame in z njo stopi do kavča
usedeta se
milan jo prime za nogo*

MILAN

kje je moja punčka ha
a ni fajn
zdaj bova še več skupaj

*reče z rahlim nasmehom
urška ostane brez besed*

saj veš da mami za to ne sme vedet ne

jo pogleda in ker ni odgovora jo vpraša še enkrat

veš ne

URŠKA

ja vem

MILAN

pridna punca

ji gre z roko pod krilo

te kasneje poiščem

prostor zagrne tema

EPILOG

*urška poskakuje in pleše po zelenici
v ozadju mama milan in nejc s kozarci v roki nazdravljajo*

slišijo se glasovi proslavljanja urška pa poje

URŠKA

korak korak

in stop čez prag

korak korak

in stop čez prag

vrata postelja omara

še senca me ne bo izdala

lipa bukev hrast smreka

kdo je moja punčka lepa

ena ena

dva dva

tri

pridi in poišč' me ti

*se rahlo zasmije in en krog odpleše v tišini
nato še enkrat zapoje refren*

lipa bukev hrast smreka

kdo je moja punčka lepa

ena ena

dva dva

tri

pridi in poišč' me ti

*luči postopoma ugasnejo
urška še pleše a ne poje več
slišita se le še smeh in veselje trojice v ozadju*

Jernej Potočan

odpad

Sprožilni trenutek dogajanja v dramskem besedilu Odpad je zavrt v nejasnost, skrbno skrito pod plasti pepela, vročine in neznosnega vonja, ki se dviga iz smetišča. V ta postapokaliptični svet, ki so ga v nekem trenutku zapustili vsi odrasli, nas postavi Jernej Potočan. Liki, katerih imena delujejo kot karakterizacija posameznega otroka, so v svetu brez avtoritete prisiljeni ustvarjati svojo hierarhijo. Polcaj, ki ima v lasti kasetofon – edini spomin na (pred)svet, v katerem je bil otrok le otrok, prevzame vlogo duhovnega in dejanskega vodje. Svojo moč Polcaj zlorabi, dinamika med otroki, ki odpira dramo, pa se stopnjuje zaradi njegovega izkoriščanja. Kot upanje se vzpostavi njegov mlajši brat Kavboj, ki načinu bratovega vladanja ostro nasprotuje. Kavboj namreč postopoma spozna skrivnost, posneto na kasetofonu. Obrat v drami se zgodi, ko oblast prevzame Kavboj, kar Jokici prinese grenko spoznanje o pokvarjenosti slehernega človeka.

Drama ne več ravne deluje kot analogija sodobnega sveta. Že naslovni motiv odpada je jasna in slikovita podoba sveta zunaj gledališkega odra. Osrednje dogajanje je v času po Trumpovi izvolitvi aktualna zgodba o pokvarjenosti posameznika in zlorabi moči, na drugi strani pa o stiskah, ki jih doživljajo tisti na dnu prehranjevalne verige. Z grenkim koncem se Potočan sprašuje o obstoju junakov v takem svetu, o obstoju upanja. To vsebinsko obširno besedilo prikazuje videnje sveta skozi otroške oči, kar bralca mestoma spominja na roman Williama Goldinga Gospodar muh. To stališče omogoča dovolj distance, da se na papirju ustvari samosvoj svet, ki pa bralca grozeče spominja na našega.

L
I
K
I

POLCAJ, vodja otrok, malo starejši od ostalih

KAVBOJ, njegov mlajši brat

ostali	JOKICA
	BOJEČKA
	BUMBAR
	TEŽAK
otroci	PAMETNJAKOVIČKA
	LENUH

KASETOFON, glas Polcajevga dedka

I.

Soparen poletni dan. Nebo v celoti zakriva gosta sivina, zaradi katere je ozračje neznosno zatohlo. Nobenega vetra. Smetišče. Med ogromnimi kupi so otroci, ki pregledujejo smeti. Ostanke hrane zbirajo v koših, ki jih imajo oprtane na hrbtih, ostalo mečejo stran. Njihovi obrazi so zbledeli in lase imajo povsem otrdele od prahu, ki je v zraku. Vsi otroci so škrbasti in shirani, edino Lenuh je nekoliko okrogel. Delo si lajšajo s petjem, ki se mu vsake toliko pridruži kruljenje želodcev.

OTROCI

Smet na smet,
spet in spet,
dokler se vrtel bo svet,
dokler se ne ustavi.

Spet in spet,
smet na smet,
naše pleme preskrbet,
dokler vse se ne ustavi.

Dan na dan,
svet nastlan,
skupaj smo,
pa vendar sami.

Le kup smeti
pušča sledi,
spominja nas na tiste dni,
ki vztrajno tonejo v pozabo.

Med smetmi
skrit leži
kak spomin še, ki razjasni,
kje ležijo naši starši.

Otresamo se klad,
prirojenih nam navad,
ki na različne vodijo bregove
in v prezgodnje nas pahnejo grobove.

BUMBAR

A ste slišali?

Se zareži in pokaže na svoj trebuh

Ne vem, če mi je že krulil tako na glas.

TEŽAK

Nisem ga mogel slišati, ker je moj tako glasen.

BOJEČKA

Hitreje delaj, pa ne bo.

PAMETNJAKOVIČKA

Nima smisla, ta konec smo že pregledali prejšnji mesec.

LENUH

Saj se nam nikamor ne mudi.

PAMETNJAKOVIČKA *Pokaže na Lenuhov trebuh*

Lahko je tebi govorit, ko si pa tako zavaljen.

TEŽAK

Kako ti sploh uspe ostati tako debel?

LENUH

Šparam z energijo.

TEŽAK *V želodcu mu zakruli*

Ubijal bi za kakšno konzervo tune.

BUMBAR

Veš kakšne tunine sendviče je znala narediti moja mama.

TEŽAK

Mogoče je pa zato šla, ker je hotela več sendvičev zase.

Se zarežijo

131

BUMBAR

Čisto možno pri taki prasici.

TEŽAK

Še dobro, da so šli. Če ne bi, bi še nas vzgojili v prasce!

Se zarežijo. Jokica pade v histeričen jok. Solze ji padajo po licih vse do podbradka, kjer se ji nabirajo v vratnih gubah. Vsi ostali obnemijo in jo v strahu opazujejo. Nekateri pogledujejo naokoli, kot da pričakujejo nekaj groznega

BOJEČKA *Prestrašeno*

Nehaj!

JOKICA *Se duši v solzah, med govorom bljuva in*

pogrkuje

Verjetno je samo napad tesnobe. Nič hudega.

BOJEČKA

A hočeš, da te vsi slišijo?

JOKICA

Saj ni nič, res.

BOJEČKA

Do večera počakaj!

TEŽAK *Se vmeša v pogovor*

Nehaj vleči pozornost nase in zadrži zase kot ostali.

LENUH *Pametnjakovički, ki je v kupu smeti našla star časopis*

A je kaj?

PAMETNJAKOVIČKA *Sedi na kupu smeti in bere zguljen, preperel časopis, ki ga je našla*

Potres, ki mu je sledil rušilni cunami, je Japonski povzročil ogromno gmotno škodo ...

Nekaj časa še bere, nato zdolgočaseno obrne stran

Kraljevska poroka na otoku ... Kako je umrl vodja največje teroristične organizacije ... Vrhunski dirkač po nesrečnem padcu umrl prvi ... Nič.

LENUH

Katero leto?

PAMETNJAKOVIČKA

2011.

BUMBAR

Me prav zanima, koliko let je že minilo od takrat.

PAMETNJAKOVIČKA

Dovolj, da se nam potresi in cunamiji ne zdijo več nič groznega v primerjavi z ostalim, in premalo, da bi ta papir razpadel in postal nič, kot da ni nikoli obstajal.

TEŽAK *Jokica še vedno joka*

A boš tiho!

JOKICA *Še naprej histerično joka*

Saj nočem.

BUMBAR

Potem pa nehaj.

JOKICA

Ne znam!

LENUH

Ona joče, čeprav noče ... In potem se čudite, kako mi uspe ostati debel. Vse je v tem, da držiš popoln nadzor nad svojim telesom, nad počutjem. Ni enostavno, vem, ampak vse se da naučiti.

Se brezbrizno uleže na kup smeti

TEŽAK

Zakaj se cmizdriš, pizda?

Hočem vedeti, kaj se je zgodilo. **JOKICA**

Saj ti je Polcaj vse povedal. **BOJEČKA**

Laže. **JOKICA**

Še ena teorija zarote ... **PAMETNJAKOVIČKA**

Niso nas zapustili, vem, da ne. **JOKICA**

Jaz pa vem, da lahko vsi najebemo zaradi teh tvojih pizdarij. **TEŽAK**

Umirite se no. **LENUH** *Se izkoplje iz smeti, v katere se je med poležavanjem posedel*

Dobro veš, kaj bi Polcaj rekel na vse to. **TEŽAK**

A ne bi bilo lažje brez njega? **JOKICA**

Utihni, pizda! **BOJEČKA**

No, pa ga daj. Kar, pospravi ga. **PAMETNJAKOVIČKA**

Saj ne upa. **TEŽAK**

Jaz ne, Kavboj pa. **JOKICA**

Kavboj? Da bi pospravi brata? **BOJEČKA**

Zame ... **JOKICA**

... A ga maš rada? **PAMETNJAKOVIČKA**

Verjetno. **JOKICA** *Jokica skomigne*

BOJEČKA

Ne pozabimo, zakaj je Polcaj glavni.

JOKICA

Ker je največja svinja.

LENUH

Ampak ve pa tudi, kje najti hrano in kako nas pozdraviti, če zbolimo.

BOJEČKA

In če umre, umremo vsi.

JOKICA *Ga prekine*

... Se pravi, ve, kako nas imeti priklenjene nase. Ve, kako zgraditi razmajane barake in uničevati dobre stare hiše, mi pa smo po vsem tem preutrujeni, da bi mu nasprotovali. Kot krave, pitane za zakol smo, obenem pa nam še vliva občutek, da mu moramo biti hvaležni ... Zakaj nas ne nauči zdraviti?

TEŽAK

Ker si itak preneumna, da bi se naučila.

BUMBAR

Mene je pa naučil. Če me stiska v trebuhu, je rekel, da moram kar nazaj stisnit, pa bo šlo ven.

BOJEČKA *Ga ignorira*

Vsem tukaj je že rešil življenje. Dolgujemo mu.

LENUH

Jaz nikomur nič ne dolgujem.

BOJEČKA

Zakaj si pa potem tukaj?

LENUH

Ker je tukaj najbolje.

BUMBAR

Pst! Delajte.

Namigne na stran, iz daljave prihaja Polcaj, mudi se mu, vsi otroci začnejo manično prebirati smeti

BOJEČKA

Zdaj pa imate, bedaki.

POLCAJ *Pride do otrok*

Kako?

BOJEČKA *Koplje najbolj manično od vseh*

Danes ne bomo lačni. Same dobrote sem našel.

POLCAJ *Grozeč premor, Polcaj jih premeri z na videz vsevednim pogledom*
Saj veste, da ne maram, če lenarite.

BOJEČKA
Brez dela ni jela.

POLCAJ
... Vidim, da imaš polno vrečo.

Iz žepa potegne bombon in mu ga da
Je bil še kdo tako priden?

BOJEČKA
Ne, noben ni bil tako priden.

POLCAJ *Se prijazno nasmehne*
Sicer, kako se počutite?

VSI
V redu.

POLCAJ
Nobenega nič ne boli, ni noben lačen?

VSI
Ne.

POLCAJ
No, pa imam vseeno nekaj za vas.

Iz žepa izvleče hlebec kruha, vsi otroci razen Jokice planejo po njem in jedo kruh
Je komu slabo? Kdo driska?

VSI
Ne.

POLCAJ
Pa ponoči? Je mraz? Rabite še kakšno odejo?

Jokica začne potihoma hlipati v ozadju
Je kaj narobe?

JOKICA
Ne.

POLCAJ
Si žalostna?

Ne, ne.

JOKICA *Se prisiljeno smeje v joku*

Vse se bo uredilo, a ne?

POLCAJ *Objame Jokico*

Vse.

JOKICA

Pogrešáš mamico?

POLCAJ

Jokica zajoka

Ne bo je več nazaj. Šla je. Vsi so šli. Zapustili so nas, in pustili, da crknemo. Ampak mi nočemo crkniti, a ne? Zato me pa morate poslušati ... Vse se bo uredilo.

Jokica joka v Polcajevem objemu, Polcaj iz žepa izvleče kasetofon

Poslušajte.

KASETOFON

Ne bojte se. Kdor se boji, ta izgubi. Vaše starše je bilo strah prihodnosti in zato so šli v neizogibno smrt.

Polcaj prekine posnetek

POLCAJ

Ljudje zelo radi grejo, veste. Ker mislijo, da bodo kam prišli. Grejo in pustijo vse za sabo. Posodo in pralne stroje ... hišo, psa, ulice ... In ljudi. Mi smo čakali, da se vrnejo, tačas pa se je na nas začel nabirati prah. Jaz bom pobrisal ta prah. Ne bom več čakal, da pridejo nazaj in popravijo napake. Ker ne bodo prišli.

Tišina, Jokici

Pomagal ti bom. Vse bova popravila.

JOKICA

Hvala.

POLCAJ

Korak za korakom te bova osvobodila strahu ... In začela bova danes, z odločnim prvim korakom ... Zakurila boš opečnato hišo na vogalu.

JOKICA *Spet pade v histeričen jok*

Ne, prosim. Prosim!

POLCAJ

Zvečer pridem pogledat, kako ti je šlo.

Ostalim

Vi pa ji pomagajte.

Odide, Jokica neumorno joče. Bumbar in Pametnjakovička jo tolažita

PAMETNJAKOVIČKA

Kako je vedel, da pogreša mamo?

BUMBAR

Kot da bi slišal, kaj smo govorili prej ...

TEŽAK

Tako krut še ni bil.

BOJEČKA

Kakšen pa naj bi bil do vas, idiotov?

PAMETNJAKOVIČKA *Ga odrine*

Z nami dela kot s psi.

BOJEČKA

Ker ste kot psi.

BUMBAR

Ti pa kot podgana.

BOJEČKA

Poglejte se. Do pasu zakopani v smeteh in polni idej.

Bumbar ga odrine

TEŽAK

Ti si pa boljši? Ker mu lezeš v rit!?

Ga potisne v kup smeti

Da mu nisi ti povedal za Jokico?

PAMETNJAKOVIČKA

Že cel teden ji težiš, ker joka.

TEŽAK

In vedno braniš Polcaja.

LENUH *Opazuje od strani*

Gnida kot gnida.

Pametnjakovička, Težak in Bumbar pretepejo Boječko, Jokica se še glasneje joka, Lenuh še kar opazuje dogajanje od strani

JOKICA

Nehajte!

Dovolj je bilo.

Vsi zastanejo

Boječka iztegne roko proti Jokici, da bi ga pobrala, ta pa mu pljune v obraz

PAMETNJAKOVIČKA *Ji briše solze*

Saj jo bomo mi zažgali.

Jokica jo odrine in odide, za njo še ostali, na prizorišču obleži Boječka, pretepen in zakopan v smeteh

II.

Slepa ulica v urbani soseski. Pročelja na hišah so siva, ceste so sive, nebo je sivo. Kljub temu se sluti, da nekje nad oblakom prahu pripeka sonce, saj je zrak vroč in zadušljiv. Več oken na hišah je razbitih kot celih. Vrtovi okoli hiš so povsem zaraščeni, ograje okoli njih, ki so že vse zarjavele, pa so videti prav smešno. Po tleh je polno reklamnih letakov, ki so že skoraj povsem zbledeli od sonca, kljub temu pa izgledajo, kot da jih še nikoli ni nihče držal v rokah. Zdi se, da se v daljavi sliši melodija kombija, ki vozi sladoled, a se tej ulici nikoli ne približa. Okoli hiše na vogalu so zbrani otroci iz prejšnjega prizora. Med njimi stoji Jokica, vsa skrušena. Ostali so zbrani okrog nje. V rokah drži kantico bencina in škatlico vžigalic. Dolgo časa stojijo v tišini. Od strani prišepa Boječka, drži se za rebra in vsake tolike izpljune krvav pljunek.

BOJEČKA

Veš kaj se bo zgodilo s hišo, če boš pička? ... Jaz jo bom ...

TEŽAK

Utihni.

BOJEČKA

... Ljubo doma, kdor ga ima ...

Jokica začne jokati.

BUMBAR

A bi rad še enkrat dobil po pički?

PAMETNJAKOVIČKA

... Rekel je, da bo prišel zvečer pogledat ...

JOKICA

Vem ...

Jokica stopi h kantici bencina in se pripravi na požig. Vtem se jim približa Kavboj, fantek s črno kapo na glavi, obut v kavbojske škornje. Na obrazu ima brazgotino. Njegovi koraki so zelo glasni in spominjajo na topotanje kopit

KAVBOJ

Pospravite vse, gremo.

BUMBAR

Kaj?

KAVBOJ

Polcaj je rekel, naj pustimo hišo.

Jokica mu steče v objem in se ga tesno oklepa

JOKICA

Res?

BOJEČKA

Nam je rekel, da naj zgori.

KAVBOJ

Si je pač premislil.

139

Jokici

Kar pospravi vžigalice, še jih boš rabila.

LENUH

Nikamor ne gremo.

KAVBOJ

Poglej, kaj je naredil iz moje face, pa premisli še enkrat.

BOJEČKA

Spet mu podtikaš.

KAVBOJ

Podtikam? Takšni so starejši bratje.

BOJEČKA

Sam si to naredil.

JOKICA

Pusti ga.

KAVBOJ

Dobro te je zdresiral ... Mu verjameš vse, kar ti reče?

Tišina

... Da brez njega ne bi mogli živet?

BOJEČKA

Ja.

KAVBOJ

Da živimo zato, da kopljemo po teh smeteh?

BOJEČKA

Od nečesa je treba živeti.

KAVBOJ

Treba je živeti tudi za kaj, ne samo od nečesa ...

BOJEČKA

Če nas ne bi zavrgli, bi bilo lažje.

KAVBOJ

Verjameš, da so kar šli?

BOJEČKA

Predvajal nam je posnetek na kasetofonu.

KAVBOJ

Spustil vam je kakšen stavek. Posnetkov pa ima ure in ure. Laže vam! Če mene vprašaš, jih ima skrite v kakšni kleti zato, da vam lahko ukazuje. Vi pa pridno delate za njega.

LENUH

Zase delamo.

KAVBOJ

Jaz sem edini, ki zares dela zase. In če bi vas vodil jaz, bi vsi delali samo zase. In če bi vas vodil jaz, ne bi ostali sami.

Kavboj vzame Jokici kantico bencina, si jo prisloni na nos in globoko vdihne

PAMETNJAKOVIČKA

Kaj delaš bedak? To je strupeno.

BUMBAR

Strupeno? Bedak!

KAVBOJ

Vsaj imam nekaj, za kar bi umrl.

BUMBAR

Umrli bi za to?

KAVBOJ

Probaj.

Mu da kantino

PAMETNJAKOVIČKA

Na tvojem mestu ne bi ...

KAVBOJ

Sreča v plastenki.

BUMBAR

Rekla je, da je strupeno.

KAVBOJ

Mi kaj manjka?

Bumbar vdihne bencin, na obrazu se mu pojavi neumen in nekoliko srhljiv nasmešek, njegove oči najprej hitro begajo, nato pa se povsem umirijo

PAMETNJAKOVIČKA

A si v redu?

Bumbar z neumnim nasmeškom na obrazu nežno pokima

LENUH

Je tako dobro, da bi umrl?

141

BUMBAR

Probaj.

Otroci si začnejo najprej nekoliko negotovo, nato vedno bolj zagreto podajati kantino z bencinom. Vsak od njih želi uživati. Borijo se za kantino in izmenično vdihujejo bencin. Nazadnje vsi popadajo po tleh, Kavboj pa vzame kantino in se odpravlja

LENUH

Kam greš? Pusti nam malo.

KAVBOJ

Zvečer stražim pred Polcajevo hišo ... Nočem, da bi ga zeblo.

Otroci v tišini obležijo po tleh. Zdi se, da je začel čas teči neznansko hitro, ure se spreminjajo v minute in opoldansko pripeko zamenja večerni mrak. Nekje daleč za sivino prašnega oblaka, ki prekriva mesto, se sluti sinje nebo. Otroci se nasmihejo. Vsake toliko kdo pobere s tal kakšnega od reklamnih letakov, ki po tleh ležijo že od nekdaj, ga z zanimanjem pregleda in ga nato spet vrže stran. Nenadoma pride na prizorišče Polcaj. Videti je zbežan in razjarjen

POLCAJ

Kaj pa počnete?

LENUH

Štejemo.

Kaj!?

POLCAJ

Prašne delce.

BUMBAR

Baje jih je toliko, da se jih ne da prešteti.

JOKICA

Vsak od nas ima svojega.

BOJEČKA

Zakaj hiša še stoji?

POLCAJ

Kar s kladivom po prstih.

BOJEČKA

Kaj?

POLCAJ

Kazen mora biti vzgojna.

BOJEČKA

Kje ste bli, kreteni?!

POLCAJ

TEŽAK *Začne naštevati nepovezane besede, ostali
liki ga preglasijo*

Kreteni. Živali. Lipeti. Tifusarji. Ritoljubi, podgane, golazen, pezdeti, garje, sranje, kričanje. Gangrena. Verige. Zvonjenje. Sopara. Čakanje. Kozlanje. Ropot. Meglice. Potica. Ostanki. Kisloba. Komarji. Markantno, kolesje, trepet, žarenje, kocine, strašila, razvaline, prehod, podhod, odhod ... V sončni zahod ...

PAMETNJAKOVIČKA

Blizu. Ampak daleč ... v času. Šli smo gor, dokler nismo prišli do morja. Ampak ga nismo videli. Preveč se je bleščalo. Samo slišali smo ga. In vonjali. Utrujeni smo obležali na obali ... Prehitro smo šli. Enostavno smo se nehali upirati in smo se objemali z vetrom. Ne vem, kje smo bili, ampak važno je to, da smo bili.

BOJEČKA

Rekel je, da moramo probat.

Polcaju se zmrači pogled

Kdo?

POLCAJ

Kdorkoli.

TEŽAK

LENUH

Pokazal nam je, kako se uživa.

POLCAJ

Res? Uživате?

Iz žepa izvleče kasetofon, zamenja kaseto in jo nekoliko prevrti

KASETOFON

Ljudje moramo uživati v ustvarjanju, ne v uničevanju. Ljudje smo edina vrsta, ki ustvarja iz čistega zadovoljstva. Moramo graditi, izumljati, pisati pesmi

Polcaj prekine posnetek

POLCAJ

Vi pa ležite tukaj kot smeti.

TEŽAK

Zakaj si ustavil kaseto?

POLCAJ

Kako zakaj?

TEŽAK

Posnetek. Zakaj si ustavil posnetek?

143

POLCAJ

Ker sem pokazal, kar sem hotel.

PAMETNJAKOVIČKA

Česa pa nisi hotel pokazati?

POLCAJ

Ničesar. Mislim, vse ... Ničesar nisem ne želel ... Nič ne skrivam!

JOKICA

Potem pa predvajaj cel posnetek.

POLCAJ

Zakaj?

BUMBAR

A skrivaš naše starše?

POLCAJ

Ne.

JOKICA

Radi bi slišali cel posnetek.

POLCAJ

Me veseli.

Odide, otroci so še vedno povsem zadeti in ležijo po tleh

BUMBAR

Prasec. Prav uživa, ko nam laže.

PAMETNJAKOVIČKA

Kar naj skriva pa uživa, mi bomo pa po svoje uživali.

Vsi se neumno zarežijo in ležijo naprej

III.

Tiha in mirna noč. Pločnik ob neki cesti, na njej stoji ulična svetilka, ki razsvetljuje zelo ozek del pločnika, vsa okolica je ovita v temo. Ni mogoče videti več kot meter stran od luči, lahko le slutimo, da nekje nekaj preži v temi. Pod ulično svetilko sedi Kavboj s palico v roki. Zaslišijo se koraki in iz teme pride Polcaj.

POLCAJ

Koliko si jih že dobil?

KAVBOJ

Nobenega.

POLCAJ

Dogovor je bil dva na noč.

KAVBOJ

Če pa jih ni.

POLCAJ

Še vsakič do zdaj so vsi po vrsti bežali domov.

KAVBOJ

Nobenega ni.

POLCAJ

A praviš, da sem lažnivec?

KAVBOJ

... Ne, pravim, da danes ne bežijo.

POLCAJ

Kako pa to? A se ti mogoče sanja, zakaj so prav danes tako pridni?

KAVBOJ

... Ne vem ... Ne rabijo več starih hiš ...

POLCAJ *Zadovoljno*

Potem praviš, da mi je uspelo?

Ja. **KAVBOJ**

Mama bi bila ponosna, a ne? **POLCAJ**

... Ja. **KAVBOJ**

Kurac bi, prasica naju je sovražila. **POLCAJ** *Se zasmije*

Ni res. **KAVBOJ**

Zakaj pa je potem šla? Zakaj pa so potem vsi šli, a? **POLCAJ**

Niso šli ... **KAVBOJ**

POLCAJ *Kavboju mirno vzame palico iz rok in jo meče v zrak ter jo lovi*

Se ti zdi, da je danes zelo prašno? **KAVBOJ**

Ne vem. **POLCAJ**

Se ti ne zdi, kot da je preveč prašnih delcev, da bi jih lahko preštel? **KAVBOJ**

Verjetno ja. **POLCAJ**

Prav duši me. **KAVBOJ**

Pojdi počivat ... **POLCAJ** *Ga prekine*

Prav imaš. Vedno veš, kaj je treba reči. **KAVBOJ**

Hvala ... **POLCAJ** *Ga vrže po tleh in ga tepe s palico*

Ni za kaj, pizda. **KAVBOJ**

Kaj ti je!?

POLCAJ

Sfukal te bom, tako kot si ti sfukal njih. Sfukal si mi jih.

KAVBOJ

Mislil sem ...

POLCAJ

Da bi jih razveselil, a ne?

Ga tepe

Še enkrat ti povem, to, da si moj brat, ne pomeni, da ne moreš umreti. Ne bom več prenašal tega sranja ...

KAVBOJ

Sušijo se ti! Cele dneve se ti sušijo na smetišču in iščejo kurčeve ostanke.

POLCAJ

Če jih ne bi iskali, bi se pa že posušili!

KAVBOJ

Bi vsaj vedeli, da ne gre drugače. Da je to vse, kar bodo dobili od tega življenja.

POLCAJ

Čez 100 let bodo ljudje umirali z nasmeški na obrazih, mi pa smo tukaj, da jim to omogočimo. Mi smo vezivno tkivo, glas prihodnosti.

KAVBOJ

Ampak oni nimajo glasu pri tem! Oni nimajo glasu! Vse si jim vzel, glasove in preteklost. Zakaj ne poveš resnice? Zakaj smo ostali sami? Zakaj smo zares ostali sami?

POLCAJ *Ga začne daviti*

Ti je pomembno, zakaj smo ostali sami? Te zanima, zakaj si ostal sam? Je to zdaj prva stvar, ki jo imaš na umu?

Kavboj začne spreminjati barvo duši se

Ne! Ker umiraš. Za življenje ti gre! In tudi nam gre za življenje! Treba je preživeti in naredil bom vse, da bomo preživeli. Ne vtikaj se več v moje delo!

Ga izpusti

Izgini.

Kavboj odide, Polcaj pomigne nekam v temo

Priden si bil.

Iz teme pride Lenuh

Glej, kaj mam zate.

Iz žepa povleče sladkarije, Lenuh se zažene v bombone, govori in žre naenkrat, pljuva, hrka, bomboni pa se mu med govorom zatikajo

... Je Jokica že kaj bolje?

LENUH

Ne. Še vedno vsak dan joka. Njo je najbolj zmešal.

POLCAJ

Ne bo je več ... Kaj pa ostali?

LENUH

Ni hujšega.

POLCAJ

Nobenih drugih izgrediv?

LENUH

Ne, brez skrbi.

POLCAJ

Priden si bil.

Ga potreplja in odide

147

IV.

Temačna soba, v Polcajevi baraki. Polcaj nemirno sedi v naslanjaču pred veliko sliko bradatega moškega, ki je obešena na steni. Polcaj posluša razne kasete v kasetofonu in jih previja. Zdi se, kot da išče točno določen posnetek.

KASETOFON

Pri povišani temperaturi naj bolnik pije več tekočine, poleg tega pa si lahko pomagata tudi z obkladki, ki jih namočite v mlačno vodo ... Nekoč sta živela mož in žena, ki sta imela ljubko ter nadvse prijazno hčer. Bili so srečna družina, dokler ni nekega ... Vsaka skupina rabi svojo vodjo in vsak vodja potrebuje svojo skupino ...

Polcaj zamenja kaseto in jo nekoliko prevrti

Bratje morajo stati skupaj. Ne glede na vse ...

Polcaj previja naprej

... Premagajte ovire, ki jih mi nismo mogli. V težkih časih morate biti trdni in stati skupaj.

Polcaj pritisne pavzo. Nekaj časa skrušeno strmi v sliko pred sabo. Nato nadaljuje

Naj vas vodi srce. Ne pustite se zavesti ... Zapomni si. Če boste šli skozi pekel, se ne ustavljajte!

*Zasliši se glasen hrup s ceste. Polcaj odpre okno. Zasliši se petje
zadetih otrok*

GLAS BOJEČKE

Ti si na vrsti,
da zgniješ v krsti,
in tvoji črni prsti
razpadli bodo v prsti.

GLAS PAMETNJAKOVIČKE

Smrt naj plača smrt,
vsak opravlja to obrt,
tuje si sadove žel,
kot tujec zdaj strohniš v pepel.

POLCAJ *Se dere skozi okno*

Zažgali bi me radi? Pri napačni hiši ste!

GLAS TEŽAKA

Bil sem ti zvest,
ti pa si glodal mojo vest,
zdaj se mi smeji,
ker glodal tvoje bom kosti.

GLAS BUMBARJA

Lepe hiše
lepo gorijo,
lepa trupla
lepo venijo.

GLAS JOKICE

Ata, mama,
jaz čisto sama,
ne grem še za vama,
zdaj vodi me omama.

POLCAJ *Se dere skozi okno*

Pocrkali boste brez mene.

Polcaj z mize pograbi kasetofon

Vas zanima, kje so vaši starši? Vas zanima, kaj se je res zgodilo, pizda? Vas zanima, zakaj vam nisem smel povedati? Za vaše dobro!

GLAS KAVBOJA

Se pravi, si lagal? Da bi lahko bil glavni?

POLCAJ

Daj, prižgi, bratec.

GLAS KAVBOJA

Bom, brez skrbi!

POLCAJ

Zakurite me in nikoli ne boste zvedeli. Vsak večer do smrti boste zaspali v solzah, pičke.

GLAS KAVBOJA

Daj nam posnetek!

POLCAJ

Daj mi nazaj ljudi!

GLAS KAVBOJA

Zdaj so moji!

POLCAJ

Pocrkali ti bodo v dveh tednih.

GLAS KAVBOJA

Bodo vsaj pocrkali veseli. Tako kot tvoj špijun.

POLCAJ

Kje je?

149

GLAS KAVBOJA

Na lepšem. Težak, Bumbar, pojdiva gor.

POLCAJ

Poslušajte me, vse lahko uredimo. Prejšnji teden sem našel novo lokacijo. Hrane bo v izobilju. In dovolj skrivnosti. Od zdaj naprej bo vse pošteno ...

Skozi okno prileti kamen

GLAS KAVBOJA

Pozabi, zdaj imamo bencin! ...

Skozi okno začne leteti vedno več kamenja

POLCAJ

Uničil bom posnetek!

Vzame kaseto iz kasetofona in začne iz nje vleči trak

Če jo strgam, gre vse v kurac.

GLAS KAVBOJA

Strgaj in teh ljudi ne boš več videl ... Komu boš potem vladal?

POLCAJ

Spizdite! Uničil jo bom! Takoj spizdite!

Iz žepa izvleče nož in ga približa traku. Toča kamenja preneha

Izginite iz moje ulice!

GLAS KAVBOJA

Danes ponoči ...

Polcaj ga prekine

POLCAJ

Izginite!

GLAS KAVBOJA

Poslušaj me! Danes ponoči te čakam na odpadu. In prinesi posnetek ... Borila se bova ... Če ne prideš, nas ne boš več videl!

Odidejo. Hrup potihne, Polcaj v tišini obsedi v svoji sobi. Vključi kasetofon, prevrti kaseto do konca in se posname

POLCAJ

Če me zdaj poslušate, pomeni, da ste kaseto že poslušali do konca ...

V.

150

Odpad. Vsi so omamljeni. Otroci sedijo po tleh v krogih, kurijo ogenj, ki razsvetljuje gosto temo, divje plešejo, se poljubljajo, vdihavajo bencin, skratka razvrat je. Na kupu smeti sredi vsega sedi Kavboj, ki z Jokico v naročju spremlja dogajanje. Plešoči skupaj pojejo kot zbor, udarjajo s kovinskimi cevmi in ustvarjajo ritem, zelo so razglašeni in prvinski.

ZBOR

Goli na mrazu,
v svetu, ki ni sanjski,
mi smo Peter Pan,
ki je prisiljen odrasti.

Plamen požira kot nuklearne bombe,
bencin srkamo kot trupla, katakombe,
vse gre v zrak,
vse gre v prah,
žret, pit, spat.

Krivoverci krivijo tuje hrbte,
potem skupaj lomijo si prste,
vsak naj sam si išče mesto,
sam zgradi naj si kraljestvo,

Na odpad nenadoma pride Polcaj. Kavboj vstane, petje potihne. Mučna tišina

KAVBOJ

Kaj si delal tako dolgo?

POLCAJ

Vse ob svojem času.

Dolga tišina

KAVBOJ

Imaš posnetek?

POLCAJ

Imam ...

KAVBOJ

Potem pa dajva.

POLCAJ

Res hočeš to?

KAVBOJ

Tam notri.

Pokaže na neko zarjavelo cisterno

POLCAJ

Zakaj?

KAVBOJ

Da sva enakovredna. Brez goljufij, brez pomagačev. Samo jaz in ti ... Ja?

POLCAJ

Ja.

KAVBOJ

Lenuh, preglej ga.

Lenuh pristopi k Polcaju in ga tipa

POLCAJ

Živ si?!

LENUH

Sem.

POLCAJ

Kaj so počeli s tabo?

LENUH *Se zareži*

Dali so mi bencin, ker sem bil priden. Veliko bencina.

POLCAJ

Vedno sem bil prijazen do tebe.

LENUH

Ničesar ti ne dolgujem.

Konča pregledovanje, vzame mu kapo, palico in kasetofon

KAVBOJ

Zdaj pa še mene.

Lenuh se previdno približa Kavboju in ga pregleda; ta nima ničesar

Daj vse stvari na cisterno. Kdor pride ven, dobi vse ... Pelji ga not.

POLCAJ

Ti prvi.

KAVBOJ

Če bi hotel goljufat, bi jim lahko že rekel, da te raztrgajo ...

Lenuhu

152

Pelji ga.

LENUH

Razumem.

Pospremi Polcaja do cisterne in odpre loputo. Polcaj spleza na cisterno in skoči noter, zasliši se glasen pljusk

KAVBOJ

Zapri! ...

Lenuh zapre cisterno. Polcaj je ujet v notranjosti. Gosta črna noč se začne počasi prevešati v jutro

BOJEČKA *Se predrami iz opoja*

Kaj delaš? Spusti ga ven.

KAVBOJ

Naj se zaduši. Tako kot je on dušil mene

Gre do cisterne in brca vanjo

A ti je prijetno?

JOKICA *Joka*

Nehaj!

Kaj se jokaš, pizda? **KAVBOJ** *Vsi so šokirani. Kavboj Jokici*

Ni pošteno. **BOJEČKA**

On ni bil pošten. **LENUH** *Ga zbije po tleh*

Tvoj brat je. **JOKICA**

Nič več. **KAVBOJ**

Ni fer. **BOJEČKA** *Steče k loputi, da bi jo odprl*

Kavboj ga ustavi

KAVBOJ
Ni fer? Ni fer, da nas je silil, da pozabimo na starše. Da pozabimo na svoje edine
lepe spomine. Zakaj smo mu pustili, da nam ukazuje? Si pozabil? Bičal nas je, če ga
nismo ubogali. In zdaj ga braniš? No, povejte, kdo ne pogreša svojih staršev? Kdo? Da
uživamo, ne da trpimo smo na svetu.

153

JOKICA
Odprite mu. Težak, odpri takoj zdaj.

TEŽAK
Naj crkne!

KAVBOJ
Zdaj je itak že prepozno.

Se smeje

JOKICA
Ves ta čas ti je šlo samo za maščevanje!

KAVBOJ *Ji primaže klofuto*
In?

BOJEČKA *Napade Kavboja, prerivata se in ruvata*
Ubil te bom.

KAVBOJ
In, kaj boš potem? Se boste spet razkropili po tolpah in životarili? ... Prej si živel samo
zato, ker se to spodobi, jaz pa sem ti dal nekaj, zaradi česar je sploh vredno živeti.
Brez mene bi umiral v trpljenju, zdaj bi me pa zabodel v hrbet?

Ostalim

A mu boste pustili? Ustavite ga.

*Bumbar, Težak, Lenuh in Pametnjakovička odmaknejo Boječko.
Kavboj se pobere in udari Boječko*

Zdaj sem jaz glavni, jasno? In če si bom zaželel, da bi ti odtrgal glavo, ti jo tudi bom ...
Jasno?

BOJEČKA

Oprosti, najbrž je bil napad tesnobe.

Kavboj spet udari Boječko

KAVBOJ

To je bilo zadnjič, ja?

BOJEČKA

Obljubim.

KAVBOJ

Dobro ...

Se obrne k ostalim

Pridni ste bili. Glejte, kaj mam za vas ...

Iz žepa potegne tubo lepila in ga vdihne, nato poda tubo naprej

... Vzemite!

Ostali pograbijo tubo. Edino Jokica skrušena opazuje od strani

BOJEČKA

Lahko tudi jaz?

KAVBOJ *Mu poda tubo.*

Glej, da si boš zapomnil

BOJEČKA

Hvala.

KAVBOJ

Veste, koliko je še tega v teh kupih. Tubice in kantice in plastenke in konzerve barv, lakov, lepil in razredčil ...

BUMBAR

Kje?

KAVBOJ *Se zareži*

Povsod naokoli.

TEŽAK

Potem jih pa gremo iskat!

KAVBOJ

Zdaj?

TEŽAK

Ja.

KAVBOJ

.... Kar vzemite si vreče in med kupe.

LENUH

Gremo!

BOJEČKA

Jaz bom največ našel. Več kot vsi ostali!

JOKICA

Kaj pa kaseta?

PAMETNJAKOVIČKA

Saj bo počakala.

Otroci odidejo. Na sceni ostane samo Jokica. Previdno gre do cisterne in jo želi odpreti. Odpre loputo in pogleda noter, nato ježno zapre loputo cisterne. Ob tem iz nje pade kasetofon, ki ga je Lenuh odvzel Polcaju, ko ga je peljal na »dvoboj«. Jokica ga pobere. Previje ga in spusti posnetek

155

KASETOFON

Tako, Pentej. To je zadnja kaseta, ki jo snemam. Prosim te, da to, kar ti govorim, ostane najina mala skrivnost. Da se najino ime zapiše v zgodovino, vnuk moj. To je vse, kar lahko pustiva za sabo. S temi posnetki boš pridobil prednost pred ostalimi in boš lahko utiral pravo pot. Če bodo drugi izvedeli za najino poslanstvo, ga bodo ogrozili. Upam, da boš na kasetah našel odgovor na vse, s čimer se boste soočili. V kakšnem drugem življenju bi ti lahko vse to povedal iz oči v oči, ampak tako več ne gre. Svet se zastruplja in raztaplja v eno samo lužo kemičnih odpadkov. Samo nase smo mislili, samo uživali smo in pozabili na vse drugo. Mi smo zastrupili ta svet, mi smo ga spremenili v pekel. In če ne nehamo zdaj, v tem trenutku, ne bomo mogli več nehati. Ne zaslužite si takšnega življenja. Zato bom to storil. Nič ti ne bom prikrival, ubil jih bom. Zate. Vse jih bom ubil. In tudi sebe. Jutri gremo vsi odrasli, kar nas je v mestu, na letalo. Na celino letimo za praznik. Vsako leto, ko vi zaspite v svojih posteljah, mi letimo na celino, da lahko gledamo ognjemet. Ampak letos bo vse drugače. Letos bo res novo leto. Treba je končati s tem ... V vojski sem se naučil recepta za eksploziv. Vsi bomo šli v zrak in vi imate priložnost, da začnete znova. Žal mi je, ker te ne bom mogel nikoli spoznati kot velikega fanta, ampak saj se vidiva. Na nekem drugem kraju, ob nekem drugem času, pravijo. Verjamem, da nama bo uspelo.

Konec posnetka, nekaj sekund tišine. Zasliši se nasnet Polcajev glas

Če me zdaj poslušate, pomeni, da ste kaseto že poslušali do konca, jaz pa se valjam na tleh v svoji krvi. Rad bi, da veste, da sem vam moral lagati. Ni šlo drugače. Moral sem izpolniti obljubo, da bom popravil svet. Moral sem vam lagati, da bi mi lahko uspelo. Dedek je rekel tako. To je bil edini smisel. In če poslušate ta posnetek, mi je žal, ker sem vas pustil na cedilu.

Tišina. Jokica po dolgem premoru pristavi kasetofon k ustom in se posname

JOKICA

Če bo kdo kdaj našel ta posnetek in ga poslušal, naj posluša do konca ... Saj vem, zdaj si mislite, evo, še tretji patetični glas, ki govori iz tega kurčevega kasetofona in nima pojma ... Ampak resno mislim. Ne verjemite ničemur, kar ste slišali ... Tudi meni ne ... Ker to ubija ...

Zmanjka traku. Jokica ugasne kasetofon in ga skrbno zakoplje pod kup smeti. V daljavi se zasliši zamolkla melodija ostalih otrok, ki pojejo pesem iz 1. prizora, Jokici se na obrazu izriše nepopisna jeza

JOKICA

Spet in spet
ista smet,
ki na prstu
vrti ves svet.

Laž na laž,
asemblaž,
za svoj profit
nas goljufaš.

Jokica utihne, v ozadju se petje otrok nadaljuje

GLASOVI OTROK

Smet na smet,
spet in spet,
dokler se vrtel bo svet,
dokler se ne ustavi.

JOKICA

Smet na smet,
spet in spet,
dokler se vrtel bo svet,
dokler ga ne ustavim.

Jokica stopi na vrh cisterne in odpre vse lopute. Bencin začne odtekati. Teče po tleh in se vpija vanje in v kupe smeti. Ogromno bencina je. Jokica iz žepa potegne škatlico vžigalic

